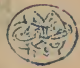
Antonii Mizaldi

MONSLVCIANI COMETOgraphia: crinitarum ſtellarum quas mundus nunquam impunè vidit, aliorumq; ignitorũ aëris Phænomenon, naturã & portenta duobus libris philoſophicè iuxtà ac aſtronomicè expediens: & de variis præteritorum ſæculorum obſeruationibus, gentiumque ac regnorum hiſtorijs accuratè demonſtrans & confirmans.

Habes inſuper Catalogum viſorum Cometarum & ignitorum aeris ſpectrorum, vſque ad annum 1540 cum portentis & euentis quæ ſecuta ſunt.

AD REVERENDISS. CARDINALEM A CASTELLIONE.

Cum Priuilegio Regis.

PARISIIS,
Excudebat Chriſtianus Wechelus, ſub Pegaſo, in vico Bellouacenſi, Anno ſalutis humanæ,
M. D. XLIX.

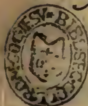

MIZALDVS.

HEVS heus Caſtalides, quò (precor) receditis?
Adeſte celeres. fons veſter Parnaſsius
Aquis ſcaturiens doctis, quem flebiles
Doletis exſiccari: nunc pauperculæ
Mineruæ miſeros miſeratus clientulos,
Inundat longe, Cardinalis inclyti
Fauore, gratia, ſumptuque libero:
Ob id Caſtellio nomen à vobis datum eſt
Ei Caſtalio è fonte, ô Muſæ Caſtali.
Eſt veſter portus, vos amat, veſtros fouet
Quibus poteſt modis: quare gradum citò
Reuocate ſacræ Caſtalides: & ſplendido
Parenti veſtro Cardinali gratiam
Habete pro veſtris alumnulis: quibus,
Deus! quàm gratus & bonus: non quæritur
Magis qui ſoſpes illis viuat, ac diu:
Nam ſplendor Caſtalii fontis, Caſtellio
Perdoctus Cardinalis, doctorum eſt pater.

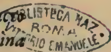
Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ.

REVERENDISSIMO SIMVL ET eruditißimo Cardinali à Castellione, Tholosano Archiepiscopo, & Bellouacensi Comiti, nec non Franciæ Pari Antonius Mizaldus Monslucianus S. D.

QVVM olim rudibus populis, & rustico admodum sæculo sacrorũ cerimonias Orpheus Calliopes & Apollinis filius aperiret, ornatiß. Cardinalis, nihil aliud ab his quos initiabatur cũ formidabili numinis authoritate, et iurisiurãdi neceßitate exegisse traditur, quàm inuentæ ac semel cõpositæ religionis mysteria prophanis auribus non proderent. Quod sæculis aliquot pòst, ter maximus Hippocrates bonorum omnium, vt est apud Galenum, parens et author, non minus laudasse quàm probasse mihi videtur: suos φιλιάτρους & medicinæ Cãdidatos iureiurando obstringens, ne diuinæ artis salutaria oracula inerudito vulgo temerè committerent, & quibusuis sine discrimine communicarent: sed his duntaxat qui se sacro Aesculapio deuouissent, aut iurati sua illi nomina ex animo dedissent. Nam detrimentum diuina quæ-

que & præclara patiuntur, omnemque dignitatem vnà cum fide amittunt, quoties ad stupidos Midas perueniunt, vel inuersos Apuleios iudices nanciscũtur: quibus stramina quàm aurum, & putida quàm suauiter olentia, potiora esse ignorat nemo: turpi sanè Scarabeorum exemplo: qui vt est apud Plutarchum, λέγονται τὸ μύρον ἀπολείπειν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. *Quod cùm animaduerteret Pythagoras, suis* ἐχεμυθίαν *haudquaquã temerè indixisse existimatur: qua certè ante quinquenne silentium exolutum fuisse neminem, fidem facit antiquitas. Sic Plato Timæum & Mercurius Pimandrũ perpetuò apud se frequentes habuerunt, ne secretorum colloquiorum venerandas disputationes & rerum cæli ac naturæ sacratissima mysteria, imperitis & rudibus prophananda exponerent: quibus scelerata nescio qua arrogantia cũ ignorãtiæ indelebili vitio coniũcta, rebus bonis abuti, & optima quæque in venena cõuertere solenne passim esse solet. Quod ego dum iugi & anxia cogitatione excuterem, mihi vijs omnibus prospiciendũ esse duxi, ne in talem ingeniorum lanienam, & bonarũ rerum carnificinam inciderem: satius esse ratus mea æternùm supprimere, quàm indoctis & malis sine vsu, fructu & gratia dilapidanda committere. Cæterùm in hac dubitationum cruce cùm diu multũque*

pepen-

pependissem, hinc dispiciendo & cogitando: illinc quærendo & percontando cuinam & me & mea quantulacunque sunt, tutò traderē: ecce, fato meo bono, peropportunè de omnibus mihi vnus in mentē venisti digniss. Cardinalis, qui de vniuersis disciplinis tam certò ac seriò iudicare soles, déque illarum cultoribus tam facilè mereri, quàm mortalium vllus: cùm ob variam eruditionem, tum etiam propter rarum & nulli non deosculatum naturæ tuæ candorem, syncerique pectoris testimonium ab omni fuco, omni calūnia, omni odio alienum. Ex quo literarij ordinis præstantissimos quosque, & disciplinarum omniū Corypheos tibi facilè concilias, ac quadam Genij similitudine, ceu magnes ferrum, allicis & coaptas. Nemini impono, quod verum est dico. Cuius rei clarissimi viri domestici tui, constantissima cuique dabunt testimonia. παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει (inquit Agathon in conuiuio Platonis) ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ, ἀεὶ πελάζει, Simile simili semper hæret. Sic doctus Cardinalis, doctis domesticis perpetuò oblectatur. πολυΐστωρ Cardinalis variè eruditos amat, meritis honoribus decorat, & sua liberalitate locupletat. Hinc apud te reperire hodie licet viua voce concionantem Chrysostomum: philosophantem Platonem: disputātem Aristotelem: medicantem Galenum: in rerum historia versantem Plinium

nium

nium: cœlestia tractantem Ptolemæum: demonstrantem Euclidem: numerantem Boethium: cantantem Timotheum: terram describentem Pomponium: gẽtium & regnorum bella ac mores recensentem Trogum: eloquentia omnes demulcentem Ciceronem: in summa, quidquid habet Latium, Græcia quidquid alit: exemplo, ita me Deus amet, omnibus non dicã reuerendiss. sacri ordinis fratribus tuis, sed & regibus & principibus imitabili: quibus cum Alexandro literis clarere gloriosius multò esse debet, quàm sceptro, opibus, aut satellitio valere. Sed hæc (quod dicunt) extra oleam. Itaque vt ad te nostra recurrat epistola: cùm ego venerãdum nouem Musarum chorum in tuis ædibus, imò verò tecum perpetuò versari audirem, & certò scirem, precium operæ facturum me putaui, si hasce Commentatiunculas meas ex penitissimis rerum cęli & naturæ sacrarijs deprõptas, sacris tuis Musis, atq; adeò Vraniæ per compositum ociũ excutiendas offerrem. Quibus vtinam tam possint placere, quàm ipse authori & parenti ex animo places: hoc si fit, satis est, nil aliud cupio. Fœliciter vale Cardinalium decus: ac Mizaldum iamiam tibi mancipatum amare: & si quidem meretur, fouere incipe, vel potius perge. Lutetię Parisiorũ Cal. Martij, in Bellouacensi gymnasio. 1549.

CARMEN GERVASII MARſtalleri Briſgoici, ad Antonium Mizaldum Monſlucianum.

PErge bonis auibus cœptos abſoluere curſus,
Mizalde Vranii gloria magna chori.
Perge tuis gradibus poſt aëra pingere cęlum:
Cælum quo toto dignius orbe nihil.
Eſt magnum illecebras telluris ſpernere poſſe,
Et patrii tātū quærere regna poli.
Vulgus amat terram: ſtudium terreſtre ſequuntur
Vnica quos ventris cura moleſta tenet.
Te placidè ſurſum virtutis ſola voluptas
Inuentor rerum Mercuriuſque trahunt.
Magnum feciſti ſaltum: vltra perge, ſupremi
Te clamant orbes, cælica templa petunt.
Iam quod habet tellus, & præceps æquoris vnda:
Aerius triplex quidquid & orbis alit,
Gnauiter omne ſuo ſcrutatus es ordine: nobis
Feciſtique tuis notius eſſe libris.
Dextro Mercurio & certa ratione, Cometas
Nunc etiam tractas, ſumma per ima petens.
Poſtea te confers ad Lunæ proxima tecta:
Quis labor illius quæris, & vnde fluat.
Cur omni interdum priuetur lumine: quare
Exagitet votis inferiora ſuis.
Curque ita iam reuocet, iam diſtrahat æquoris vndas:
Critica cur morbis tempora certa ferat.
Cætera & intutu ſic ſpectans omnia firmo:
Quæ ſuprà & infrà promonet enumeras.
Corporis humani quænam eſt concordia toto
Cum cælo nobis ſedulus inde notas.

Libri à Mizaldo ſcripti.
Ephemer. aeriæ
Meteorologia.
Cometograph.
Lunæ & oceani Concordia.
Seleniatricon.
Harmonia macrocoſmi & microcoſmi.

Obſeruas

Obſeruas quantam Phœbe & totius Olympi
Adiiciant medicis ſydera rebus opem.
Aeſculapii & Vraniæ cõiugiũ Vraniam Phœbo ſimul atque Coronide natam,
Diuulſum rurſus fœdus inire iubes.
Aſtrophania. Atque ita connubii lætus noua gaudia ſpectans,
Supremi numeras lucida puncta globi.
Eclipſiũ Aphoriſmi et decreta Inſuper Eclipſes, & quæ portenta ſequuntur
Doctè perſequeris: cætera conticeo.
Quæ, precor, è ſummo demittas æthere nobis:
Et cœptam fauſto numine carpe viam.
Eſt iter exiguum: iam pars eſt maxima facti:
Te (ſcio) donabunt pulpita docta loco.
Perge igitur cœptos fœlix abſoluere curſus,
Mizalde Vranii gloria magna chori.

Antonii Mizaldi

MONSLVCIANI, COMEtographiæ Liber primus.

CAELI AC TERRAE HARMONIA & coniugium. Caput I.

IN eorum omniũ albo quæ superioris sæculi homines rerum naturæ interpretes diligentissimi, & nomenclatores solertissimi, μετέωρα inscripserunt, nullum reperio neque illustrius, neque explicatu difficilius crinitis stellis: quæ sicuti minimè sunt frequentes, ita maximè admirabiles, quia cælo nunquam impunè visę. Et haud scio an aliquid de illis scriptum extet, quod naturam, causas & portenta ita expediat, vt nõ incertior legentis animus in recessu, quàm frõte relinquatur. Scribam itaque de illis pro mea tenuitate, philosophice pariter & astronomicè, vt bonum erit & cõmodum: breuitatem, quoad eius fieri poterit, cũ perspicuitate vbique iungẽs. Opus sanè arduum & impeditum, sed aspici tamen ac cognosci dignissimum,

Crinitæ stellæ inter omnia μετέωρα difficilem habent contemplationem.

& si non scribentis ope, saltem ipsa sui cōtemplatione pretium operæ legentium absoluens. Quod cur dicam, siue id rei difficultate, siue ingenij mei imbecillitate, siue aliqua alia de causa accidat, iudicabis postea. In quo vel ob id ignoscere mihi debebis, quòd tā libēter quæ scio docere semper fui paratus, quàm quæ ignoro abs te vel alio quouis discere. Itaque ingenio et laboribus minimè parcam, vt certi aliquid de re incerta tibi candidè impertiam. Quāquam optare id magis mihi licet quàm præstare: de me dico, non de alijs quibus propitiæ semper fuerūt Musæ: nec pudet me fateri quod res habet. Vt itaque tabulæ (quod dicunt) manum aliquando admoueam, rerum cæli & naturæ candidatis fundamenta hunc in modum pono. Assyriorum Babyloniorumque philosophi cum Pythagoricis & Academicis, omnium primi cæli & terræ συγγαμίαρ & coniugium ideo celebrasse mihi videntur, quòd cælo agendi, terræ verò patiendi naturam inesse probè intelligerēt, illudque mariti, hanc vxoris vices sustinere & gerere. Quorum harmonia rerum huius mundi œconomiæ & generationi quantum conferat, vel philosophiæ tyrunculo tam notum esse arbitror, quàm est quod dicūt suis canibus Delia. Cæterùm coniugium hoc foueri & concordi pace ligari voluerunt sempiternis Solis & Lunæ ac stellarum

Cæli ac terræ coniugium & conciliatio.

rum

rum omnium radijs, accedente motu & luminũ permiſtione, à quibus ceu prolifico ſemine quodam genitales, vt ſic loquar, telluris partes, per aerẽ paranymphum inter vtrumque medium titillari, aßiduáque viſione & reuiſione, nec non motu irrequieto, quaſi illabẽte vitali aliquo ſemine, cum ſuo vectore ſpiritu, illuſtrari, illuſtrando temperari, temperando fœcundari, ac tandem anima, cuius gratia terræ fœtus omnes viuere dicũtur progeniti natura et modulo qualicunque donari, nemo eſt, niſi fortaſſe obeſulus quiſpiam Epicuri de grege porcus, qui negare contendat. Vnde non modò vtilis, ſed etiam neceſſaria eſſe cenſetur vtriuſque hæc conciliatio, copula & ὁμόνοια. Quod poetæ, primæ hoc eſt antiquißimę philoſophię parẽtes in Cybele quæ terra etiã dicta cælo ac Veſta nata, imò verò expreßiùs in Proſerpina ſoſpitatoris Iouis, almæq; Cereris filia innuiſſe et intellexiſſe mihi ſemper ſunt viſi. Quæ dum fabuloſè, vt tum ferebant tempora, ſuis coloribus nobis depinxerunt, indicibilem quandam harmoniam ex cæli & terræ conciliatione natam, atque rerum vniuerſitati adprimè neceſſariã, omnibus ob oculos ponere maxime voluerunt: & inprimis ſeminalem, vt opinor, rerum omnium animam cum vectore ſuo ſpiritu: ſeu, vt Platonice loquar, vim quandam animabilem à cælo

Antiqui Poetę primæ philoſophię parentes.

in totam vniuersitatem diffusam: quæ rebus omnibus impertit simul & speciem & natiuum vitalémque calorem gignendis illis atque conseruandis adprimè necessarium. Hæc quia vbique proserpit, et vi occulta sed tamē spirabili, omnia fouet, vegetat, ac producit (nisi quantum noxia corpora tardant, quēadmodū ex Platone scripsit Maro) ideo Proserpina illis dicta fuit. Sed hoc quidquid est, de Academicorum et Peripateticorum sententia demonstrantem, si placet, audiamus Claudium Ptolemæum rerum cæli et naturæ interpretem diligētißimum. Principio (inquit) euidentißimum est & verbosa non indiget probatione aut interpretatione, pertransire & diffundi vim quandam ab æthere a, cælesti & sempiterna natura in vniuersa terræ circumposita & semper mutationi obnoxia corpora, quæque sub Luna sunt prima ignis & aeris elementa, quæ quidem ipsa includuntur & agitantur æthereis motibus, includúntque ac agitant inferiora omnia, terram, aquam & quidquid in illis nascitur animantium aut germinum. Hæc ille: à quo, vti etiam à poetis viris vbiq; summis, ad Philosophos commodùm deficio: apud quos terram mundi aluum appositißime dici, vt audio, ita vehementer laudo & probo. Illa etenim cùm eorum omnium quæ sunt in vniuersa rerum natura,

Ptolemæus initio sui Quadripart.

Terra cur mūdi aluus ab antiquis nuncupata.

excremen-

excrementa superflua, humani alui modo recipiat, iure optimo eam nomenclaturã hinc adepta esse mihi videtur: eorumque corporum, quæ (quod sint rerum omnium principia) elementa dicuntur, postrema collocata. In quam vt ad vniuersitatis centrum cuncta ferri, non est qui non agnoscat: nam & cælestium corporum radij lapsu perpetuo & indefesso (nisi quatenus per nubilosum cælum est negatum) in eam descẽdunt: & quidquid sustinere diutius aer nequit, suopte impulsu decidens, eò promptissime festinat. Insuper quia aquis innatat, easque dum visum est reclusis poris affatim admittit & emittit, Solis ac aliarum stellarum radijs pulsata, humiduli vaporis æstuosæque aspirationis, non secus atq; muliebris vterus, aut humana aluus, fœcunda habetur nutricula. Vnde assidua vicissitudine & hanc & illum consentiente aquarum vndique ambiente multitudine, passim exhalat, & constanter parit, ac vi cæli sursum per aerem è medio sinu abripi sinit: in eos vsus quos in nostra Meteorologia tibi expressimus, & hic deinceps etiam expressuri sumus. Cuius vicissitudinis Sol deorum cælestium, vt in Pymandro loquitur Trimegistus, Deus præstantissimus, & salutaris luminis atque caloris focus inextinguibilis, accitis aliarum stellarum præsidijs potissima

Terra vaporũ & exhalationũ fœcunda nutricula.

Solis maiestas & dignitas ex Merc. Trim.

causa cum sit, tandiu ipsa emittendi & remittendi, dandi & accipiendi alternatio vigebit, quandiu cælum, cælestiúque ignium moderator Phœbus circa terram vehetur ac lucebit.

AEREM RECEPTACVLVM Aspirationum omniũ, in tres regiones distribui: addita cuiusque natura, ratione & ordine, vnà cum cælestium radiorum in paratis materijs energeia.

Cap. II.

Aer vaporũ et exhalationum recipiendarũ locus.

ENimuero quia è terra & aqua qui exiliũt tam vapores quàm halitus, in aliquã regionem vt recipiantur necessum est: atque è densissimo, ponderoso ac infimo loco quia non nisi in eum qui rarus est, leuis & suprà positus (nimirum quo illorum natura sponte vergit) tendere queunt, idcirco ad vnum aërem cuius ratio cum situ in id conspirat hospitij ius omne meritò deferetur. Quod ita esse fidem faciet Iouianus Pontanus poëta & philosophus insignis, hunc in modum scribens ad Lucium Franciscum filium:

Nate (inquit) vides spatium immensum, tractúsque profundos

Aeris, atque vnà terras, pontumq; obeunteis.
Rara quidem natura illi, ac penetrabilis altè:
Densatur tamen, & crassum fouet vsque vaporem,
Quémque & aquæ, quémque & terræ excreuere frequentem:
Aspirant quæcunque etenim, quæcunque vaporant
Sufficit hæc pontus, ponto & circundata tellus:
Cuncta sinu grauido recipit diffusior aer.

Pontanus in Meteorol.

Hæc vir ille extra omnem controuersiã doctissimus, de aere pronuntiauit: cuius area longe, latéque patens in prouintias tres, quasi promptuaria & conceptacula eorum omnium quæ sursum ab imo abeunt & redeũt, priscorum more hic à nobis distribuetur. Prima & infima, quod terræ vicina sit, vbi duplicati Solis radij maxime inualescunt, nunc calere, nunc frigere, nunc tepere, & omnino varios primarum qualitatũ gradus (pro diuersis anni temporibus, cæli cõstitutionibus, & solarium radiorum proiectionibus) sustinere & excipere, ab vniuersa recte philosophantium schola iudicatur & censetur. Secunda in quam conueniunt, quæ in pluuias, grandines, niues & huius pluuię alia transeunt abeúntque, frigere & horrere omnium testimonio perhibetur: nec aliã ob causam quàm quod radiorum Solis reflexione priuatur: qui à terra, vbi refracti maxime resiliunt & geminantur,

Primæ & infimæ regionis aeris natura.

Secundę regionis aeris natura

sicuti

ſicuti altè ob imbecillitatem aſcendere nō poſſunt (dilatantur enim refractiones in vaſtum aerem effuſis diſperſisque hinc inde radijs) ita nec exactè, multūque & diu (quod à dēſiore obiecto ſemoti ſint) calfacere haudquaquam valent. In quo etiam ἀντιπερίστασιν non omittes, nam vt in ſumma regione calet aer, ita in infima: illic propter cælestium corporū motum, radios, viciniam, & loci volutationem, hic ob reflexionem, & vt iam diximus, radiorum Solis duplicationem, ex quo fit vt medium frigidum relinquatur: quod tametſi de ſua natura ob leuem radiorū penetrationem vtcūque calidum cenſendum eſt, nihilominus ob contentas in eo res frigidas (vt alia taceam) frigidior euadere poteſt: ad quæ etiam ex ſuperioribus adijcies circunſtantē vtrimque calorem, qui à circunferentijs cētrum verſus, nimirum ad mediū, frigus ceu hoſtem cohibet ac comprimit. Quemadmodum æſtate fieri ſolet in puteorum aquis, & aura in ſpecubus ac caueis contenta: quæ duo propter circūfuſum calorē ab omnibus frigidiora probantur.

Vnde media aeris regio frigida eſſe cenſeatur.

Tertia aeris regio circa quam omnis inſtituti noſtri verſatur cardo, ſublimis, rara & calida eſſe cenſetur: cū ob viciniam ætheris & cęleſtium ignium qui illam de propinquo motu ac lumine (pręſertim quà ad Lunæ orbem propiùs accedit) egregiè & inſigniter calfaciunt

Tertiæ & vltimæ regionis aeris natura & ſitus.

faciunt: tum etiam ob reuolutionem quam cum ignis elemento ab ortu in occasum per meridiem quatuor et viginti labentibus horis, cum primo, vt loquũtur, mobili communem & celerrimam habet. A qua Peripateticis, quibus motus omnis (tametsi reclamat Valla) calidus est, cùm iam positis causis alijs iure incalescere calefierique traditur, ac ignis naturam proxime æmulari: sed ita vt neque flamma sit, nec aliud quiduis quod ex se lucem præbere poßit, ac statim vt prima, ferrum candens, fax, vel quid simile ardere: quin potiùs vt inane quodpiam subferuidum, quale in hypocaustis apparet, & clibanis fornacibúsque, ac reliquis caldarijs à circumposito vel præcedente igni calentibus: in quibus flamma quidẽ aut lux nulla est, sed feruor talis & æstus, seu ἐμπύρευμα, quod si aridulus fumus, stupa, fuligo, aut tenuißimus, incendioq; peropportunus puluis, vel eius naturæ, res alia eò commigrarit, accedente vel omnium leuißima occasione, ilico inflammetur. Quæ res in summo aeris tractu locum habere potest: in quem si materia vstioni apparata transiuerit, præter connumeratas causas circunstantium ignium manus, vt sic dicam, incendiarias ægre effugiet. Quod si ignis noster materialis hoc habet vt tempore quàm breuißimo in materia etiam flammæ minùs obnoxia, id moliatur quod humana

Vnde suprema aeris regio caleat.

Similitudo sanè quã elegans & [illegible].

C *mana*

mana industria multis mensibus, imò verò annis infinitis vix posset: si in mundi inferioris corpora etiam remotissima à cælo, tantum habent virium æstuantes Solis radij, vt nunc fœni metas, nunc culmos tecta (vt cum Plauto loquar) imbricantes incendant, adeò vt quod calamus fuit, ignis fiat, quid in materia vt ignescat paruum momentū exigente, à potentissimis, proximis, subtilissimisque ignibus, æthereis et cælestibus (quorum actio celerrima est) fieri posse mihi donabis? Si putrescentis columbini stercoris halitum, in Asiatica Mysia domum resina illitam (cū Sol plurimus æstate media incidisset) cremasse legis: si Medeæ insignis veneficæ coronam in regis perniciem concinnatam, à faculis etiam longè ardentibus (quòd pice, bitumine iudaico, sulphure, naphta, oleo, resina, & rebus alijs potestate calidis, & ignis semina continētibus, vt scribit Galenus, delibuta esset) flammam facile concepisse, & per aerem ignes quadā naturæ familiaritate emulxisse audis & cōcedis? si indusia ijsdem imbuta miscellaneis, citò & leuiter à calore corporis de potentia (quod dicunt) ad actū deducta fuisse poetica, aut si mauis, philosophica, nec non historica lectione doceris? si, vt habet Ouidius,

Radiorum cælestiū energeia in paratis materiis.

Gale. lib. 3. de temper. & de simpli. medic. facul. 1.

Ouid. lib. Metam. 1.

- - Cum balearica plumbum

Funda

Funda iacit, volat ac mox incandeſcit eundo,
Et quos non habuit ſub nubibus inuenit ignes.

Ad hęc vt ſcripſit Pontanus, Iouia. Pont. in Meteorol.

Si ferro præfixa, & neruo impulſa ſagitta,
Aëra per vacuum igneſcitq́; ardetq́; volando.

Quid per Deum immortalẽ, in fomẽtum halituoſum, rarum, leue, aridum & poteſtate ignitum, nimirum in fumũ ſuboleaginoſum, cui flamma, vt tradit Ariſtoteles, proxima eſt, cęleſtium ignium præſentem energeiam, vnà cum loci natura, motu & æthere poſſe arbitraberis? Perſpicuum eſt (inquit Galenus) quòd multa ſunt quæ vbi vel leuem mutationẽ extrinſecus adepta fuerint, ſecundum naturam deinde ſuam ad plurima procedere poſſunt. Quod miraculi parum aut nihil habere mihi videtur, cùm in habentibus ſymbolum (vt loquuntur philoſophi) facilis ſit tranſitus. Ergo ſupremam aeris officinã, aut, ſi familiarius me vis loqui, regionem, ob iam dictas cauſas admodum calidam eſſe poſthac non dubitabis, idoneamq́ue materiam, & apparatam facile ac leuiter incẽdere poſſe. Sed quæ hactenus de tribus aeris regionibus hic à nobis ſcripta ſunt, elegantiſsimis Iouiani Pontani verſiculis illuſtrare, probare, & cõfirmare abſurdum non erit. Gal. lib. ſimpl. 1.

Et quoniam (inquit) tres in partes diſtinguitur aër:

Prima æquè patiens est frigoris atque caloris,
Alternásq; vices alterna sorte rependit,
Vere tepens, æstate calens, eadem horrida bruma:
Proxima ab inflexu radiorum amota, malignum
Frigus, & algentem latè complexa rigorem.
In quam ceruleus paßim vapor actus inerrat,
Inde cadunt imbres, inde & nix concitat alas.
Vltima torrenti semper sistit vsta calore:
Flammarum consueta vagos inuoluere tortus.
Halitus ille igitur longe, validusq;, potensq;
Huc penetrat, superátq; hyemes & frigora victor.
Sed hæc festinanti ad alia satis: Itaque institutæ methodi non oblitus, quod reliquum est sequor.

Aspirationum inferiorum species & natura: ad hæc quid illæ in aëre moliantur cum vniuscuiusq; diuersorio & situ. Cap. 3.

Erram vna cum aqua, Solis ac stellarum radijs, vt diximus, pulsatam, duplices in ambientem aërem spiritus, aut si mauis halitus, tenuißimos quidem et leuißimos emittere, nemo est qui apud omnes omnium gentium philosophantes scholas confessum, receptumque nesciat. Vnum humidum, rosidæ aspirationis plenũ, & ab

Terræ halitus seu spiritus duplices.

ab aqueis corporibus vi cæli ad mediam vsque regionem aeris & infra exhaustum stimulantéque illius natura pedetentim perlatum. Alterum siccum & in fumi corpus è terra conformatum, ignis familiare pabulum sustinens: illum Latini vaporem nuncuparunt, halitui animantis, & ei qui à feruente aqua attollitur simillimum. Hunc vero exhalationem, quãquam rectiùs fortasse fumus diceretur: eo quod exhalatio pro vapore quoque accipi solet, & sanè frequentius quàm pro fumo. Vtriusq; exempla admodũ familiaria proponam. Cùm igni domestico aquam in vasculo vt calet superponis, vi caloris halitum quendam emitti, facilè, vt opinor, obseruas: huic vaporis nomen dato. Præterea, eidem dum arida ligna admoues, ab his caloris stimulo, fumum siccum alta petere & excerni rursum animaduertis: huic exhalationis nomen indito. Iam quod in mundo inferiori est ignis, id in superiori Solem & astra esse puta, calorem rebus inferioribus inducẽtia: & quod domi nostræ est aqua igni admota, id in vniuerso humidiores esse terræ partes, paludosas & stagnantes, ex quibus suspirant vapores, & affatim excernuntur. quod demum nobis est lignum igni adpositum, idipsum in sensibili mundo esse partes terræ sicciores, ex quibus assurgũt exhalationes: & ex his quæ domestica sunt,

Vaporũm & exhalationum analogia sanè quã apposita.

C iij duplices

duplices halituum expirationes collige: per rarefactionem & extenuationem virtute cælestium corporum & spiritu ab his manantium, vt proprium rei cuiusque calorem taceam, factas & genitas. Quod tibi nouum & inauditum non erit, si explicata parumper intelligentia, crasso quodam exemplo simile quid in corpore humano contingere ostendero: cuius particulas labore, motu, æstu, aut alia quauis excalfaciente causa tam externa, quàm interna exagitatas, rarefactis & tenuatis humoribus, nec non poris vnà cum vijs communibus vtrimque reclusis (nam Hippocrati & Galeno, hominis perinde atque terræ corpus omne conspirabile est & confluxile) nunc humidulum quendam vaporem & blandum, nunc halituosum & igneum spiritum, pro caloris et corporum natura, languide aut affatim expirare, facilè & leuiter, deprehendes. Sed de aspirationum natura & ratione, paucula hæc de multis erũt satis. Ex quibus nos eam hic tantùm venari scies & persequi, quæ effumationis seu fuliginosi aridiq; halitus nomen proprie sibi vendicat: vt quæ materiam crinitis stellis, ignitisq; alijs impreßionibus aeris, pro quibus in hac stamus arena, in primis accommodam sufficiat. Cuius species treis totidem aeris regionibus destinatas, cũ antiquis summatim tibi pono. Vnam quæ in prima seu

Corporis humani cum terræ corpore collatio elegans.

Exhalationum seu fumidarũ aspirationum species tres.

Prima.

ſeu infima ſuo quodam iure ſibi tentoria figit: eſtq́; calida ſic ſatis & ſicca, admodumq́; oleaginoſa in ſpatijs terræ inanibus, per Hyemis & Autumni finẽ ob ἀντιπερίστασιν calentibus, craſſi ſpiritus modo latitans, & comite flamma, de agitatione, attritu, eliſione, motu, & propria natura, qua data porta, in ipſo exitu, vel haud ita procul conciliata (nam poteſtate eſt ignis) nunc altiùs, nunc depreſſiùs, ob vnctuoſam quandam grauitatem, expeditiſſimè exiliens, ac ſonum (vocẽ humanam dicas) propter exitus anguſtias, cuniculos, mutuam colliſionem, incendij crepitationem, & alia, ſub diuerſis imaginibus & ſpectris nonnũquam ædens, pro materiæ qualitate, quantitate, modulo, connexione, loco, motu & alijs, vt poſteà oſtendemus. Secunda calida & ſicca ſupra alterius latitudinem, mediam aeris regionem nequaquam prætergredi cenſetur: in qua collectis viribus et congeminata agitatione, quo dictum eſt modo accẽſa, μετέωρον gignit quod à recentioribus ſubdeſcendẽs nuncupari conſueuit. Nam incenſa aſpiratio frigidæ regionis occurſu, dum ſurſum tranſilire cõtendit, quia dato obſtaculo à medio denſiore, frigidiore & nubiloſo diſijcitur, nonnunquam deſcendere, alias obiectu nubeculæ extingui, quandoque donec viam pro data materia percurrerit, occultari, & rurſum veluti enatans

Secunda.

tans

tans, emergere videtur: sicuti fieri solet in stellarũ apparitione & disparitione, ex transcursu nubis inter nos & cælum substratæ. Non sum nescius in eo aeris tractu (medio inquam) raros ignes fieri: in quibus si qui sunt principem locum habent cum fulgetris fulmina: quæ tamen à composita materia fieri & exhalatione non simplici, in nostra Meteorologia paucis ostendimus. Sed quia isthæc incendia altè apparent, ideo in media regione aeris locum sibi elegisse iu dicantur, cum circa illam deerrent potius ac ardeant: quanquam ibidem fieri posse, obstinate nõ nego. Tertia exhalationum species sicca est exacte, et leuis admodum, nonnihilque oleaginosa, Solis & stellarũ radios motores habẽs et aurigantes: à quibus ceu prælongis manibus & ductario quodam fune, tam celeriter rapitur, vt vix Pegasus quiuis quantumcunq; expeditus fuerit, illam non dicam assequi, sed ne semestri quidem itinere viam tantam, vt posteà ostendemus conficere ægre possit: vsque adeò à terra distat. Vnde nisi desuper auxiliares haberet stellas euanida sua natura, & sane quàm fragili tam altè longeque per medios hostes nimirum per mediã regionem aeris frigidissimam haudquaquam abiret: etiã si subsecũdarios halitus, & alios successiue impellentes tibi cõ cedam. Penetrat itaque via citissima, & sensum omnem

Tertia.

nem

nem exuperante fumidus hic halitus iam positas aeris regiones duas, donec supremam calidam, raram, leuem, & natura cognatione ei admodum affinem, attigerit, agentique cælesti vehiculo insitam pernicitatē, locum illi destinatum petiuerit et vt simile ad simile confugerit. Vbi ab innata prõptitudine, loci natura, mutuo impulsu, ætheris vicinia, congenito motu, & ignium cælestium energeia vbique præsente ac propinqua, modico negotio, quod potestate vt diximus, flamma sit, facilè incenditur, ac longè latéq; pro congestorũ quantitate & qualitate micat ac lucescit. In quam rem Iouiani Pontani poetæ, oratoris, philosophi, ac astronomi præstantißimi, elegantes versiculos audire graue tibi non erit.

Supremæ regionis aeris, et ibidem versantis exhalatiõis natura.

Ast vbi summotósq; locos (inquit) atq; aera summũ
Halitus inuasit quà circumuoluitur orbi:
Hic rapido impulsus cursu, vertigine & ipsa
Incensus, varia splendet per inane figura:
Arida concipiunt ignem, feruetque agitando
Spiritus, incendit pugnantia corpora motus.

Pontanus in suis Meteorolog.

Acta itaque eò loci halituosa materia, flammam (quæ Aristoteli nihil aliud est quã sicci spiritus ardor) promptißimè ædit, ac furtim admittit: pro cu-

Arist. met. 1. cap. 4.

ius qualitate, quantitate, & natura, varia in summo aëre φάσματα, & ardentes imaginum formæ diuersæ, nobis qui inferiorem hunc terræ globulum oneramus, statis anni temporibus. pro soli & cæli cuiusque ratione obijci, offerrique solent, quemadmodũ posteà audies. His positis, reliquum est vt incensa in aere spectra aliquot cum suis nomenclaturis & *propria generatione, apposito etiamnum loco, paucis, & dilucidè, vt reliqua, tibi expediam.*

Quæ in aere generentur ex aspiratione ignea, cum aliquot incensarum imaginũ nomenclatura, formatione, & loco ex philosophis ac poetis, iuxta diuersas aeris regiones. Cap. 4.

Quid ignita aeris impressio descẽdẽs, cum his quæ sub ea militant.

Latini Aristotelis interpretes, ignitarum impressionum aeris genera duo in vniuersum statuere mihi videntur. Vnum descendens nuncupatum: fortasse quòd in humiliore aere fiat, vel quòd tantisper dum ardet, deorsum, ob causas anteà scriptas, ferri plurimùm videatur. Nam ab exhalatione remissius calida & sicca, viscidáque, sic satis, quo dictum est modo, gigni solet: quæ ob leuiculam molem imbecillo calore comitatam, quia in supremum aerem euo

lare

lare nequit. fit vt in infimum resistere cogatur. Cuius classem & vexilla agnoscũt Dracones volantes, capræ saltantes seu vagæ, ignis fatuus, stupa accensa, Castor & Pollux siue ignis præcedẽs, sequẽs, quãdoque stans, & alia: quorum generationem mox accipies. Alterum genus, ascendens dixerunt: non quòd sursum feratur dum ardet, sed quòd in altiore aere fiat. Si enim valde calida erit exhalatio & sicca, mediam regionem aeris penetrabit, & nisi nubium densitas, aut frigiditatis magnitudo obstiterit, etiam in supremam transiliet: ibique accensa, faciet vt statim audies, aut ignem perpendicularem, pyramidalem ue, seu lanceam incensam, hastam ardentem facem ignitam, trabem flagrãtem, clypeum, columnã, turrem, bolides, candelas & his similia. Quorũ omnium efficiẽtem causam vnà cũ materia pones eandem, sicuti anteà demonstratum est, statuésque solam differentiam in formæ dissimilitudine secundũ materiæ inæqualitatem & diuersitatem in primis & secundis qualitatibus. Quibus etiam licebit addere positum & multitudinem. Sed quarundam generationem tibi expedio. Ignis perpendicularis cum pyramidali in hunc fit modum. Quando calida materia & sicca, benè cohęrens multum habet terrestre, quod in ea leuius erit incensum, subsidente graui æ-

Ignita aeris impressio ascẽdẽs cum sua classe.

Ignis perpẽdicularis & pyramidalis.

qualiter attolletur in pyramidis formã. In quo si materia à calore, vt sic dicam, dilatabilis, basim cum latitudine minùs ostentabit, ignis perpendicularis ędetur. Si vero terrestre paucum erit, ac portiones subtiliter æquales habebit, exhalationis fundamentum nõ dilatabitur, quin potius reliqua pars subtilior & calidior æqualiter à basi ascẽdet, accensáque veluti hastam aut lanceam efficiet. Quod ad lampades attinet, faces, candelas et similia, in superiori parte ignis pauxillum splendescit, sub materiæ inæqualitate sibi vtcũque cohærente: nam infrà, partes crassiores habet, suprà verò tenuiores. Vnde quod leue est, tãtisper dum ardet, sursum abit: quod verò graue & terrestre, deorsum residet. Verum enimuero ista sicuti & alia huius pluuiæ fere omnia, acutum quiddam habẽt in summitate instar mucronis, propter calidũ quod ibi est subtilißimum & fortißimum, quemadmodum in omni igni fieri solet. Bolides & iacula flammeum in aere sulcum describere videntur, fiúntque ex materia rara, & non bene compacta, longa & parùm lata: quæ in vna parte incensa, facilè & celeriter ad omnes alias ignem transmittit, mentitúrque iaculum ab vna parte in aliam transcurrẽs & volitãs. Trabes, quas Græci δοκοὺς nuncupant, sic gignũtur. Cùm materia inæqualis, hoc est alicubi crassa & densa,

Lampades, faces, candelę & similia.

Bolides & iacula.

Trabes.

alibi tenuis, rara & leuis, sed tamen inflammabilis, sursum mittitur, fit vt prior pars accensa, frigidi aeris contactu, & vicinia, per caliginosam noctem depressa, instar trabis cernatur. Sed si exhalationis longitudo in partes multas simul & exiguas sparsim disseminabitur, & latitudo vnà cum crassitie consimiliter se habebunt, tum fient quæ vulgo creduntur vagæ stellæ & discurrentes. Quod si longitudinem latitudinémque habuerit succensio, fiet ceu flamma collucens, qualis in aruis ab incensis calamis & ardente farre visitur. Si longitudinem duntaxat admiserit, fient quos vocãt torres. Si in longitudinem magis quã latitudinem porrigetur, quasdam veluti scintillas ardendo despuens & priore parte ignem obiter excipiens, capra saltitans nominabitur. Draco infra mediam regionem aeris tum gignitur, cùm exhalationẽ circunstant duæ nubes, calida vna, frigida altera: quarum hæc exhalationem vt contrarium à se depellit, illa verò vt simile attrahit: ex quo fit flexus in postrema parte, densitas in media, & fumosum nescio quid in prima qualis est Draconum halitus. Quod tum contingit cùm ad mediam exhalationem nondũ accensam, prima pars iamiam ardens festinat: quæ ideo crassior apparet, quia vicinum lumen in opaca materia admittit. sicuti postrema exilior, quia extin-

Vagæ stellæ atque ardẽtes calami, et similia.

Torres & capra saltitans.

Draco volãs.

 ctioni

ctioni vicina admodum est. Vnde propter eandem causam incuruatur: vt interim taceam quòd à frigida nube impellitur, & à calida attrahitur. Clypeus sursum ardens fit quando exhalationem itidem circunstant nubes duæ, calida scilicet & frigida, quarũ hæc exhalationem tanquam hostem à se abigit, illa vt simile allicit. & quia in medio halitus densior est, in extremitatibus verò rarior: idcirco dum incẽditur, extrema lambit, apparétque medium ob ambiẽs lumen, veluti cauum & depressum. Quod ad Græcorum πολυδ'ευχεα attinet, Latini Castorem & Pollucem nuncuparunt, recentiores ignem præcedentem et sequentem, propterea quòd nauigantibus aut iter facientibus talis sæpenumero conspiciatur: hanc in præsentiarum à me generationem accipies. Ad infimam aeris regionem perlatus fumus pinguis, vnctuosus ac inflammabilis, à frigiditate aeris nocturni facilè cogitur, & de concursu duarum contrariarum qualitatũ quæ inter se luctantur & pugnant, incendium promptißimè excipit. Nam exhalatio calida est & leuis, nocturnus verò aër frigidus et crassus. Quæ duo tantisper concurrunt & velitantur, donec ab agitatione flamma fiat, quæ ob grauitatem & vnctuositatẽ nõ procul à terra, pileis, arboribus, nauium antennis & rebus alijs sæpenumero figitur et hæret: ibi tandiu residens

Clypeus ardens.

Castor & Pollux.

ſidens, quouſque incendij materia omnino cõſumpta erit. Ignes iſti quoties gemini apparuerunt, ab antiquis (quod omnem tempeſtatum materiam abſumptam eſſe teſtētur) ſalutares ſunt exiſtimati: ſi ſimplices & ſolitarij, contrà: quòd regionem in qua viſuntur materiâ tempeſtatum altrice abũdare portendãt, & tunc Helena dicũtur, de quibus ſic apud Senecã: In magna tẽpeſtate, inquit, apparent quaſi ſtellæ velis inſidentes, adiuuari ſe tunc periclitantes exiſtimant Pollucis et Caſtoris numine. Spectãtur (vt author eſt Plinius) ſæpenumero in nocturnis militũ vigilijs, ceu vocali quodam ſono militaribus armis inſidentes, & vt volucres ſedem ex ſede mutantes. Prætereà in templis et aris, quoties cadauer in eis locatur: vocem humanam pro ardentis materiæ qualitate, impreßione, & crepitante flatu quandoque mentiẽtes, quæ res multis impoſuit defunctorum animas eſſe, eo igne ſeſe expiantes & purgantes: qua in re alijs philoſophandum per me liberum planè eſto. Apparent in aere etiam Chaſmata ſeu hiatus & voragines, quando ignis veluti diſrupto cælo deorſum cadere videtur. Quod tum fieri ſolet, cùm multi fumi ſicci ſurſum reſident, qui accedente leui aliqua occaſione ignem concipere ſunt habiles & propter raritatem tenuitatémque citò deflagrare, variáſque formas ac colores

Hæc à nautis quotidie obſeruantur.

Helena.

Voces ab ignitis ſpectris mẽtiri.

χάσματα.

colores excipere, pro loci & materiæ diuersitate & natura: nam si in densam nubem ipsum incendiũ ceciderit, tum recessus effossæ in orbem speluncæ similis apparebit: propterea quòd densæ nubis occursus, quæ fulgorem sub atra specie circundat, efficit vt aliqua in igni esse videatur veluti hians profunditas: quod si nubes ipsa nigra erit, tũ flãma cũ profunditate rubicundior videbitur. Nam atrum cãdido permistum, vt est flamma crasso fumo, colorem præ se fert rubicũdum, vel illi proximum: id quod in stellis per fumum aut caliginòsum aerem visis, experiundo disces Si verò flamma ipsa per clarum aerem vel per tenuẽ nubeculã spectabitur, albicabit. Vnde Græcis σέλας, hoc est iubar & lumen, ob id nuncupari consueuit. Cæterùm hic omittẽdum non est, quod ex ignitis hiatibus, quemadmodũ adnotauerunt Peripatetici, ardentes lampades, torres, & titiones excidere plerũq; sunt visi. Cuius rei causa esse potest in exhalatione illorum materia: quæ ob reuerberationẽ, aut alio quouis modo, facilè inceditur, & flammam nigro contrapositam despuit, ac apparentem magis habet. Nam flammeum vt etiam album nigro obiectum conspicuum magis est, quàm si per se, & sine huiusmodi obiectione videretur: ratio ex Optographis & Philosophis est petenda, à quibus disces, opposita iuxta se

Chasmatum formæ variæ & colores.

σέλας.

vide Vitell. perspect.

xta se posita sensibiliora esse, quàm si solitaria iacerent. Reliqua aëris incendia & ignita illius spectra, quę innumera sunt, iuxta pręscriptos modos fieri tibi persuadebis. In quibus materiæ multitudo & paucitas, ad hæc æqualitas vel inæqualitas, cũ positione ac figura solam differentiam statuet. Aristoteli vno nomine omnia hæc, ἐπιμαύματα inscribere visum fuit: quæ tempore sereno per noctem plurimum, & sub vtrumq; crepusculum (quibusdam etiam interdiu) videri solent: fiuntq; sub globo Lunæ omnia in vastissimo aëris campo, figuram vnam in aliam plerunque commutantia, & per aerem incerto motu vagantia. De traiectionibus et ignitis iaculationibus, sub finem libri secundi fusissimè scribam, non prætermissurus quæ ad illarum portenta attinebunt: quapropter in eũ vsque locum, ne perturbatè omnia misceam & confundam, te mihi facilem cum patiẽtia præbebis. Sed ò me obliuiosum, penè præterierã quod minimè oportuit, ignes omnibus fere familiares, et quos fatuos nũcupant: quorũ generatio ab eo quem præcedentem & sequentem, seu Castorem & Pollucem suprà inscripsimus, parum aut nihil differet. Horum flamma super terram pendula, nocturnos viatores impulsi aëris motu, quem aurigam habet, micando præcedere, circunstare, sequi, & igniti infantuli sese subinde moti-

Quo tempore spectra aeris ignita perspicua sint.

Ignes fatui cũ illorũ pictura.

E tantis

tantis figuram mentiri, semel atque iterum mihi est visa: Quæ res spectrorum huiusmodi nomenclatoribus, ansam (si nõ valde fallor) præbere potuit, vt ignis fatuus, φάσμα hoc inscriberetur: Nisi fortasse dicere mauis, quòd fatuis & rerum naturæ imprudentibus, pusillique animi hominibus nocturnis in tenebris ad stuporem vsque et λειποθυμίαν sæpenumero imponat: adeò vt multis in foueas, stagna, paludes, puteos, latomias, fluuios & alia præcipitia, inopinatum, per eam animi consternationẽ, attulerit lapsum præsente morte exceptum: eò scilicet rectà tendentibus, præ labore, vel æstu sitibundis equis: quibus per ebrii sessoris, vel alio quouis modo perturbati hallucinationem, eundi quò vellent libera facta fuerat potestas. Vt interim taceam, quòd densissimis in tenebris, ad motum aëris ab equo aut viatore impulsi, quà tenditur, velit nolit, ob leuitatem ire cogitur præuia hæc ignita impressio. Quare fatuos à fatuo igne hallucinatos et miserè perditos non paucos, accepimus: quosdam vidimus & nouimus. Sed hæ infirmarum mentium sunt præstigiæ, & parum constantis cerebri terriculamẽta: quæ plurimùm apparent circa patibula, cœmiteria, coquinas, ædes sacras, & alia vliginosa ac viscida loca: in quibus fæculentus, putris; igneus, crassus & oleagineus halitus multus transpirare consueuit. His addẽdum

Ignis fatuus vnde nomẽ habeat.

Vnde à fatuo igne perdãtur multi.

Quibus in locis appareant fatui ignes.

dum est quòd ignita hæc impreßio cum sua imagine, voces humanas sub insolito quodam sono interim dũ ardet (ob causas anteà scriptas) mentiri plerunq; solet. Quod etiam ad alia spectra incensa accõmodabis: cauebisque ne cum rerum naturæ imperitis voces illas, vel in cælo esse, vel illinc manare (quod sensus distantiam nõ percipiat) temerè existimes, aut animas defunctorum, vel aërios spiritus credas, de quibus per occasionem alio in loco tibi philosophabimur. paucula itaque hæc de multis in præsentiarum satis erunt. Nam omnia trium regionum aeris incensa simulachra, cum his quæ illa comitantur, hic describere mihi non sumpsi: perarduum enim esset ac difficile, & penè dixerim factu vix poßibile, cùm noua subinde exoriantur & emergant, quemadmodum in rerum mundi vniuersitate alia permulta, priscis incognita. Vt vt erit quia istorũ ignium causas philosophus intelligit, idcirco illos, vt vulgus ignarum non suspicit, nec admodum stupet. Quanquã non sum nescius haudquaquam temere fieri, ac naturam nihil frustra moliri. Ad hæc ista præter physicas causas quas vbique in materia scrutatur philosophus, ingentium malorum præsentium aut futurorum cum suis imaginibus sæpenumero prænuncia fuisse. Vnde non solùm à poëtis & historiographis, verumetiam ab astrorum peritis

Superstitiosa multorum credulitas.

Ignita aeris spectra haud temere fieri.

inter signa reponuntur, sed obscuriora quã quę à stellis emergunt. Sed istarum rerum exempla aliquot, ex vmbra in apertum tibi proferam, modò placidè mihi concesseris ista plerumque à mẽte diuina architectari, & propterea diuinum aliquid & abditum (quẽadmodum de morbis scripsit Hippocrates) habere. Quãquam morbi suam, vt ita dicam, diuinitatem aliunde possunt agnoscere. Sed poëtarum testimonia, quod ad commemorata aëris incensa φαινόμενα pertinet, in medium proferre iucundũ erit. Pro quibus meteorologica vna Iouiani Pontani poëtæ doctißimi, Vrania satis esse, imo verò accuratißimè respondere poterit. Hanc itaque disertè suo more loquentẽ, si placet, audiamus: & ignitas impreßiones aliquot ex simili aspiratione sub varia imagine prodeuntes, adpositis etiamnum causis placidè excipiamus. De halitu itaque hunc in modum loquitur.

vide Fernell. in lib. de abd. rerũ causis.

Ergo aut est partes æquè diffusus in ipsas
Et lato arescens incendia suscipit orbe,
Lampadis in faciem, quæ plurima nocte refulget
Ante deos: aut in latus inclinante figura
Contrahitur, magis hinc, inde altera prominet ala:
Vt crassum aut credas lapidẽ, aut ignescere trũcum.
Ipse quidem dextra pellem trahis, illa trahentem
Iam sequitur protenta manu, sed parte sinistra

Subtra-

Subtrahitur, quódq; hac accedit, demitur illac:
Hinc titubant duplices sub iniquo pondere lances.
Aut sparsim fusus rapidóq; abreptus ab igni
Scintillantem animam vomere atq; efflare videtur.
Vt quando in stipulis furtim vagus incidit ignis,
Huc illuc dispersa volant incendia, nec se
Miscet flamma, salitque leues perferuida culmos.
Sed neque tam tenuis terrarum est halitus, vt non
Et densas habeat fumoso in corpore parteis:
Quæ sursum raptæ totóq; volumine mistæ
Densantur, leue in aërium se tollit acumen
Consurgens, grauiora suo se ordine ad imum
Detrudunt, donec cunei sub imagine flammam
Concipit, & rutilus micat inter sydera conus.
Interdum longam erectus consurgit in hastam,
Parte leuis, parte obducta caligine densus,
Non tamen vt maiora trahat vestigia cauda,
Nunc iaculi in morem validus quod torserit hostis,
Nunc quales splendent lychni laquearibus aureis:
Nunc qualis tenues ignescit stuppa per auras:
Nunc flectit sese in spiras, formámq; Draconum:
Nunc micat, vt celeri fallantur lumina sensu:
Nunc cadere vt timeas ex ipso sydus Olympo:
Sæpe etiam torrem ambustum rutilante fauilla
Cernere erit, cælumq; cauo se scindere hiatu.

Tum, cùm sub noctē obscurā atque in nube profūda
Nigrescit vapor, & permultum cærula fumant
Fomenta, trahit & subitām vis ignea flammam.
Illic & è medijs tenebris, fumóq; frequenti
Erumpit flamma & cælo se fundit aperto
Vt timeas noctem ruere, atq; fatiscere Olympum:
Præsertim cùm præcipiti vertigine torris
Excussus cadit, atque cadens nigrum aëra findit.
Flamma etenim cum cæruleo se miscuit, & cùm
Lux atro insinuat, penetrátq; immissa profundo,
Tum nubes patet, & lato se soluit hiatu,
Lumináq; ipsa imum subeunt admissa recessum,
Ac patefacta cauo pandunt sese abdita tractu,
Aeris hæc partim media regione feruntur:
Aestiferis partim in campis, regione suprema,
Qua cæli vertigo agitans rapit, vnde coruscat
Tractim flamma rubens, atq; ignea fulget imago.

Hactenus Pontanus, quē hic propter philosophicam venustatem de omnibus citare proferréque visum fuit: à quo, ad alia te deducimus ac reuocamus.

Ignita aëris spectra antiquis aliquid præsagiisse & ostendisse. Cap. 5.

Ignes per aerē sparsi.

Sparsi per cælum ignes multi, anno decimo tertio secundi belli Punici, Cn. Seruilio Cepione, &

Cneo

Cneo Seruilio Genuino Coſs. viſi ſunt, cùm Scipio in Aphrica iuxta Vticam Pœnorum caſtra attriuit. Et cæli pars magna flammas ędere, Spur. Poſthumio, et Quinto Seruilio Coſs. cũ annus tam hominibus, quã pecori longè peſtilentiſsimus fuit. Lancea duos et triginta dies continuè per aërem exarſit, Publ. Aphricano, & Lelio Coſs. paulò antè quàm Chartago ab Aemiliano Scipione dirueretur. Ignei homines, vt author eſt Plutarchus, per aërẽ inter multa oſtenta volitare ſunt viſi, ante diram Cæſaris cædem, qui primus orbis monarchiam tyrannidémque eſt adeptus. Militares haſtæ ad multam noctem in cælo cremari ſunt viſæ, Agrippa Menenio, et Publ. Poſthumo Coſs. bellum in Sabinos gerentibus. Lampades & faces meridiano tempore Germanico Cæſare gladiatorũ ſpectaculũ exhibẽte, prodigioſè ardere ab omnibus ſpectatæ fuerunt, vt etiã iacula in bello Mutinenſi. Prætereo flammiferas trabes, quales pepetit aër cùm Lacedęmonij claſſe victi Græciæ imperium amiſerunt. Et qualem ſe vidiſſe etiã teſtatur Auguſt. Nyphus tempore quo Hiſpani iuxta Caſsinum Gallis opponebantur: quę admodum incenſa quia contra Gallorum aciem excurrit, idcirco illius iacturam portẽdit. Prętereo & candelas Gneo Cecilio, & Gneo Papyrio Coſs. viſas. adhæc Clypeum ab occaſu in ortũ ſcintillante

Cæli pars magna ardere.

Lãcea incenſa.

Homines ignei

Haſtæ militares.

Lampades, faces & iacula.

Trabes.

Candelæ.

Clypeus.

Tum, cùm sub noctē obscurā atque in nube profūda
Nigrescit vapor, & permultum cærula fumant
Fomenta, trahit & subitam vis ignea flammam.
Illic & è medijs tenebris, fumóq; frequenti
Erumpit flamma & cælo se fundit aperto
Vt timeas noctem ruere, atq; fatiscere Olympum:
Præsertim cùm præcipiti vertigine tortis
Excussus cadit, atque cadens nigrum aëra findit.
Flamma etenim cum cæruleo se miscuit, & cùm
Lux atro insinuat, penetrátq; immissa profundo,
Tum nubes patet, & lato se soluit hiatu,
Lumináq; ipsa imum subeunt admissa recessum,
Ac patefacta cauo pandunt sese abdita tractu,
Aeris hæc partim media regione feruntur:
Aestiferis partim in campis, regione suprema,
Qua cæli vertigo agitans rapit, vnde coruscat
Tractim flamma rubens, atq; ignea fulget imago.

Hactenus Pontanus, quē hic propter philosophicam venustatem de omnibus citare proferréque visum fuit: à quo, ad alia te deducimus ac reuocamus.

Ignita aëris spectra antiquis aliquid præsagiisse & ostendisse. Cap. 5.

ignes per aerē sparsi.

SParsi per cælum ignes multi, anno decimo tertio secundi belli Punici, Cn. Seruilio Cepione, & Cneo

Cneo Seruilio Genuino Coſſ. viſi ſunt, cùm Scipio in Aphrica iuxta Vticam Pœnorum caſtra attriuit. Et cæli pars magna flammas ędere, Spur. Poſthumio, et Quinto Seruilio Coſſ. cũ annus tam hominibus, quã pecori longè peſtilentiſſimus fuit. Lancea duos et triginta dies continuè per aërem exarſit, Publ. Aphricano, & Lælio Coſſ. paulò antè quàm Chartago ab Aemiliano Scipione dirueretur. Ignei homines, vt author eſt Plutarchus, per aërẽ inter multa oſtenta volitare ſunt viſi, ante diram Cæſaris cædem, qui primus orbis monarchiam tyrannidémque eſt adeptus. Militares haſtæ ad multam noctem in cælo cremari ſunt viſæ, Agrippa Menenio, et Publ. Poſthumo Coſſ. bellum in Sabinos gerentibus. Lampades & faces meridiano tempore Germanico Cæſare gladiatorũ ſpectaculũ exhibẽte, prodigioſè ardere ab omnibus ſpectatæ fuerunt, vt etiã iacula in bello Mutinenſi. Prætereo flammiferas trabes, quales peperit aër cùm Lacedęmonij claſſe victi Græciæ imperium amiſerunt. Et qualem ſe vidiſſe etiã teſtatur Auguſt. Nyphus tempore quo Hiſpani iuxta Caſſinum Gallis opponebantur: quę admodum incenſa quia contra Gallorum aciem excurrit, idcirco illius iacturam portẽdit. Prętereo & candelas Gneo Cecilio, & Gneo Papyrio Coſſ. viſas. adhæc Clypeum ab occaſu in ortũ ſcin tillante

Cæli pars magna ardere.

Lãcea incenſa.

Homines ignei

Haſtæ militares.

Lampades, faces & iacula.

Trabes.

Candelæ.

Clypeus.

tillante admodũ igne transcurrẽtem, Luc. Valerio & Gneo Mar. Coss. Queis adnumerare nihil pigebit acies ardentes, & ignita arma, qualia tertio cõsulatu Marij à Mamertinis & Tudertibus spectata fuerunt, ab ortu, occasúque concurrentia. Insuper flammeã turrim, qualis de cęlo cũ magno fragore cadere visa est, cùm Turcæ circa annum millesimum supra duodecimum Hierosolyma expugnarũt. Quid amplius? vis ignitarum nauium figuras & imagines, quales in aëre apparuerunt Cneo Seruilio & Cneo Flaminio Coss. cũ à Romanis ad Trasimenum lacum plaga luctuosa accepta est? Vis cruces flãmãtes qualẽ in Anglia haud pridẽ à sua memoria Polydorus Vergilius visam fuisse scribit? Vis Chasma ingẽs per Germaniam anno sesquimillesimo supra nonũ et vigesimum, ab oriente in septentrionem ad occasum æstiuum discurrere à multis prospectum? quod statim pòst, secuta est Turcarum irruptio in Germaniam. Quid, quòd Sisippo Syracusas petenti visa est stella ardens supereius lanceã constitisse? Quid, quòd Castor & Pollux in Lysandri naue, vtraque ex parte steterunt, & quo tempore ad portum erumperet sydera clauo circumluxerunt? Hic omittam diademata, serpentes, enses, sceptra, infantes et similia de diligenti antiquorum lectione tibi cognoscẽda: nam mihi

Acies ardẽtes et ignita arma.

Turris flãmea.

Naues ignitæ.

Cruces flammiferæ.

Chasma ingẽs.

Stella ardens.

Castor & Pollux.

potius

bi potiùs hic verba quàm exempla deessent. Ex his itaque abũde mihi satis erit si ostendero verissimum id esse quod ad Augustum Cæsarem olim scripsit Marcus Manilius rerum cæli et naturæ philosophus si quis alius inter poëtas, ad vnguem, imò verò ad omnem amussim factus. Marc. Manili⁹ in suo Astron.

Ne mirere (inquit) graueis rerumque, hominumque ruinas,
Sæpe domi culpa est, nescimus credere cælo:
Nunquam futilibus excanduit ignibus aër.

Sed antè quàm partem istam tibi claudam, admonuisse absurdum non erit, quòd ignita ista aëris spectra, si frequenter & longo tẽpore sub ingenti corpore sese proferent, præter alia multa (de quibus posteà) etiam regnorum mutationes plurimùm significabunt, maximè huius climatis in cuius aëre exardebunt: quemadmodum in suis astrologicis Aphoris. ad patriarcham Constantinopolitanum scripsit Ludouicus de Rigijs, & nos per occasionem sequẽti libro fusissimè demõstrabimus. Regnorũ mutatio vel poti⁹ reg.im. Aph. 98.

Quæ Cometarum causa efficiẽs, quæ materia, & quomodo procedat illorum generatio: adhæc vnde in eis cauda & capillamentum. Cap. 6.

HIc tria ex superioribus probata, demõstrata, & ab omnibus philosophis cõfessa, in sequẽtiũ elucidationem & substerniculum, mathematico more, tibi ponam & pronuntiabo. Primum est, sub sphæra Lunæ ignem elementarem immediatè, vt loquuntur, iacere & sterni: atque ab huius vicinia & cælestiũ corporum (consentiente motu) supremam aëris regionem illi contiguam calere. Secundum, cum dicto ignis elemento quatuor & viginti horarum lapsu perpetuo, ad summi orbium reuolutionem eundẽ aëris tractum ab ortu in meridiem per occasum semel citißimè circũduci. Idq; motu non omnino naturali, sed qui de alterius corporis motione ob loci familiaritatem, ductum, viciniam, contactum, & naturarum participationem facilè sequatur. Tertium, æstuosam, aridamque & oleagineam aspirationem, è terra vrgente cælo sursum missam, pro materiæ & motus natura, nec non elementaris ignis, atque radiorum cælestium energeia ac propinquitate, ibidem facilè incandescere & in flammam expeditißimè verti. His positis,

Tria ex quibus pẽdet tota Cometarũ ratio.

statuo

statuo Cometis à parte agentis seu effectricis causæ mouens præcipuum & primarium, cæli virtutem ac stellarum particularem efficaciam, ad actum materiam euocantem: qua spirante & pulsante, nemo est qui nesciat ex corruptibilis mũdi huius mole qualicunque, fomentum alendis crinitis peropportunum appositè sequestrari, & quoad eius fieri potest, via indicibili, vt ignis citissimè fiat, cęlóq; subseruiat modico negotio cum innata prõptitudine elaborari. Cuius semina vbique permixta esse & confusa, philosophantium poëtarum Corypheus Mar. Manil. his versibus facilè persuadebit. Quæ cometarũ causa effectrix, mouens & primaria.

Sunt (inquit) cunctis permisti partibus ignes:
Nam grauidas habitant fabricãtes fulmina nubes Astron. lib. 1. cap. 9.
Et penetrant terras, Aethnámq; imitãtur Olympo,
Ac calidas reddunt ipsis in fontibus vndas,
Et silice in dura, viridiq; in cortice sedem
Inueniunt: cùm sylua sibi collisa crematur.
Deinde concludit,
Ignibus vsque adeò natura est omnis abundans.

A quo si quis dissentit, Helleboro potiùs est purgandus quàm docendus. Agit itaque pro Cometis in hæc inferiora cælum, illis non quiduis, sed quod commodum est, & essentiæ similitudine amicum de ab-

 iectissimo

iectissimo telluris globulo seligens. Quod extra naturæ œconomiam haudquaquam positum esse, fidem faciet Academici: quibus in hac sublunari rerũ vniuersitate nihil esse traditur, quod cælestis teporis & vitalis animalisq; spiritus (in quo magnum illud naturæ seminarium) aliquo modo particeps non sit: magis minùs, pro varia corporum natura, ordine, & vt loquuntur, meritò. Idque via omnibus omnium sæculorum oculis cæca & abdita. sed tamen vi cæli agẽte, & tacita corporum superiorũ cum inferioribus harmonia, perspirabili, & de rerum generatione, occultisque illarum facultatibus ac miraculis vtcũque subodorata. Quod Plotinus Platonicorum summus, & ante illum ter maximus Hippocrates expreßisse mihi videntur: omnia in omnibus esse dictitãtes: in infimis suprema, & in supremis infima, modo tamẽ diuerso. Sed de his alibi. Causas alias cometarum effectrices de sequẽtibus ex Astronomorũ placitis accipies. Itaque hic superest, vt physicam illorum materiam paucis tibi expediam. Materialis Cometarũ causa, est ipsa arida æstuosáque aspiratio, Solis & stellarum energeia, quasi vehiculo, affatim (vt anteà scripsimus) è terra sursum acta. Quę vbi viam semel est adepta, summa continenter petẽs, pabulum cometario incendio idoneum sufficit, nonnihil, vt habet

Cælestis spiritus & viuifici teporis nihil nõ particeps.

Cometarũ materia, modus et generatio.

Aphro-

Aphrodisius oleaginosa, & ex Aristotele vtcunque compacta: quò dissipationi sui diutius resistat, et crinitis nutrimentum cōstantiùs præbeat. Quod Festum his versibus inclusisse audies,

Diros (inquit) fama Cometas
Commemorat tristi procul omnes surgere forma:
Vultum ardere diu: perfundere crinibus æthram,
Sanguine sub pingui, rutilóque rubere cruore.

Dicta hæc materia vbi ad igneæ regionis confinia, cælo monstrante viam peruolauit, sicuti flammā & incendiū, ob enumeratas prius causas, facilè admittit, ita paucis diebus, longe latéque pro sua natura & mole emicat: fitque, vt Politiani vtar verbis, iubar pertriste Cometæ. Quæ materia quia vi stellarum excitatur, & sursum pertrahitur, temperamentumque à cælo accipit, hinc non léuis coniectura sumi potest, quòd Cometæ peculiari motu ab aliqua certa stella (vt inferiùs ostendemus) reguntur ac trahuntur. Cometæ peculiarē habēt motum ab aliqua stella. *Nam hic materia non sponte, aut casu sequitur, sed ob cognatam aliquam qualitatem ab ea stella ortam cui obtemperat: de quibus rebus posteà. Ergo aridi halitus cometarum materia erūt quos pauciores primū & rariores sursum coaptari imaginaberis: posteà verò confertim ascendente multitudine addensari, ac* Quomodò exhalatiōes in Cometæ corpus aptantur.

F iij magis

magis magisque oleaginosa substantia, ceu glutino quodam ligante, in longum, latum, & profundum cogi. Vnde ex quo cœperunt crinitæ, in dies fere semper crescere (vt historijs deinceps confirmabimus) ac in immensum procedere spectatæ sunt: adeò vt quæ pedales primùm emicuerunt, posteà bipedales, tripedales, octipedales & cẽtipedales quandoque visæ sunt: aut, si mauis, pro vna Zodiaci decuria, quã primis aliquot diebus tenuerant, nouem aliquãdo, partes nimirum nonaginta aut si placet, signa tria, in lõgum excrescendo (hemisphærij dimidium) vno aut altero mense etiam excluso motu, aliquoties occupasse: vt interim prodigiosam latitudinem & profunditatem taceam: quòd

Acta alimenta sinat sursum conscendere tellus,
Materiamque sui deprehendat flamma capacem.

Vnde tã prodigiosi Cometæ plerunque spectentur.

His addes, quòd tanta copia fumorum, viscosorúmque halituum tam prodigiosa moles, cælo manus vt sic dicam, auxiliares præbente, sursum cogi potest, vt vnius aut duorum miliarium montem, quemadmodum altero libro ostendam, æquare posit, incendiúmque aliquot climatibus facilè conspiciendum, etiam de remotissimo loco præbere: ac vnius anni Cometam, facta semper noua materiæ accessione, etiam

in

in siticulosa & lapidosa regione alere. Qualẽ Iosephus rerum Iudaicarum scriptor elegantissimus, & Eusebius describunt. Supra ciuitatẽ, inquit ille, sidus stetit simile gladio, & per annum perseuerauit Cometes. Et hic Cometes exitialibus flammis per totum annum ardere visus est. Reliqua omitto, & ad cometarum incendium redeo, quo inualescente, & deficientibus alimentis, paulatim vt euanescat cometes, absorbeatúrque necessum est. Sed ante quàm id contingat, fuliginosa glomeratio, coëundo glutinandóque, inferiore à parte (propterea quòd materiæ ascẽsus ab imis ad superiora per vnum aliquod medium fit) quandam quasi comam (à qua cometa nomen traxit) nobis sursum spectantibus porrigit & exhibet: cùm re vera tantum sit coalita simúlque inhærentis materiæ tractus quidam longior. Neque enim credibile puto cum Iouiano Pontano circũquaque definitum esse ac tornatũ, quod incẽsum est, quin potius præcursus & præminentias habere, à quibus comæ & cæsariei, cincinnorumq́ue (vnde Ciceroni Cometa cincinna dicitur) figuram præ se fert. Porrò hic etiã intellexisse pretium operæ erit, caudam vnà cum coma substantia à reliquo corpore nihil differre, nisi quòd fortasse rarior atque leuior existit. Vnde propter raritatem remissius lucere, ob leuitatem verò

Lib. 7. bell. Iud. & eccles. hist. lib. 3.

Coma & capillamentũ in crinitis, vnde.

Cometarum cauda.

ſurſum tendere, ac facilè moueri ſpectatur. Cuius figura quia teres plurimùm eſſe conſueuit, idcirco aut cylindroides, aut conoides plerũque apparet. Sed de his poſteà per occaſionem fortaſſe fuſiùs.

Cur quotannis Cometæ non appareant, & in quibus annis potiſsimùm à cęlo & ſtellis promittantur. Cap. 7.

Quæſtio ad modũ ardua & difficilis.

ARgutulus quiſpiam hìc fortaſſe ſic inſurget. Cũ ſemper terra, ſemper Sol, ſemper ſtellarum motus & energeia, in rerum vniuerſitate locum habeat ſitque ſemper elementaris ignis, & aeris ſumma regio, cur quotannis non fiunt Cometæ, cùm etiam huius plumę μετέωρα non pauca, in edito aëre ſtatis anni temporibus paßim gigni deprehendantur? Hæc ſcire cùm Meteorologici magnoperè non interſit, tamen vt philoſophiæ pariter ac aſtronomiæ candidatis faciã ſatis, rem eam in hunc modum vtcũque expedire aggredior. Rerum cæli interpretes quamplurimi Chaldæi, Græci & Latini, generales Cometarum cauſas ſtatuere mihi videtur luminarium Eclipſes: quoties dominatores, vel hoſpites habebũt Martem & Mercurium, ob retorridam vtriuſque naturam, maximè in ſignis igneis: adeò vt ſine illis Cometas

metas vel factos fuisse, vel visos, ægrè admodum fateātur. Quibus nos cum plerisque alijs omnibus tam libēter subscribimus, quàm de libris, & diligenti philosophorum lectione (comite vbique experientia) sedulò didicimus, ac nouimus, æstus, aquarū inopiam, bella, ventos, pestes, & his similia sequenti libro particulatim excutienda, à Cometis in genere significari. Quæ singula Martis & Mercurij ἰδιοτροπίαν καὶ ἰδίωμα, vt loquitur Ptol. per omnia, agnoscere planū est. Iam verò cùm ipsę luminarium eclipses quotānis non contingant, vel si fortasse cōtingunt, Martem & Mercurium, quo dictum est modo, præsides non habent: hinc colligere facile est, cometas quotannis fieri, viderique minimè posse: vt qui effectricem causam vrgentem, ac primariam non agnoscant: qua deficiēte aut sublata, effectum vnà etiam tolli, desyderarique necessum est. Non sum nescius Albumazarem scriptorem non omnino aspernandum, negare Martem id posse, nisi etiam præfuerit annis, aut illorum quadrantibus in quibus ipsæ eclipses contingent, vel si præterierint, sua intentabunt decreta: aut superiorū planetarum congressus aderit: vbi alijs dignitatē & præstantiam ille idem præripuerit, eiúsque radij terrea signa, vel aërea pulsabūt, aut poßidebunt, Luna tum in Geminis, Libra, vel Aquario degente, &

Cur quotannis Cometæ non fiant.

G à

à Marte medij cæli domino potentißimè irradiata.

Quando promittantur Cometę, & à quibus stellis.

Quod à multis recipi probariq; audio, modò in annua mundi conuersione Iouem, Saturnúm ue oppo-si o vultu viderit, vel illis coniunctus, aut quadratus fuerit. Quib⁹ ex Babylonijs et Punico Ptolemæi interprete adijciunt, hæc multò certius iudicium habitura, quoties in his eclipsibus contingent, quę cũ sublimiorum planetarum coniunctionibus (præside vbique Marte & Mercurio) conspirabũt: eritque alter-uter de corpore vel radijs in signis aëreis, vel terreis.

Mars & Mercurius prçcipui Cometarũ parentes.

Aut si nulla eclipsis, summorum ue planetarum coïtus aderit, quoties in annuæ cõuersionis themate, ibidem versabitur Luna, etiamnum infeliciter affecta. Id quod præter alia etiam adfuturum tradiderunt nõnulli, quandocunque in annuis profectionibus, oppositio Saturni & Martis, vel eorundem synodus cõtinget, præsertim si Draconis cauda cum illis vel in eodem signi gradu connexa reperietur, aut opposita.

Ab aliis stellis quã à Marte & Mercurio posse significari Cometas.

Sed in hæc decreta ac si essent prætoria, tam obstinatè nõ incumbes, vt etiam ab alijs planetis Cometas fieri non posse tibi persuadeas. Nam deinceps, à singulis singulos, de notis & proprio colore designatos, sicuti conuocari audies, ita experiundo disces. Sed quæ frequentiora sunt & magis vniuersalia hic tibi proponimus: ita tamen vt alijs suum prærogatiuum nõ eripias

pias. Iam dictarum rerũ si fortè exempla exigis, cælestium motuum abacos diligenter & accuratè conferes cum temporum, regnorum, & populorum historijs quæ Cometarum apparitiones, picturam, loca, durationem, magnitudinem, motum & alia ad vnguem descripserunt, quod postremum rarum esse scio. Proferunt eam in rem alij alia, quæ ipse cùm legẽdo, tum audiendo prudenter ad obseruationum trutinam aliquando reuocare studebis, vt ea de re certior factus, alijs prodesse perinde poßis, atque velle debes. Fateor sanè rerum istarum dignitatẽ peßimè, ne dicam indignè, tractatam hactenus fuisse, maiorũ nostrorum crassa nescio qua incuria, qui sibi meliùs esse maluerunt, quàm posteritati. Sed hac, quod dicunt, extra oleam. Ad quæ si videbitur, addes, & superioribus causis connectes, quòd inferior natura, certa quadam mundi lege, sursum abire non semper sinit calidos ac tepentes halitus, quos vt multos intra se continet, ita illis in suarum partium harmoniam qualemcunque (perinde atque humanum corpus) ad statum tempus vtitur, & sæpius abutitur. Cuius periodum ceu dicta crisi quadam, quoties instare animaduertit, laxatis hinc inde claustris, vt vegetior fiat, illis sese exonerat, & nouum corporis habitum induit. Sed his de rebus accuratiùs posteà: in quibus nõ omittes, quòd quem-

Maiores plerũq; nepotum immemores.

Alia causa cur quotannis nõ fiant Cometę.

 admodum

admodum ex ineluctabili omnipotentis Dei decreto Cometæ ad triste aliquid significandũ in lucem prodeunt, ita pro illius consilio stant, cadunt, ponuntur et deponuntur.

Cometarũ ratio, & cur crinitis stellæ nomen adiectum sit: variæq; antiquorum de illis opiniones. Cap. 8.

GRæci κομήτας ἀπὸ τῆς κόμης *hoc est à coma dixerunt: nostri, inquit Plinius, crinitas horrẽtes crine sanguineo, & comarum modo in vertice hispidas. Quibus stellæ nomen hinc assutum putabis, vel quòd motu, portentis & aliјs, vt posteà dicemus, nonnihil cum stellis conueniant: vel, quòd re vera stellas esse crediderint antiquorum plerique, poetæ, philosophi et astronomi. In quorum sententiam Peripateticis descẽdere visum non fuit: cùm ob multa, vt in sequentibus ostendemus, tum quòd in cælo neque ardeant, neque ferantur (nisi fortasse cælum pro aëre, poëtico more, & quandoque etiam medico, appellare libet) neq; etiam syderis schematismum vlla ex parte admittant & agnoscant. Stellas autem dici volũt, quia ita ignescunt & sursum micãt, vt nobis qui abiectissimam mũdi particulam à cælo sanè quàm remotam habita-*

Cur crinitis stellæ nomen additum.

habitamus, stellæ esse putentur: ob rarum spectaculũ, durationẽ, multiplicẽ motũ, & alia, diuinũ aliquid ac planè cœleste præ se ferant: vel quòd pares fere vires, licet mutuatitias, & (vt scribit Ptolemæus) secundas, cum stellis in multis sustinere deprehendantur. A qua sententia, Senecam philosophum extra omnem cõtrouersiam summum, non longè recessisse audies posteà. Nam Cometas stellas esse, sibi persuasisse multis videtur: sequut⁹ Hippocratis Coi, vt est apud Aristotelẽ, et Aeschyli eius discipuli, nec non Diogenis & Apollonij Myndii veterúmque poëtarum aliquot et philosophorum opiniones: de quarum multiplici turba, tres tanquã celebriores huc tibi proferre commodum putaui. Democritus & Anaxagoras Cometas, aut, si mauis, crinitas stellas, vtrumque κατὰ συνωνυμίαν, ne quem fallam, cum antiquis deinceps vsurpabo) ex materia cælesti esse contenderunt: fierique per coniunctionem, seu congregationem, aut coapparitionem quã Græci σύμφασιν nuncupãt, earum maximè stellarũ, quas cum Aristotele, Claud. Ptolem. πλάνητας vbique nominat. Quoties scilicet se mutuò illustrant, vel propè degentes, aut alio quouis modo, lumen alternatim fundunt ac refundunt, séque corpore, vel radijs contingunt, ex quo crinitum φάσμα sursum ex radiorũ permistione, coaceruatio-

Cometæ diuinum nescio quid habent.

Tres de natura Cometarum opiniones. Prima.

ne & globulo effingunt, cui Cometa nomen est: quasi vnum sit ex multis luminibus sydus solito maius, & comam de radiorum iaculatione, permistionéq; hinc inde dispergens. Pythagorici ab his non admodum discrepantes, Cometem materiæ cælestis itidem esse putauerunt, fieríque ab vna quapiam errantium stellarum, quæ quòd diu solaribus radijs obruta fuisset, & proinde humanis oculis negata, tandem multo lumine grauida, sese prodit, & veluti nouum aliquod sydus, subinde apparens & disparẽs emicat. Quod Mercurio ex omnibus stellis plerunque accidere tota personat astronomorum schola. Hippocrates Cous siue Medicinæ parens ille fuit, bonorum omnium, vt habet Galenus, nobis author, siue alter qui circuli tetragonismum per Lunulas apud Aristotelem excogitauit: vel alius Coa de gente, magni illius Hippocratis auus, aut nepos, cum Aeschylo discipulo credidit Cometæ corpus stellam esse. Quæ crinita ideo existimatur, quòd radij oculares ab inferiori loco per vnum aërem sursum emissi, ob medium inter nos & stellam caliginosum, facilè refringantur, & vndequaque dissiliant. Qui radij quia Platoni et Galeno ob animalem spiritum verè æthereum in oculos per neruum opticum distributum, ignei habẽtur, ideo circa iam dictam stellam, ignitos crines facilè mentiuntur

Secunda. (margin, beside "inde dispergens. Pythagorici")

Tertia. (margin, beside "personat astronomorum schola")

tiuntur

tiuntur, & ex tempore confingunt. Reliquas opiniones cum suis confutationibus, quia apud Aristotelem, Senecam, Plutarchum, Georgium Vallam & alios fusissimè sparguntur, et libri ipsi nulli hodie non sunt in manu: idcirco hic cōsultò pretermittendas duxi, ac longum valere iussi.

Crinitarum species, differentiæ, nomina, & imagines ex historiographis & poëtis: Prætereà vnde tanta in illis diuersitas, & alia. Cap. 9.

QVia ardentis sursum halitus forma dissimiliter spargitur, ideo variæ ignitarum impressionum figuræ ab antiquis, vt dictum est, adnotatæ fuerunt. Quod ad Cometas particulatim attinet, quia rarò apparent, ob id diuersæ ætates diuersas formas illis adscripserunt: tametsi fortassis non vsque adeò dissimiles fuerint. Cùm itaque figurarum discrimen in multis sit obscurum, appellationes aliquot ex antiquis hic breuiter tibi recensebo, neglectis accuratis illarum descriptionibus. Quanquam magna est cognatio inter sese omnium ignitarum aëris impressionum. Ex quo fit vt Plinius cum alijs plerisque confundat, & iungat ea quæ ἐπικαύματα καὶ ὑπεκκαύματα

Cur crinitarū formæ tam diuersæ.

Vnde sumãtur omniũ impressionũ aeris ignitarũ, discrimina.

ματα Græci nũcuparunt, cum his quæ Ptolem. διάττοντα dixit. Quorum discrimen duntaxat est in motu, duratione, formæ dißimilitudine secũdum materiæ diuersitatem in calıditate, siccitate, raritate, dẽsitate, grauitate, leuitate, multitudine, paucitate et alijs vt interim non omittã volutationes, distractiones, inclinationes, impulsiones à ventis, vel propria natura, quemadmodum præclarè scripsit Aristoteles. Itaq; sicuti minimè sunt frequentes, ita maximè admirabiles crinitarum formæ, ex sola figura ardentis halitus, vt philosophicè loquar (nam Astronomi aliter) emergentes. Quod duobus versiculis eruditè (vt omnia) cõplexus est Pontanus.

Quæ facies (inquit) quæ forma etiam, qualisue figura:
Talis in aërio perlucet vertice flamma.

πωγωνίας.

Hæc si in longum exporrecta erit, in vnam tantum partẽ decurrens, πωγωνίας seu barbata stella dicetur: ad quam longiores omnes ignitæ figuræ, perappositè et accommodatè referri poterunt. Si æqualiter vbique accensa, & circa vniuersum corpus æqualẽ sparget ignem, Cometa propriè & speciatim dicetur, pro eo cuius crines quaquauersum rotũda forma distribuuntur. A cuius typo quotquot degenerabunt,

κομήτης.

κατα-

κατάχρησικῶς Cometæ censebuntur. Cæterùm particularia discrimina sumentur à figura magnitudine connexione, colore, proportione flammæ secũdum varios gradus & alijs anteà passim connumeratis: nõ quo ad incensionem & materiam, quæ duo in crinitis omnibus eadem esse intelliges. Quanquam inficiari nolo, alias plus alijs materiæ sæpenumero habere, alias minùs, alias æquabiliorem & magis cohærentem, & contrà, pro cuius differentia compage & modulo, varias formarum & imaginum diuersitates nobis præ se ferunt crinitæ. Quibus etiam addere liberum tibi erit partium structuram & aptationẽ, pro materiæ mole & natura vnde coaluerũt. Ex quo factum videas vt aliæ alijs maiores sæpenumero appareant: aliæ minores, aliæ grauiores, aliæ leuiores, lõgiores, breuiores, crassiores, graciliores, rectiores, obliquiores, & figuræ alterius. Nec tam ob incendij, vt diximus, causam, quàm ipsius aspirationis materiã quæ quia est huius aut illius quantitatis & qualitatis, ideo hæc vel illa in summo aëre effingit simulachra. Quorum differentias historiarum scriptores, literis fidelibus antiquitatis custodibus, ex multis aliquot, cum portentis quæ illas fere semper comitantur, longa seculorum obseruatione nobis, quasi per manus reliquerunt. In quibus sunt Acontiæ in iaculi (à quo

Cometarũ particularia discrimina à quibus formarũ varietates.

Incendii ratio in omnibus crinitis eadem, vt etiã materia.

Cometarũ species ex Historiographis.

Ἀκοντίαι.

nomen habent) similitudinem tenuiore forma, sed longiore, ocyssimo significatu apparētes. De quibus Tiberius Imperator quinto suo cōsulatu, vt testatur Plinius, præclaro carmine scripsit. Ad quarum picturam Iacobus Milichius, in secūdum Plinij interpres doctissimus, eum Cometam referendum censet, qui anno post natum Seruatorem millesimo & quingētesimo supra tertium ac trigesimum in Germania apparuit. Sunt & Xiphiæ, ensis fastigiato mucrone figuram (à qua Græci illis nomen indiderunt) præ se ferentes, & gladij nitore absque vllis radijs pallentes. Qualem Marco Anto. & Publ. Dolabella Coss. excanduisse ferunt, quum ciuile bellum inter Octauium & ipsum Marc. Anto. exardere cœpit. adhæc quum Iudaicum excidium instabat, quo vix vllum horribilius exempli atrocitate in omnium historiarū libris reperies. His adijciūt Ceratias seu Ceratidas, in quibus coma ad figuram cornu fit reflexa. Qualis emersit cùm Græcia apud Salamina depugnauit: et Xerxes in Græciam traiecit. His adnumerat Plinius & Lampada, quę ardenti faci similis est. Insuper Hippea, seu equum argenteum: qui à recentioribus etiam Rosa dici solet. Insuper & discum, figura rotunda: alij alia, quorum omnium varietates, diligens lectio, & temporis filia obseruatio affatim suppeditabunt

ξιφίαι.
κεραντίαι καὶ κεράτιδες.
λαμπάς.
ἱππεύς.
Rosa.
Discus.

tabunt, ac tenuem nostram inopiā, profusa copia pēsabunt. Sed Marcum Manilium, de Crinitarum & ignium aëriorum ratione & differentijs poëticè disserentem, antequam partem istam tibi claudam audire graue non erit.

Tum quia (inquit) non vna specie dispergitur omnis
Aridior terræque vapor comprenditur igni,
Diuersas quoq; per facies accensa feruntur
Lumina, quæ subitis existunt nata tenebris.
Nam modò ceu longi fluitant de vertice crines,
Flamma comas imitata volat, teuuísque capillos
Diffusos radijs ardentibus explicat ignes.
Nunc prior hæc facies dispersis crinibus exit,
Et globus ardentis sequitur sub imagine barbæ.
Interdum æquali laterum compagine ductus
Quadratám ue trabem fingit, teretém ue columnā.
Quinetiam tumidis exæquant dolia flammis
Procero distenta vtero, paruósque capillos
Mentitur, paruis signis glomeratur in orbes,
Hirtas figurantes tremulo sub lumine messes:
Lampadas & fissas ramosos fundit in ignes.

Hactenus ille, cum quo capitis huius commentationem tibi claudo.

Crinitarum species, differẽtiæ ac nomina, ex Philosophis et Astronomis: vnà cum proprijs planetarum Cometis, de cuiusq; colore ceu pictura notis & manifestis. Cap. 10.

Cometarũ species ex philosophis.

κομῆτης.

πωγωνίας.

κερκάδης.

PHilosophi rerum naturæ interpretes accuratissimi, cum Aristotele Cometarum species tres in vniuersum statuisse mihi videtur. Vnam quæ, vt antea dictum est, κομήτης speciatim nuncupari solet. In qua flamma in modũ comæ ita æqualiter vndequaque spargitur, vt coronam quandam & orbicularẽ figuram exprimere censeatur. Alteram cui ex superioribus, πωγωνίας, id est barbata, nomen est: cuius coma inęqualiter porrigitur. Tertiam quę κερκάδης hoc est caudata, vulgo dici cõsueuit, cùm in extremorum alterum conglobata flamma duntaxat apparet. Ad quarum catalogum quotquot proximo capite recensuimus transferre nihil cunctaberis, nec temerè factũ putabis, quòd Latini ad triplicem hanc nomenclaturam alludentes, crinitas nunc comatas stellas, nunc barbatas, quandoq; verò caudatas nuncupauerunt. Recentiores Astronomi, priscis Ptolemæi interpretibus, & alijs rerum cæli magistris suffragantes, crinitas in septem classes & species, quotus est planetarũ numerus, distribuerunt. Quarum omnium prima in

Crinitarũ species septem ex Astronomis.

Lunæ

Lunę altitudine, vel opposito loco fieri traditur, quoties planetę significatores, promissores, & imperatores, vigentibus adhuc eclipsibus, vel magnis coniunctionibus, ibidem vel fuerũt, vel per tempora Cometam promittentia summum ius habuerunt, aut in id cęlitus conspirarunt. Hinc ab insigni flammę cãdore & iubarum nitidula distractione, Argẽtum, nomẽ inditum fuit: propterea quòd incendium habet, ob aspirationis sursum latæ raram & tenuem essentiam, perinde atque argentum albicans. Quod mirum videri non debet, cùm flamma materię quam depascitur, naturam plurimùm induat, atque ex ea, vt sequẽti libro ostendemus, colores varios effingat & cõformet. Hinc flammas longè diuersas & sanè quã dissimiles ex ardente farre exurgere deprehendes, quã ex sparto. Sic ex alno, Abiete, vel Carpino, quàm ex Picea aut Ilice: ex sulphure, quàm petręo sale: ex lapideo carbone, quàm ligneo: ex fece vini, quã calce: ex sandaracha, quàm arrhenico, & ita de reliquis. Secũda species in Mercurij exaltatione, vel opposito loco aut quomodolibet aliter, vt scripsimus genita, do minus Asconę à Babylonijs & Sarracenis astrologis, barbaro vocabulo nomen habet. Estque crinita parua, versicolor, lucida & bene caudata: sed tamẽ diuersimodè ob variam perturbatámque effumatio-

Crinita. Argentum.

Fumi ardẽtis materiæ natură sequuntur.

Crinita domi nũs Asconæ.

num materiam ex qua sursum coaluit, ardens ac flagrans. Tertia pulchra est & magna, lunarem candorem præ se ferens, cui Miles, alijs Aurora, datum est nomẽ: in Veneris sublimitate vel opposito loco tãta, celeritate emicans, vt regionum Zodiaci, partem bonam breui tempore citißimè excurrat, antè quàm dispareat. quanquam lunari crinitæ id potius ascribendum censent nonnulli. Huius color nitidulus & pulchellus, exhalationis ardentis synceritatem indicat & arguit. Quarta in Solis altitudine, vel è regione gigni prona est, ab insigni luce rosa dicta, quæ vultum humanum cum breui cauda quandoque præ se tulisse est visa: flammam purpuream aureámue idcirco ostentans, quòd temperatum à mediocri calore, & deterso halitu habet incendium. Quinta rutilãs et ignea, in parte exaltationis Martis, vel ad oppositum locum, capite nonnunquam deorsum vergente, et cauda sursum tendẽte, nasci assueuit. Quã permutato nomine, Auroram nonnulli, alij militem nuncuparunt: cuius flamma ignea est & rutila, ob fumi & stellæ retorridam planè naturam. Sexta in Iouis altitudine, vel ex opposito apparet, barbaris tenaculum dicta, & columna: quòd veluti supra igneam basim erecta conspiciatur. Cuius natura ob pellucidam materiam & puram, mirè candicans habetur.

Crinita Aurora

Crinita. Rosa.

Crinita Miles.

Crinita. Tenaculum & columna.

Septima

Septima nigra appellatur, in Saturni sublimitate vel oppositio loco apparens, colore fusco, breui cauda, & capillamēto perparco aut nullo. Quę ideo præ se fert, quia à terrestri aspiratione multum crassa, & inspissato fumo, qualis est incēsæ Piceæ, aut lapidei carbonis, emergere plurimùm solet. Habebis itaque hæc à me in præsentia, ex antiquissimis rerum cæli scriptoribus peregrinis & barbaris, vtcunque excerpta: nam alibi, quod sciā, legere nemini licebit. Quæ hic assuere ideo consilium nobis fuit, vt rerum istarū descriptionem (quoad eius fieri potest) absolutam acciperes. Multa dies tollent venientes, multa reponent. Quibus id curæ erit, vt ad obseruationum libellam omnia diligenter expendant, nam de his certi quidquam adhuc polliceri non ausim, cùm de obseruationibus assertio ipsa maximè pēdeat. In quibus tametsi assiduos fuisse arbitror maiores nostros, pauca nihilominus de libris, memoriæ rerum custodibus fidelissimis, eam in rem nobis reliquerūt, vel si ita factum est, iniquissimi illorum nepotes iniquè distraxerunt, nobis inuiderūt: &, vt præclara alia multa, igni (ò scelus) perdiderūt, aut hæredibus propolis, conuestiēdis mercibus legauerūt. Quod vtinam animaduerterent huius sæculi Bibliophylaces innumeri, qui posteritatis immemores, sæua nimis mercede eximia

Crinita nigra.

In librorū helluones.

priscorum

priscorum monimenta, cum blattis & tineis miserè rixari sinunt, ac nebulonibus dilapidáda rocondũt: publicum mehercule peccatum, & publicis legibus vindicandum. Sed hæc nihil ad institutum. Itaque cæptam viam persequor.

De Crinitarum numero, & quot simul videri posśint: quó ue in cæli tractu plurimùm appareant. Cap. II.

ARistoteles in eruendis perscrutandísque rerum naturæ causis, miraculum sanè quàm rarum, plures Cometas simul fieri posse, itidem & videri, author est, quod nemini, vt habet Plinius, compertum est alteri. Augustinus Nyphus pro Aristotele, cũ plerisque alijs omnibus illius interpretibus, tanquam pro aris & focis digladiari nihil veretur: eius sentẽtiam similitudine, historijs ac ratione non tam confirmans, quàm etiam ostendere satagens, extra naturæ conatus rem eam positam non esse. Nam quemadmodum in humano corpore, vero (vt propediem de opusculo ostẽdam) microcosmo, plures oboriri possunt anthraces, herpetes, erysipelata superfluorum excrementorum ceu halitus quidam fuliginosi, retorridi & ignei: ita in maiore mundo, cuius pars non ignobilis est

Similitudo elegans & venusta.

est aër, crinitæ plures etiam eodē anno, & mense, simul videri ac gigni possunt. Quod anno à nato Christo millesimo & trecentesimo supra septimū ac trigesimum contigisse fidem faciunt historiographorum annales. Nam eo labente quatuor mensibus Cometa admodū illustris ardere est visus: qui antè quā extingueretur, alterum mensibus duobus comitem habuit. Anno prætereà septingentesimo & vigesimo sexto, regnante Carolo Martello, nam mense Ianuario (quod summi prodigij loco habitū fuit) intra dies quindecim: vel, vt scribit Paulus Aemilius rerū Gallicarum paraphrastes elegantissimus, bisseptenos, Cometæ duo face ignea Aquilonem spectantes in cælo comparuerūt: quorum alter Solem manè præcedebat, alter verò vesperè sequebatur, per quæ tempora grauissima Sarracenorum lues Gallias vastauit. Quanquàm dubitationem habet, nū in eodem loco, eodémque horizonte, an diuersis cæli & mundi tractibus id contingat. Adhæc num ex imagine veri Cometæ, in opposita nube resplendeat alter, perinde atque effigies in speculo, & παρήλια in nube. Sunt qui Cometas quinque nec plures, simul spectari posse contendunt, cùm ob terræ ad cælum & summū aërem paruam insigniter quantitatem, tum etiam quòd planetarum illos euocantium numerus dūtaxat quinarius

Cometę duo simul visi.

Cur Cometæ plures quàm quinq; simul videri nequeāt

habeatur: nam Solem & Lunã quod generales sint causæ eorum omnium quæ in aëre & terra fiunt, hic philosophorum plerique non libẽter admittunt, quod refellere mihi videntur qui Chaldaicam profitentur Astrologiam. Sed ad Cometarum situm & locum, si placet, veniamus. Hippocrates Cous & eius discipulus Aeschylus, Cometas in Septentrione extra tropicos maximè fieri apud Aristotelem contendũt. Quibus hunc in modũ subscripsisse mihi videtur Plinius. Omnes fermè (inquit) sub ipso Septentrione fiunt Cometæ, aliqua eius parte non certa, sed maximè in candida via quę lactei circuli nomẽ accepit. Adhæc Seneca sic loquens: Circa Septentrionem apparent frequentissimè Cometæ, quia illic aëris pigri, & exhalationum crassarum est plurimum. Quarum rerum ratio à loci qualitate, situ & natura, sumi potest. Sol enim cũ reliquis planetis, ab arctico rum alterutro, pro varia locorum latitudine semotus, ob radiorum imbecillitatem fumida crinitarum fomẽta tã sursum quàm deorsum perdere & dissipare haudquaquam potest. Ex quo illic Cometæ potius & certius quã alibi gigni liberè permittũtur. Quod pertinet ad lactei circuli Plinianam partem, quam γαλαξίαν dixerunt Græci, quia multarum & insigniorum stellarum lumen esse perhibetur: idcirco Septentrio-

Cometarũ locus & situs.

Circa Septentrionẽ Cometas frequenter apparere.

ptentrionem versus, quà exporrectissimè patet, crinitarum constitutionem familiarem admodũ esse ostendit. Quæ res sub tropicis & æquatorem versus, hinc inde: nec non ad meridiem, locum ægrè habere posse mihi videtur. Nam hic signiferi situs est per quem planetarũ motus et radij dispescũt multa ac dẽsiores, fluctuãtésq; in aëre exhalationes attenuãt, diripiunt ac dissipant. Quod tamen in vniuersum admittere mihi non videtur Aristoteles, scribẽs contra Hippocratis sententiam, circa magnum terræ motum in Achaia, cùm fluctus Burin & Elicen vrbes opperuerunt, ingẽtem æstiuo tempore ortum fuisse in æquinoctiali Cometem. Et rursum sub gloriosissimo Atheniensiũ principe Molone factum fuisse alium, mense (vt interpretãtur) Ianuario circa tropicum hyemalem, Sole ibidem degente. Adhæc sub Nicomacho principe, circa æquinoctialem exortum fuisse alium, quo tempore insolitus ventus Corynthum insigniter vexauit. Quid amplius? imperante Attalo Pergami Rege ditissimo, Cometes initio, vt prodit Seneca modicus apparuit, deinde sustulit se, diffuditque in æquinoctialem vsque circulum veniens. Ita vt illam cæli plagam cui Lactea nomen est, in immensum extẽtus æquaret. Sed exemplorum plus satis: ex quibus in dubitationem accerses, num hic Aristoteles

Cur inter tropicos & in meridie rari fiant Cometæ.

Aristoteles in lib. meteorol.

etiam intelligere potuerit anni tempestates, & Crinitarum loca potius quàm cæli situm, & regionũ positiones. Quod ad occiduam cæli partem attinet, in qua Plinius ex Aristotele Cometas nunquam esse collegit, verè rem veram ipsa te docebit litera περὶ δὲ τούτοις, *inquit,* ἅπαντες οἱ καθ' ἡμᾶς ὦμμένοι ἄνευ δύσεως ἠφανίσθησαν, *quod est, Adhæc quotquot nostra tempestate visi sunt, sine occasu euanuerunt. Ergo voluit Aristoteles in occidua cæli parte comparere posse, sed supra horizontem, vt doctè est interpretatus Aphrodisius & acutè animaduertit Camerarius, plurimũ extingui. Quod verissimum esse tametsi de historijs constat, ipsæ etiam confirmant obseruationes. Quãquàm scio multos Plinium non de motu aut loco, sed de materiæ proprietate loqui voluisse: quæ aliquando ita attenuatur & minuitur, vt supra horizontẽ absq; occasu vanescat ac dissipetur. Sed de his satis.*

Loci Aristotelis interpretatio.

In qua anni parte fieri, gigníue plurimùm soleant Cometæ: ad hæc quanto tempore et quibus diei partibus emicent, ac in spectaculum veniant. Cap. 12.

Ptolemæi ἐγκώμιον præclarum.

CLaudius Ptolemæus rerum cæli interpres si quis alius diligentissimus et accuratissimus: qui primus

mus Materno teste, naturalē philosophiā cū Astronomia coniunxit, censere mihi videtur Cometas ab eclipsibus luminarium, & (vt scribit Albumazar) superiorum planetarum coniunctionibus, in quibus Mars & Mercurius, vt diximus, prærogatiuā habuerint, vires cum significatione accipere: earundémque perlabente decretorio tempore conspici posse, nimirum quando cælestis causa præsens adhuc est, ac vegetis viribus etiamnum spirat: idque vere & autumno plurimùm. Nam his temporibus calor Solis mediocris & temperato proximus, aspirationes incendio peropportunas sursum tollere, & quoad eius fieri potest, illibatas seruare aptus est. Quæ æstate ob pollentes & validos Solis ac stellarum radios, sicuti facilè distrahi solent ac disperdi: ita hyeme propter circumfusum frigus, & infirmas radiorum Solis vires, ne in altum perferantur præpediri, saltem apud nos, & Septentrionales nationes alias. Tamen Aristoteles æstate in Achaia, vt proximo adnotatum est capite, magnum Cometam visum fuisse, factósque ad Austrum alios non paucos, author est. Ad hæc sub Asio principe vastum & horrēdum alterum rigente hyeme emersisse: qui lumen suū ad tertiam vsq; cæli partem extendit, ascenditque ad Orionis baltheum, vbi tandem disparuit. Cui adstipulatur Plinius

Quibus tēporibus Cometę fiant & appareant.

Aristoteles in Meteorolog.

nius, ſcribens etiam hybernis menſibus fieri, & in auſtrino polo, ſed ibi citra vllum iubar. Quod vtique veriſſimum eſſe teſtati ſunt Cometæ duo menſe Ianuario vt paulò antè oſtendimus, in Gallia aliquando viſi, & alter à Ioanne Regiomõtano toto mẽſe Ianuario & Februario obſeruatus, de quo in fine huius. Vnde colligere facilè eſt, Cometas ſtatum generationis tempus nullum agnoſcere, ſed plurimùm cælo ac ſtellis, à quibus promiſſi fuerunt & excitati, ſubſeruire: dum ſcilicet vigẽt, & in ciendis tempeſtatib' per anni quadrantes, vel lunares menſes, aut quomodocunque aliter ſummum ius ſibi aſcribunt. Verùm enimuero tempus aliud penes apparitionem & durationẽ, philoſophos etiam obſeruare neſcius non eris: de quo hunc in modum Plinius, Breuiſſimum ſpatiũ quo cernuntur crinitæ, ſeptem dierum adnotatum eſt, longiſſimum triginta. Quod ego cum eruditis accidere tum maximè crediderim, dum Soli viciniores factæ, ab occidente in orientem peregrinabuntur, ortúque matutino Solem præcedentes, vt explicatiùs poſteà oſtendam, apparebunt. Quanquam alij, vt Seneca, ſex menſium longiſſimum tempus viſionis illarum eſſe affirmant. Quanto tempore in ciuili motu Octauio conſule, & rurſum in Pompeij & Cęſaris bello, & per tempora in quibus Claud. Cæſar imperium

Cometæ cælo ſubſeruiũt nec certum habẽt tempus.

Apparitio & duratio Cometarum.

rium Domitio Neroni reliquit, excanduisse ferunt: non desunt historiographi qui scribant per totum annum aliquando exarsisse & perseuerauisse. Qualẽ adnotauerũt Iosephus & Eusebius. Hic ecclesiasticę historiæ scriptor diligentißimus, ille rerum Iudaicarum paraphrastes elegantißimus: de quibus suprà. Non itaque erit dictum tempus certum Cometis, cũ quo & ardeant & appareant. Ad quæ adijcies quod paßim à doctißimis scriptum probatúmque leges, Cometas nisi noctu conspici ægrè posse: sub vesperam nonnunquam, vt anteà monuimus, quandoque verò sub auroram. Tametsi nõ absunt, qui cõtrà sentiant, atque de die etiam videri posse, cum Aristotele acriter contendant. Neque enim (inquiunt) tantus esse potest Solaris maiestatis splendor, vt tantum ignẽ qui vel ardentem Aethnam si illi aßideret obscurare nihil cunctaretur, nobis in totum poßit eripere, & productiones huiusmodi soluere, visionémque omnino delere, cùm in ipso meridie nobis etiam spectentur stellæ. Quod sanè absurdum mihi nequaquã videtur, qui Veneris stellam Solis asseclam & quandoque Mercurium etiam in ipso meridie absque instrumentis & vidi, & familiaribus meis centies ostendi. Hic tamen meminisse licet, quòd crinitarum nocturna apparitio breuis plerunque esse solet: in quam

Cometas etiã de die videri posse.

quam rem Marc. Manilium adlusisse audies.

Quod nisi vicinos, inquit, agerent occasibus ortus,
Et tam parua forent accensis tempora flammis:
Alter nocte dies esset, cælúmque rediret,
Immensum & somno totum deprenderet orbem.

Quòd ad crinitum sydus attinet, visum septem dies illuxisse, in ludis quos Iulio Cæsari sacrabat hæres Augustus, ortúq; circa vndecimam diei horam de quo apud Suetoniũ in vita Iulij, et apud Pliniũ, ac Senecã, putãt philosophiæ pariter ac Mathematices periti, diẽ in ea historia non pro Solari, sed pro eo qui quatuor & viginti est horarum accipi, quem & naturalem appellant & æquinoctialem, vt vndecima illa hora nocturni sit temporis nõ diurni: ducto à meridie, mathematico more, supputationis initio. Quãquàm scio Romanos horis temporalibus & planetarijs etiam vsos fuisse. Alij paulò subtiliùs philosophantes, ad varia discrimina exortuum supra horizontem quidquid id est referendum censent, vt ortus dicatur Cometes non visus. verùm in his non licet nobis tam esse disertis. Vt vt sese res habuerit, putarem ego cũ doctissimorũ obseruationibus, Cometas ab his qui visus pollent acumine, etiam diurnis horis adnotari posse. Sed de tempore philosophatum satis. Audies

Plinius lib. 2. interpretatur.

dies tamen proximo libro Astrologorum filios aliud tempus perscrutari: nimirum in quo sese proferent calamitates quarum prænuntiæ censebũtur crinitæ, ad hæc quantum producentur & alia: in quibus calamum pro tenuitate nostra tibi exercere studebimus. De hoc tempo lib. 2.

De crinitarum motu, & vnde illum habeant, quatenúsue agat & procedat. Cap. 13.

NOsse pretium operæ est cælestium orbium rapidam vertiginem, quæ ad supremi circumuolutionem ab oriente per meridiẽ in occasum horis quatuor supra viginti, vt antea adnotauimus, citissima est. secum rapere vnà cum æthere etiam vicinum aërem, loci & naturæ familiaritate sequi paratissimũ. Quo moto, ibidem pendulos Cometas simul distrahi, rapíque, non est quod mireris, neque anxiæ admodum disquiras, sit ne motus hic ex illorum natura néc ne: fieri enim posse non video, vt flamma alioquin errabunda, in aëre corpore vago et fluctuante, certam ac circularem agitationis formulam ex sese instituere poßit, nisi aliunde accersatur & iuuetur. Itaq; motum triplicem crinitis, cum doctioribus hic deputabimus. Vnum de quo haud ita pridem: à quo oriuntur vel occidunt: cuius mouens primum ac postremum, à A quo moueatur summus aer. Triplex Crinitarũ motus.

K *cælestium*

cælestium sphærarum summa per medias ad vltimam vsque, circularis dependet. Alterum, qui ab illo degenerans de imitatione eorum planetarũ à quibus crinitæ vel fiunt, vel incenduntur, secundum legitimam signorũ constitutionem, vel contrà, oboriri solet. Tertium quo ab occasu in meridiem & à Septẽtrione in occasum, vel aliter feruntur via nunc recta, nũc obliqua, aliàs tardiore aliàs velociore: &, vt pau cis dicam, diformi & errabunda. Quod vtique verissimũ esse indicauit Neronianus Cometes de quo paulò antè. Is etenim, vt testis est Seneca, intra mensem, sextam cæli partem transcurrit, à Septentrione motus sui initium ducens, & per occidentem in meridiana proueniẽs, qui cursum dirigere vbi cœpit, tũc obliituit. A quo nonnihil diuersum est molitus Milichianus Cometes apud Plinium. Nam principiò au strinus fuit, posteà verò cœpit in Septentrionem abire. Sed istorum omnium motuum historiã ex Regiomõtani obseruationibus in fine huius libri tibi proponam. Has motiones Peripatetici esse contendunt, à certis stellis Cometas ad suos gressus componentibus: quibus vnà cum Sole vt fierent, prodirént ue primam fenestram aperuerunt, & classicum οὐρανόθεν *cecinerunt. Vnde sæpenumero aliò quàm ab ortu in occasum, & contrà, vt nũc diximus, tẽdere visi sunt: quoties*

Seneca in quæst. nat.

Vnde motus Cometarum errabundus.

ties dux planeta, aut hospes, vel emissor, ac incēsæ materiæ, ex colore, aut aliter moderator, regradarius fuit: vel eò locorum incendij habenas, tanquam auriga egit ac deduxit. Quod cuipiam mirum videri nō debet, cùm tractū, vt habet philosophus, ęquè velociter atque suum trahens moueatur, & quo imperauerit, aut visum erit, ilico feratur. Historia Iouianus rem eam hunc in modum illustrat. Cometes (inquit) te- *nui primùm capite, comáque admodum breui à nobis conspectus est: qui mox miræ magnitudinis factus, ab ortu in Septentrionem cœpit deflectere, nunc citato motu, nunc remisso. Et quòd Mars, Saturnúsque regrederētur, ipse auersus, coma progrediente ferrebatur: donec ad arctos peruenit. Vnde cū primùm Saturnus & Mars recto cursu pergere cœperunt, in occasum iterflexit, tanta celeritate, vt die vno triginta gradus emensus sit: atque vbi ad Arietem & Taurum commeauit, videri desijt. Ille dies plurimos fulsit, & qui initio breuior visus fuit, adeò creuit, vt quinquaginta gradus, atq; etiam amplius occupaueuerit. Hæc ille. Verùm enimuero effumationum quæ ipsis Cometis fomentum sufficiunt, multitudo, paucitas, raritas & densitas, in summa qualitas & quantitas (sicuti anteà ostensum est) hic omnino negligenda non veniunt. Nam materia quantò magis exte-*

Historia per apposita.

Quę in Cometis obseruāda.

nuatur, tantò minus motui resistit ac flamma (vt scripsit Seneca) quò natura ducit sua, aut quâ trahit materies quam depascitur, illac motum tẽtare solet. Quẽ tametsi ægrè deprehensum, crinitis quartum adscribere, multis visum fuit. Triplici itaque agentur motu sensui manifesto. Nec temerè mea quidem sententia cum ipsis corporibus motui opportunis comparatum esse ex philosopho didicerimus vt vel à se, vel ab alio, aut ab vtroque simul moueantur, trudantur aut pellãtur. Quod Cometis quam appositè quadret, non est in tanta illorum luce, quòd ampliùs illustratum velis.

Inepta pseudo philosophorũ quorundã opinio.

Non defuerunt ἀφιλόσοφοι *aliquot ridendi potiùs quam audiendi, quibus ineptè ne dicam stolidè, vagum crinitarum motum & diformem nõ à cælo, sed à ventis & aspirationũ reliquijs in summo aëre huc & illuc deerrantibus ascribere placuit. Quos cũ prima Meteorologicę philosophię principia, satis supérque euerberẽt,* βάλλ' ἐς κόρακας, *vt loquitur Aristophanes. Itaq; ad priscas doctißimorum ea in re obseruationes te deduco. Linconensis non dubiæ authoritatis philosophus & astronomus, cum Aristotele, Seneca, Georg. Valla & Plinio, videtur mihi velle crinitas exclusa vniuersali reuolutione, quasi immobiles & stationarias quandoque hærere. Quod quomodo & quatenus accipiendum sit, cùm ex his quę diximus,*

tum

tum etiam quæ postea proferemus, haud obscurè intelliges. Addunt iuniores ex Aristotele, quod & nos etiam nunc nuper attigimus, Cometam ab erratica stella è regione cuius fuerit, vel apparitionis author, ac signi sub quo emicat hospes, incensæque materiæ (si colorem spectas) moderatrix habebitur, motus sui (maximè secundi) initium accipere, eique non secus parere, quàm equi aurigæ, & equis currus. Ad hæc propter occultam similitudinem & latẽtem ὁμόνοιαμ *quam habet cum dicta stella, ex sublimi, vt à Magnete ferrum, via indicibili trahi. Quod magnoperè non obstupebit, qui aliquando obseruauit, fęculentas mundi huius inferioris materias à sempiternis ignibus per aërem etiam nondum excoctas & apparatas, stellarum motibus, vel de longinquo spacio, ancillari. In quibus ecquid Heraclium lapidem lippis et tonsoribus cognitum, imò vero ferreum stylum ei attritum in medium adferam? Quem in libero horizonte liberè iacentem, quis non videt ac summi prodigij loco habet, ad Cynosuram, polarém ue nostram Vrsulam, etiam intra densissimos parietes, rectà cõuerti? Quod à spirante per aërem, syderis cui subijcitur occulta energeia, clam emergere quis dubitat? Quod exemplum si paruam tibi fidem facit, depromam Cychoreum, Scorpiurum & Heliotropium,*

Iuniorũ sententia de Cometarum motu.

Heraclius lapis.

Cychoreum et Heliotropium.

plantas tam tibi opinor cognitas, quàm sunt proprij vngues. Quas humi adhuc immersas, Solis etiam in nube latentis vel sub terra delitescentis motrices vires per omnem horizontis tractum, saltē de flore præsentiscere & cum eo omnibus horis verti, orientem salutare, medium cæli templum occupātem, rectà intueri, cadentem insequi, nullus est tam stupidus rerum naturæ contemplator, qui non aliquando viderit: ac plātas eas ob id Solis sponsas, & rusticorum, viatorúmq; horologia & horoscopia hinc ritè dici intellexerit. Proferam, oleam, tiliam, populum, vlmum & salicis folia quæ motu Solis cōuersione palàm circūaguntur æstiuo Solstitio, cælum postridie quàm pridie alia facie spectantes. Proferā harmoniam quā Oceanus cū Lunæ ascensionibus & descensionibus in vtroque horizonte penes fluxus & refluxus quotidie agnoscit, atque ob oculos ponit. In cuius rei causis & demonstrationibus, quia noster de Lunæ & Oceani concordia, totus propediem tibi erit libellus, verbum non amplius addo. Ex his itaque colliges cælestis naturæ motum, spiritum, & vehiculum vbique potentissimum esse: ac per abditos, vt sic dicam, cuniculos in materias vniuersitatis rerum, imò verò in ipsum vniuersum sensim irrepere, agere, vigere, impetum facere, et plane diuina moliri, quod in terra & aqua,

Spiritū cęlestē vbique vigere & potētiss. esse.

vt

vt nunc ostendimus, si agnoscis & recipis: in aëre nisi fungus omninò es, aut marpesia cautes, ingenuè (opinor) etiam agnosces, nec posthac miraberis Cometas à suis stellis regi ac rapi perinde atque passiua ab actiuis, & inferiora à superioribus, quibus velint nolint, ancillari coguntur.

Sínt ne Cometæ cælestis naturæ, an verò elementaris: vbi variæ in vtramque partem opiniones. Cap. 14.

BEne certatum est olim, & adhuc lis de iudice pendet, sint ne Cometæ de sÿderum & stellarũ natura, nécne, hoc est, sint ne cælestes, an verò elementares. Seneca philosophus acutissimus cum Hippocrate, Aeschylo, Apollonio Myndio, Diogene apud Plutarchum, & Pythagoricis, de quibus suprà, sentire mihi videtur Cometam cælestis naturæ prorsus esse & non elementaris, atque in stellarum elemento non corruptibili materia versari: & hinc stellæ nomen, potius quam aliud quiduis indipisci. Cui non pauci cùm iuniores, tum prisci & philosophi & astronomi subscribere nõ detrectant: nisi quòd Cometam in cælo stellam esse perpetuam non facilè sibi persuadēt, sed potiùs hominibus ad triste aliquid signi-

Cometa cælestis naturæ nõ elementaris.

ſignificãdum aliquot dies aut menſes cælitùs oſtendi. In quam rem Marc. Manilium ad Auguſtum imperatorem alluſiſſe audies.

Marc. Man. lib. 1.

Siue illas (inquit) natura faces ſub cuncta creauit
Sydera per vaſtas cælo lucentia flammas:
Siue Deus inſtantis fati miſeratus, in orbem
Signa per effectus, cælique incendia mittit:
Nunquam futilibus excanduit ignibus aër.

Seneca Quæſt. nat. lib. 7.

Sed ſententiæ Senecæ particulam hic adſcribere, quia id me facturum paulò antè recepi πάρεργον non erit. Ego (inquit) noſtris non aſſentio. Neque enim exiſtimo Cometam ſubitaneum ignem eſſe, ſed inter æterna opera naturæ non poſtremum. Primùm quæcunque aër creat breuia ſunt: naſcũtur enim in re fugaci ac mutabili. Quomodo enim poteſt in aëre aliquid diu permanere, cùm ipſe idem nũquam permaneat: fluit ſemper & breuis illi eſt quies, atque inter exiguum momentum in alium quam in quo fuerat vertitur ſtatum: nunc pluuius, nunc ſerenus, nunc inter vtrunque varius: nubes illi familiariſſimæ ſunt, in quas coït: & ex quibus ſoluitur. Fieri itaque non poteſt vt ignis certus in corpore vago ſedeat, & ita pertinaciter hæreat, quàm quæ natura vt nunquam excuterentur aptauit. Præterea ſi alimento ſuo ſemper hæreret

hæreret, descenderet: eò enim craßior aër est, quò terris propinquior. Nunquam Cometes in imum vsque demittitur, neque appropinquat solo. Ignis autem quò natura illum ducit sua fertur, nimirum sursum: aut quò eum trahit materia cui adhæsit, & quam depascitur. Nullis ignibus ordinarijs & cælestibus iter flexum est, syderis proprium est ducere orbem. Atqui hæc Cometæ an alij fecerint nescio, duo nostra ætate fecerunt. Deinde omne quod causa temporalis accendit, citò intercidit: sic faces ardent dum transeunt: sic fulmina in vnum valet ictum: sic quæ transuersæ dicuntur stellæ cadentes, prætervolant & secāt aëra. Nullis ignibus nisi in suo mora est. Illis dico diuinis quos habet mūdus æternos, quia partes eius sunt et opera. Hactenus Seneca: Ex cuius verbis quid aliud, amabò, colliges, quàm Cometas ignes fortuitos non esse, sed potiùs cęleste quidpiam, stellarum elemētū agnoscens? Senecæ suffragatur Apollonius Myndius. Cometas errantium stellarum numero cū Chaldęis accensens. Suffragatur & Ioan. Damascenus authore Alberto hunc in modum scribens: Constituuntur (inquit) multoties Cometę, signa quidem significantia mortes Regum: qui non sunt ex his astris quę à principio creata sunt. sed diuina prouidentia secundum istud tempus destinata & mox dissoluenda.

Plin.lib.2.& Ptolem. in Aphor.& 2.apotelesm.

Volat inter vtrumque Plinius, nec longè recedit Ptolemæus, nisi quòd non vult proprijs in hæc inferiora vti viribus, sed secundis, vnde secundas stellas alicubi nuncupat, fortasse quòd in mutationibus rerum terræ, aëris hominum & animalium secundas post cælum ferãt, vel inde acceptas agnoscãt, vel quòd cælestes vires elemẽtariarum aurigas habere intelligeret, quarum auspicijs suas significationes & portenta in hoc mundo non secus explicant quã in corpore pharmacum. Quod vt de se nihil aut minimũ potest, nisi à naturali calore de potentia (vt loquuntur) in actũ perducatur: ita crinitæ à cęlestibus corporibus virtute quorum emerserunt & aguntur, nisi ferrata, vt sic dicam, calce pulsentur, parùm aut nihil promouẽt. Nã eadem cum illis portendunt ac significant: quod Claud. Ptolem. hũc in modum innuisse audies. Generalia visa aëris inquit, certis temporibus ea portendunt, quæ sunt in superioribus, de suis quæque accidẽtibus explicata. Senecæ sententiam, Aegyptiorum astronomi confirmant, quibus coma stellis aliquot ex earum classe qui sunt in Canis coxa, conspecta & adnotata sæpenumero fuit. Nec omittunt quòd crinitæ ad motum excitatori planetæ, vel dominatori ancillantem (qui à sola materia non pendet) suos cursus etiam composuisse frequentissimè sunt visæ. Quibus

Concinna similitudo & elegans.

Ptol.lib.2.ad finem.

stellæ

stellæ nomen (sicuti superius ostendimus) ob significationes quas cũ illis et spirãt & cõmunes habent, tum etiam ob cælestem naturam, qua duce formidabile aliquid semper intentarunt, non temerè cõnexũ fuisse astruunt. Hinc Lucanus metuendum sydus Cometam nominauit, Vergilius dirum, & sanguineũ. Põtanus timẽdum crine minaci. Plinius terrificum, sæuum & non leuiter expiatum. Politianus triste, & Ouidius micantem stellã. Cui parti cõstanter patrocinari mihi videtur Iaco. Zieglerus suis in Genesim conceptionibus: scribens Cometas ex contingenti & motoria in horam causa diu foueri ac durare naturâ non posse, præsertim ex tantis spatijs terrarum atque adeò Septẽtrionalium quę & gelu adstringũtur, & Cometas sæpenumero vident. Quorum materia, cur in media regione aëris algẽtissima per quam transit, statim in lapidẽ, vti fulmẽ nõ riget, aut quò altiùs assurgit absque dispendio & iactura? Quam si conscẽdere donaueris, qui fit vt motum tanto tempore ad canonem durantem habeat, prodigiosa magnitudine & summa à terra altitudine? Vnde portẽtosa duratio in annum? Erunt itaque vt scribit Iosephus, ex occultis rerum naturæ causis Cometæ. Ex quibus omnibus facilè esset concludere, Cometam vel cælestem esse, vel cælestis naturæ participem, nisi Aristoteles

Cũr crinitæ stellæ dictæ.

 rerum

rerum mundi peruestigator incomparabilis sese constanter opponeret: multisque rationibus & indicijs cùm ab incremento, diminutione, abolitione & materia depromptis, Cometas elementaris naturæ omnino esse contenderet: ac illis duntaxat significationẽ ac præmonstrationem quandam siccitatum, ventorũ, bellorum, sterilitatis & similium in genere adscriberet: & cum suæ familiæ iuratis censeret eorum quę in mundi theatro exhibenda sunt præcones potiùs esse quàm actores: eámque habere cum his inferioribus analogiam, quam iris ad terram, & vt medica philosophicis cõiungam, vrina ad corpus. Quorum illa quemadmodum serenitatis, pluuię aut ventorum signa tantùm præ se fert, ita hæc sanitatis vel morbi. Cui rei adstipulari mihi videtur Arabs Ptolemæi interpres: ignitas aëris impreßiones, signalia vbique nũcupans. Cæterùm quòd planetæ nõ sint, hunc in modum ratiocinantur Peripatetici, Cometæ extra zodiacũ supra tropicos ad Septentrionem, vt anteà docuimus, plurimùm apparent, Planetæ intra signiferũ perpetuò resident, Itaque his accenseri minùs possunt. Preterea sæpenumero accidit vt omnes planetæ in suis locis prospiciantur cùm alibi fulget Cometa, quẽadmodum obseruauerunt multi: ex quo fit vt in illorum classe haberi itidem non poßit. His accedit varietas

Cometas elementaris esse naturæ.

Cometas in nũmero planetarum haberi nõ posse.

rietas motus, loci & figuræ. Nam in vno aliquo loco, aut spatio certis limitibus clauso, non oriuntur, vehuntur, occidunt aut incendũtur Cometę, sed aliàs alibi, et variè sub aliena à planetis figura, vnde ab illis desciscere credendum est. Postremo in fixarum & inerrantium ordine etiam haberi non posse hinc colligunt, quòd statis locis, vt illę, quotidie non compareant, diuersisque circũferantur motibus. Insuper quòd splẽdor magnitudóque in crinitis vbique sibi similis & æqualis perinde atque in fixis stellis non perseueret, nec certis temporibus vti in illis, conspiciatur ac emicet: denique quòd velociùs moueantur crinitę quã stellarũ vlla: adeò quod Pontano authore gradus triginta vno die (quemadmodum anteà scriptum est) excurrisse aliquando visæ sunt: imo vero signa quatuor, si quam habes fidem Ioanni à Regiomonte rerũ mathematicarum peritißimo, qui id de obseruatione explorauit, scripsit & adnotauit, quemadmodum in fine huius libri de propria historia audies. Ad quæ adijcies stellarum & crinitarum naturam tantum inter se distantem, quantum (quod dicunt) æra lupinis. Insuper quòd preter alia multa à positis mundi fundamentis hæ vt illę in immẽsum crescere, & decrescere penitùsq; absumi hactenus visæ nõ sunt. Ad hæc quòd nouę alicuius stellę vestigium qualecunq;

Cometas, stellas fixas esse non posse.

Cometa ad prodigiũ vsq; velocis.

 extin-

extincta Cometarum flamma nunquam appareat. Quę flamma quia cum sua materia in aëre palam versatur, ardet, & consumitur, idcirco elemẽtaris potius quàm cælestis est censenda. Quod ita esse innuerunt omnium gentium philosophi penè omnes, crinitarum generationem cum suis causis in materia quærẽtes & statuentes. Quarum natura si cælestis esset, id frustra omnino tentassent. Habes summorum philosophorum dissultantes & vtrimque pugnantes sententias. Quas vt inuicem componas, quid opponas, adponas aut proferas? Ego sanè sacra (vt verũ fatear) cælestis et naturalis philosophiæ penetralia de primo vestibulo vix dum ingressus, quid seriò pronuntiẽ non habeo: nec si habeam liberè efferre ausim. Vtcũque tamen omnia sic conciliari posse arbitror, vt idẽ Cometa & cælestis & elementaris dici iure poßit. Cælestis, quatenus à cæli virtute excitatur, et sui planetę gressum sequitur, eiúsque significata nobis ob oculos ponit, & motum multiplicem ab omni, materiæ ratione prorsus alienum modulatur. Elemẽtaris vero, quòd ex materia elementari & proinde corruptibili coalescat, ignísq; ἰδιοτροπίαν penes effecta in plerisque æmuletur. Vnde nos vocabulo nouo quidẽ, sed, si propiùs spectes, fortasse non inepto, rem vtrãq; complexi, Cometam elementarem stellam dicere con

Cometas cęlestes dici posse & elementares.

sueuimus

ſueuimus. Ab antiquis atque adeò à Ptolemæo non admodum recedentes: apud quem ſummę regionis aëris ignita ſpectra, φθαρτικὰ ἄστρα, hoc eſt corruptibiles ſtellas quandoque nominari audimus. Quæ nomenclatura, cum his quę ſupra attuli, quaſi per tranſennam ſatisfacere poterit, ſciſcitantibus, cur Cometæ cùm ex calida & ſicca fiant exhalatione, aliud quàm æſtum & ventos portēdant. Ad hęc cur eadem non ſignificent venti, quàm Cometę, cum vtrobique eadem ferè ſit materia. In quam rem etiam nō nulla ſequenti libro per occaſionem depromenda, placidè, vt reliqua, expectabis. Ptol. in Apho.

Vtrum Cometæ ſupra elementarias facultates aliquid ſignificent ac portendant. Cap. 15.

D*Vbitari paſsim audio, num Cometę aliquid poſsint ac ſignificent vltra elementarias qualitates, hoc eſt, pręter id quod nō eſt calidum, frigidum, ſiccum, humidum ſimpliciter vel per complicationē, iuxta variam elementorum miſturam: &, vt medicè loquar, complexionem. Volo dicere, num etiam ſignificent bella, peſtes, ſeditiones, mortes, ſterilitates, famem, morbos & alia: quorum forma propriè non* Quęſtio admodum dubia & difficilis.

eſt

est elementaris qualitas. Hæc sanè difficilem habēt responsionem cum dubitatione annexam: tamen ne non parte aliqua discendi cupidus faciam satis, hęc in pręsentia pro ingenij tenuitate pręcipito & exhibeo: non minus paratus quod scio cādidè docere, quā quod ignoro libēter discere. Itaque quia Cometę à luminarium eclipsibus, & magnis planetarum coniūctionibus ferè semper promittuntur, excitantur, & originem suam acceptā ferunt, crediderim haud dubiè cum antiquissimis rerum cęli philosophis, illos id significare posse ac portendere, quod eorum authores planetæ ac emissores ciere & pręstare sunt parati: idque stato tēpore. Cuius seu signo desuper dato pręcones esse censentur crinitę, instantiúmque euentuum antesignani aliqua ex parte consortes, pro natura, loco, viribus & pręrogatiua stellarum ac signorum sub quibus, aut cum quibus militant, ardent & emicāt.

Crinitæ à suis parentibus nō degenerant.

Quod ex Claud. Ptolem. sic ostendo: Aëris, inquit, aduētitię visiones certis temporibus ea vniuersaliter portendunt, quę sunt in superioribus de suis quęque accidentibus explicata. Rursum alibi: quidquid in vniuersum accidit, hoc non contemplatione naturę, sed sola obseruatione de euidentibus Solis & Lunę cōfigurationibus & reliquarum stellarum significationibus pręuideri solet. Et paulò pòst: Inferiora mutationibus

Ptol. lib. 1. & 2. Apotelesf.

tationibus subijciuntur de superioribus & primis causis. Quod de obseruatione sicuti probarunt antiqui, ita confirmarunt iuniores. Ex quibus id exempli tibi proferam. Anno domini sesquimillesimo supra quartum, superiorum planetarum synodus in Cancro facta, horrendum Cometam secundo pòst anno peperit, quem bienno post (si non mentitur Nyphus) tanta vredo est secuta, támque intolerabilis æstus, vt à Ianuario mense, in Nouembrē vsque, nulla prorsus pluuia apud Insubres visa fuerit, imò verò extrema siccitas, vires totum quadriennium cum vigore colligens. Quid præter ea? anno à Cometa tertio Maximilianus imperator cum innumera & populariter instructa manu cõtra Gallos & Venetos in Italiam profectus est. Vbi multa inter Iuliũ secundum Pontif. Max. & Ludou. octauum Gallorũ Regem, nec non Maximil. ac Ferdinandũ Catholicum pacta transactaque fuerunt. Anno ab eodem Cometa quarto dictus Iulius aduersus Ferrariēsium principem ingentes copias parauit: fuerúntque multa post Cometæ apparitionem quæ hic consultò omittimus. Atque ne recentiorum exemplis nos nimium applaudere dicas, Cometam qui Haly Heben Rodam vetustißimo Ptolemæi interpreti olim visus est, ex vmbra in lucem educo. Apparuit nobis

Historia ex Aug. Nypho.

Hæc Haly sub finem secundi lib. Quadr. Ptol.

inquit, & multis alijs sapientibus Cometa ingens in signo Scorpij, Sole per Taurum peregrinante: cuius splendor erat vt Lunæ quarta pars, vel ampliùs, superiora illustrans, & reuolutionem in proprio signo cũ firmamenti motu adęquans: quo extincto hæc contigerunt, Inter Mauros prælia atrocissima, & cædes innumeræ, cum magna ciuium ac ciuitatum depopulatione & luctu. Paulò pòst, surrexit potens hæreticus in Regem: magna fuit siccitas, cum annonæ inopia ex qua & bello pestis prodigiosa emersit. Quibus multis annis sæuientibus, vix vlli mortalium dinumeranda cadauera prostrata fuerũt. Quæ omnia Marti & Mercurio ascribenda esse, nemo est rerũ cęli candidatus qui ignoret, quemadmodum ille ibidem egregiè docet ac describit. Possunt itaque planetæ & qui illorum sunt partus Cometæ in hæc inferiora præter elemẽtares qualitates plurima, tam per aspectum, quàm participationem hospitũ ac familiaritatem: sed omnium maximè coniuncti. Quod de
Ptol.in Apho. *Claud. Ptol. authoritate sic firmatum audies. Non prætermittes (inquit) centum ac decem & nouẽ coniunctiones: nam in his posita est cognitio eorum quæ fiunt in mũdo generationis & corruptionis. Ex quibus verbis innuere mihi videtur, planetarum coniũctiones, & illorum fætus Cometas, ea quæ in mundo fiunt*

ſiunt, aut futura ſunt portendere, ac aliquid, imò verò plurima ſupra elementarias qualitates, abdita via et cæco ſpiritu agnoſcere ac ſuſtinere. In quam ſententiam deſcendunt Meſſalach, Albumazar & alij plerique omnes rerum cæli magiſtri Chaldæi, Græci & Latini. Quod ratione defendi etiam poteſt. Nam quilibet planeta in cælo potens & fortis, non tantum ea quæ ad elementa & corpus attinent, ſed etiam quæ ad animum cuius origo eſt cæleſtis, portẽdere poteſt. Sicuti Saturnus mœrores, ſollicitudines, planctus, taciturnitatem, terrores & ſimilia. Iuppiter amicitiam, pacem, trãquillitatem, pietatem, religionem & id genus: quemadmodum ſequenti libro ſuis locis per occaſionem oſtendemus ac recenſebimus. Præterea planeta in geneſi morborum dominus, peculiares ſuos morbos excitat & portendit. Quod vnũ ſi ſeorſum & ſolitariè poteſt iure ſuo & alterius cui copulabitur, multo magis poterit, ſuarum ſignificationum prærogatiuam ſuo Cometæ tanquam filio (patrem enim ſequitur ſua proles) committẽs: ſin minùs apertè, ſaltem vi occulta conſpirante vniuerſo cælo. Sed hic ſciolus quiſpiam mihi oblatrãs, obijciet inſignes multas calamitates ſępenumero publicè contigiſſe, quarum nulla pręmonſtratio fuit nec in cælo, nec in aëre: hoc eſt, quas nulla praceſſit vel eclipſis lu-

Planetas Cometis ſuas vires cõmittere.

minarium, vel ſuperiorum planetarum coniunctio, aut illorum partus Cometa. Sanè ſi ſéduli fuerimus rerũ cęli perſcrutatores, & cęleſtium abacorum, nec non temporum ſupputatores exacti, inueniemus regnorum fatales mutationes effectus grandes, & caſus notabiles quicunque fuerunt, nunquam aut rarò admodum contigiſſe, quin cauſa aliqua cæleſtis, & pręmonſtratio, ceu de claßico illos notis antè cecinerit, & quaſi digito oſtenderit. Cuius rei teſtem profe ram Marc. Manilium, hunc in modum ad Auguſtum ſcribentem,

Nihil publicè fit, quod in cælo præmõſtratum non ſit.

Ne mirere graueis rerumq́; hominumq́; ruinas,
Sępe domi culpa eſt, neſcimus credere cęlo:
Nunquam futilibus excanduit ignibus aër.

Sed inſana rerum inferiorum cura, & leuis neſcio quæ ambitio, in cęlum & res illius, longe omniũ pulcherrimas oculos verè ſydereos attollere non ſinit. Scio alias eſſe cauſas mutationum publicarum, in octaua ſphæra, & ſtellis quę ibi reptitant, quarum radÿ, motus, & ad certas monarchias perpendiculares inclinationes, acceſſus item & receſſus, non vulgares mutationes hodie nõ minus minitantur, quàm olim. Sed adhuc voluitur cælum, cuius axis cum ſuo verticillo

cillo in manu Domini est.

De cauda Cometarum, & vnde illius motus & ad varias mũdi partes inclinatio. Cap. 16.

COmetarum caudas à quibus caudatæ stellæ nomen habent, rerum cæli & naturæ interpretes eò accuratius obseruare consueuerunt, quò pestilentius virus iaculantur ac dispergunt: pro cuiusque mole & magnitudine. Nec id solum propter se, sed ob motionem, aspectum & inclinationem quam cælo duce ad certas stellas & mundi partes habent: de quibus loca excipiendis calamitatibus obnoxia erui, audies postea. Sed pro martiæ stellæ gressu in proprio Epicyclo, vel, vt aliis placet, alterius planetæ qui in Cometæ loco & eius generatione, nec nõ in incensa materia prærogatiuarum punctum omne tulerit, caudas huc vel illuc (vt antea dictum est) agi rapique volunt eúmque cæli tractum plurimùm affectare, ad quem motrix imperatrix ue stella traxerit, aut annuerit. In Septentrionem vel Meridiem si eò aurigans astrũ iter tenuerit. Cuius rei causas non aliunde exquirũt, quàm ab ipsis planetis illarũ (vt ita dicam) pædago

Vnde motus caudæ Cometarum.

gis, sed omniũ maximè à Marte, sine quo visam fuisse caudam in Cometa præsertim quæ fuerit insignis, (tãta est superiorum cum inferioribus ὁμόνοια) apud priscos Astronomos, quod sciam, auditum fuit nunquam. Cæterùm hic neque negligendum, neque tacendum arbitror, quòd Cometæ ex diligẽtissima obseruatione multorum, atque adeò Apiani & Gẽmæ (quos de omnibus ob insignem diligentiam pari eruditione illustratam huc profero) caudas quàm rectissimè à Sole in contrariam partem semper extendisse visi sunt. Quod vnũ audiat Georg. Valla qui in secũdum Plinij, philosophos aliter sentire, nisi falsus est locus, & scripsit & adnotauit. Quanquam id ad comam detorquere etiam potuit: cuius proiectionem in longum magis quàm latum proferre solent crinitæ. Vt vt se res habebit expertis & rerum mathematicarum peritis fixo pede hærebimus, illorum obseruationes nostris, vbi licebit, cumulatim cõfirmaturi: an verò ipsa caudæ rectissima extensio in contrariam partem à Sole, per refractionem fiat néc ne, quia dubium adhuc est, suspensam tenere malo sententiam, quàm ea in re ineptias meas palàm ineptè proferre: interim monuisse satis esse ratus, caudam ipsam à toto corpore nihil differre, nisi quod rarior, aut leuior plerunque existit. Vnde propter raritatem remissius lucet

Caudæ Cometarũ prospect⁹ & conuersio.

Cauda Cometarum, à toto corpore in quo differat.

lucet, & ob leuitatem sursum mobilis admodum tendit. Quam teretem esse quia hactenus fidem fecit obseruatio: idcirco aut Cylindroides aut conoides visa plurimùm fuit. Sed de cauda satis.

Historia visi Cometæ, cum proprio eius loco, & caudę motu diuerso. Cap. 17.

SCio hic non defuturos qui historiam eorum quæ de loco & motu crinitarum, atque adeò de cauda hactenus scripsimus auidissimè requirent: vbique nihil omnino credẽtes, nisi quod ab ipsis aut alijs fide dignissimis constanter visum fuit ac probatum: tanta est humanæ mẽtis etiam in his quę ratione constãt citra oculorum fidem cęcitas & peruicax nescio quę obstinatio. Itaque vt his ex animo obsequar, historiã à Ioanne Regiomontano viro in rebus mathematicis ad vnguem facto & scriptã & obseruatam in medium profero.

Idibus Ianuarijs (inquit) anno Domini millesimo quadringentesimo supra quintum & septuagesimum visus est nobis Cometa sub Libra cum stellis Virginis: cuius caput tardi erat motus, donec propinquum esset spicę: nunc incedebat per crura Bootis, versus eius sinistram. A qua discedẽdo, die vno naturali Cometę descriptio diligentissima.

turali

turali portionem circuli magni quadraginta graduũ descripsit. Vbi cum esset in medio cancri, maximè distabat ab orbe signorum septuaginta septem gradibus, & tunc inter duos polos zodiaci & æquinoctialis ibat, vsq; ad intermedia pedũ Cephęi: deinde per pectus Caßiopeiæ super Andromedę ventrẽ. Pòst gradiendo per longitudinem Piscis septentrionalis, vbi valde remittebatur motus eius, propinquabat zodiaco, transiens ipsum iuxta medium Arietis, donec cùm stellis Ceti occasus Heliacus illum nobis occultauit in vltimis diebus Februarij. Hoc motu suo proprio, circuli magni portionem descripsit: quo in Septentrionem, & cum hoc cõtra signorum succeßionẽ ferebatur à Libra in Arietem, in fine & principio tardè mouebatur: in medio verò apparitiõis velocißimè: vno die ferè per quatuor signa à fine Virginis in principium vsque Geminorum. Et secundum naturam sibi ascribendam motum continuasse debebat, donec iterum reuersus in Libram apparuisset, & forsan taliter motus fuit, quoniam in eius occasu magnæ adhuc erat quantitatis: tamen propter figuram eius ad Solem, & maximè in plagis Septentrionalibus, ægrè in fine suæ apparitionis, videri poterit, nisi meridiem versus in diebus Aprilis si motus sui regularitatem seruasset. Cauda verò eius minùs mobilis,

Prodigiosus Cometæ motus.

Caudę motus, locus & inclinatio.

continuè

continuè respiciendo stellas Geminorum, eas circuibat: nunquam ab eis per totum apparitionis tempus deuians. Ideóque in prima emersione, ad occidentẽ illam protendebat: quoniam illic stellę Geminorum putabantur. In fine verò Cometa sub Ariete locato propter Solis vicinitatem nisi in occidente apparuit, cauda orientem versus protensa, quia in hoc situ stellæ Geminorum ponebãtur. In medio verò apparitionis caudam vertebat ad Meridiem: illinc tunc erant stellæ Geminorum, contingebátq; tunc nocte eadem, vt statim post Solis occasum cauda orientem respiceret. Appropinquante medio noctis respexit meridiem: post medium noctis verò occidentem. Ante Solis exortum indicabat locum Septentrionis. Hæc caudæ diuersitas in situ, ex motu diurno oriebatur: qui semper est ex consequentia primi mobilis ab oriente in occidentem. Motu autem proprio extremitas caudę quanuis tardiùs quàm caput Cometæ semper tamen etiam ad occidentem contra signorum successionem describens parallelum, à principio Libræ vsq; ad medium Tauri mouebatur: vadens sub pedibus vlulantis per Vrsam maiorem propinquando Perseo: per quem circa Pleiades ad caudam Arietis ibat fere in medio Tauri. Vnde patet tam caput quàm caudam Cometæ versus occidentem, & nunquam ver-

Mirus Cometæ motus & planè cælestis.

N *sus*

ſus orientem iuiſſe:non ſolùm motu diurno, ſed etiam proprio. Hactenus Regiomontanus, ex diligentia Iac. ziegleri, qui hanc de Cometa hiſtoriam cum ſuis in Geneſim conceptionibus nobis impertire nõ eſt dedignatus. Alia qui volet, legat Petri Apiani Aſtronomicum Cæſareũ. Ad hęc Peurbachij, Walteri & aliorum obſeruationes Eclipſium, Cometarum, Planetarum ac fixarum aliquot ſtellarum: atque adeò vnius Regiomontani ex quo præſentem hiſtoriã hic tibi tranſcribere viſum fuit: cùm ob admirabilem hominis fidem, diligentiam & mathematicarũ peritiam, tum etiã vt ex ea in dubitationem accerſant rerum cæli & naturæ ſtudioſi, num tam ſtupenda motionum varietas de materia & elementis pẽdere poſsit, an vero à cęlo. Et rurſum num hinc dicẽdus ſit Cometes cæleſtis potius quàm elementaris. Quod tu ipſe per otium & compoſitam animi intelligentiam ſi minus fateris, ſaltem de eruditorũ ſententijs ceu de Lydio lapide quidquid id eſt, probare ſatage. Cæterùm ſi ex centenis Cometis vix vnum tam prodigioſi motus reperies, culpam in obſeruatores reijcere omnium maximè debes: qui oſcitanter & perfunctoriè quidquid his in rebus hodie extat (paucos excipio) tradiderũt, & de ſcripto expoſuerũt: Quod an craſſa quadam rerum cæli ignoratione, an verò inuidia,

Qui obſeruationes fecerũt Cometarum.

Cometa verè cæleſtis.

&

& negligentia despectú ue factum fuerit, censebunt alij. Certè nobis hodie cura longè diligentior esse debet, cùm in his tum alijs plerisque omnibus. Itaque et cælum & rerum naturas iamiam diuum fauore fæliciter apertas, nepotibus apertiores relinquere ex animo studeamus: ac seposita auri sacra fame, artes additionibus nostris deinceps locupletare, & posteritati hæreditarias facere meditemur,

Hęc viderint posteritatis immemores.

Hoc lex, hoc pietas, hoc vult Deus, omnia non dans
Omnibus, insigni pro bonitate sua.

Verum his de rebus cùm hic, tum alibi à nobis philosophatum satis. Quæ quia prosunt, decies monuisse nihil nocebit. In quo vno manum postremam huic libro tibi admouemus.

Finis libri primi Cometographiæ Antonij Mizaldi Monslucianí.

Antonii Mizaldi

MONSLVCIANI COME-
tographiæ,

LIBER SECVNDVS.

Vtilem esse futurorum præuisionem: & quas in genere calamitates Cometæ portendant ex philosophorum placitis, & poëtarũ descriptionibus. Cap. 1.

Actenus quæ à nobis scripta sunt, tãquam leuis armaturæ prima erunt instituti nostri excursio. Nũc demum restat vt cominùs curricu lum secũdum ingrediamur: in quo viam ad crinitarum portenta & prodigia perfacilem aperire est animus: cùm ex antiquorum & recentium obseruationibus, tum etiam de authoritate, ratione ac gentium, populorúmque historijs, quatenus tenuis nostræ Mineruæ captus subministrabit. Quæ omnia ita erunt consideranda & accipienda, vt in nobis rectã & piam de Deo Opt. Max.

Cometæ Dei ministri & nũtii.

Max. ſententiam confirment: qui & miniſtros ſuos ſæpenumero facit flammam ignis. Et portenta in rerum natura, qualia viſum erit excitat, atque in futurorum ſigna erigit. Quorum præuiſiones præter quã quòd (vt ſcripſit Ptolemęus) animos componunt ac firmant, abſentiúmque calamitatum meditatione, perinde ac ſi præſentes eſſent erudiũt, vt věturum quidquid eſt, cum tranquillitate & conſtantia patienter ferant, etiam publicarum ac priuatarum mutationum viciſsitudines, quales Domino præſcribere collibuerit, ex alto quaſi de ſpecula, populis eorúmque rectoribus palàm indicant & pręmonſtrant. Quæ omni ex parte ſi minùs amoliri, ſaltem prudentiã, & piorum precibus (quod omnium primùm dictum oportuerat) præmolliri vtcunque poterunt: atque Dei iram morum emendatione flectere, & moderatis cõſilijs publica mala temperare. Nam portenta huiuſmodi ſcelerum noſtrorum plerunq; ſunt flagella: quę etſi ſæuum neſcio quid minitantur, poſſunt nihilominus plãctu, ieiunijs et ſupplicatione mitigari. In quo probandas nũquam iudicaui Stoicas multorum opiniones, qui fata & impendentia mala mutari, mitigari ue poſſe negant. Qui ſciens eſt, inquit Ptolemæus, poteſt multos ſtellarum effectus auertere (quando naturam earum nouerit, ac ſeipſum) alióſque ante e-

Futurorũ pręuiſio quid cõmodet.

Ptol. Aph. 5.

uentum præparare: Quando itaque cælo nunquam sunt, vt loquitur poeta, spectati impunè Cometæ: ac nunquam futilibus excanduit ignibus aër: quando fatales regnorum, hominum & rerum aliarum casus & mutationes de crinitis & ignitis cæli phænomenis nuntiantur, quæ naturaliter omnium hominũ animos tum cùm aspiciũtur in tristia suspiria & portẽtosa conuertunt: quando non tantum aspectus gratia in mundo sed rerum futurarum certissima sunt signa, quemadmodum omnium seculorum euẽtus nos hactenus docuere, dicam pro mea tenuitate paucis et accuratè nec non quantum feret materia, apertè de crinitarum portentis eorundémq; qualitate, & quãtitate: adhæc de regionibus & populis quibus minitantur, vnà cum tempore in quo sese exerent, vigebũt, & alia. Quæ priscorum, recentiorúmque obseruationibus, necnon ratione & authoritate, historiarũque fide, ne quis commentum dicat, quãtum suppeditabit ingenij tenuitas, sic tueri firmaréque studebo, vt tibi factum esse satis dicas. Itaque vt verba in rem conferam, scribere primùm aggredior quid in genere significent Cometæ: quid aduehãt, & cælo duce portendant.

Quid in genere & in vniuersum portẽdant Cometę.

Rerum cæli & naturæ magistri Arabes, Græci & Latini tradũt crinitas propterea quòd (vt diximus) Martiales ferè sunt & Mercuriales vniuer-

vniuersali significatione portendere ventos, aquarũ penuriam, annonæ sterilitatem, pestem, bella, & quæ illa sequi solent; aut his affinia esse: pro stellarum vi & natura, à quibus excitantur, reguntur, aut sursum pertrahuntur, nõ neglecto interlunij cuiuslibet magistro & hospite, quem Ptolemæus historiæ rerum cæli scriptor incomparabilis vbique diligenter obseruandum præcipit. Dominator (inquit) seu hospitator interlunij cardinalis si fuerit, quæcunque illo mense futura sunt significabit. Qui si fęlix erit & amicæ naturæ, de portenti ferocitate aliquid deradet: si infelix & sinistrè collocatus, contrà. Nam quales sunt in cælo stellarũ sedes, motus, radij, & aspectus talia deorsum abdita via instillant, defluunt ac seminant. Et fortasse quemadmodum aëris temperamentum corrumpit stella, ita Cometa eius, vt sic dicam, fœtus & partus venenata quadam qualitate & putri illum etiam inficere potest: quæ qualitas ab infausto stellarum positu, & horribili pestilentique luminis commistione in corpus Cometæ defluxit: & inde per aërem vi occulta vsq; ad nos reptitauit: ea mala sæpenumero aduehens, quorum partem bonam paucissimis versibus hisce Marcum Manilium poëtam & philosophum ad vnguẽ factum (vbi de Cometis loquitur) in hunc modum expressisse audies.

Aphor. 34.

Marc. Manil. lib. 1. Astron.

Squal-

Squallida delusi (inquit) nunc plorant arua coloni
Et steriles inter sulcos defessus arator,
Ad iuga mœrentes cogit frustrata iuuencos:
Nunc grauibus morbis & lenta corpora tabe
Corripit exustis lethalis flamma medullis:
Labentésque rapit populos, totásque per vrbes
Publica succensis peraguntur fata sepulchris:
Quin & bella canunt, varios, subitósq; tumultus,
Et clandestinis surgentia fraudibus arma
Ciuiles etiam motus, cognatáque bella.

Deinde hoc addit ἐπιφώνημα,
Nunquam futilibus excanduit ignibus aër.

Poëtarũ testimonia de Cometarum portentis.

Reliquum absoluisse mihi videtur in suis Meteorologicis Pontanus ita scribens:
Ventorum quoque certa dabunt tibi signa Cometæ:
Illi etiam belli motus, feráque arma minantur
Magnorum & clades populorum, & funera regũ.

Rursum Aristotelicus poëta,
Tu steriles agros & inania vota coloni
Siccus & efferuens dire Cometa facis.
Cùm crinem ostentas, tunc ventorum impetus vrget
Oppida: tu bellum sanguinolenta moues.
Principibus lethum tu seditiosa minaris:
Sic mundus varijs ducitur auspicijs.

Extant & apud Aratum in Phænomenis crinitarum

rum physicæ significationes, siccitatum in primis & sterilitatis: quas Cicero sic nobis versibus reddidit.

At si contigerit plures ardere Cometas,
Inualidas segetes torrebit siccior aër:
Nam quæ prorumpunt naturæ legibus vltro
Spiramenta soli, si iustus defuit humor,
Arida per cęlum surgentia desuper altè
Ignescunt flammis, mundique impulsa calore
Excutiunt stellas, & crebro crine rubescunt.

Horum omnium causas præcipuas & primarias cum Ptolemæo & antiquis, stellas à quibus vocati fuerũt Cometæ statuũt, sed maximè Martẽ & Mercurium retorridæ naturę planetas. In quo Iouianum sic suffragantem profero:

Mars & Mercurius significationũ crinitarũ authores præcipui.

Tu verò (inquit) quod decernit Mauortius ignis
Infelix cæli sidus, quod nuncius Arcas,
Hoc dirum in primis statuas signare Cometem.

Nam pro horum aliarúmq; stellarum, quas hic non omnino excludimus, motu, & ad Cometam habitudine, radio, imperio & loco, astipulante vniuerso penè cæli vultu, aërem nunc in hos, nũc in illos excessus insigniter mutatum fuisse, & in diuersas qualitates per decretoria crinitarum tẽpora abiuisse, hactenus obseruatum ac probatum, nobis quasi per manus sedula reliquit antiquitas. Sed quidquid est enu

meratarũ ſignificationũ cũ philoſophis, qui cauſas in materia venantur, & circa illam fines conſtituunt, penitiùs, ſi placet, diſquiramus. In quo ſi quæ decet & volumus non præſtamus, ſaltem quæ pro loco, tempore & ocio poſſumus, cãdidè (vt omnia) impertimus.

Cur æſtus, ſiccitates, ventos, vredines & quandoque pluuias vniuerſali ſignificatione & phyſica portendant crinitæ. Cap. 2.

Quomodo æſtũ & ſiccitates promittant Cometæ.

AEſtus & ſiccitates ideo à crinitis portendi & ſignificari ſcies, quia per illarum tempora, effumationum aſpirationúmue calidarum & ſiccarum ingens multitudo, longè latéque per vniuerſum aërẽ, vt furtim ſumma petat, motu indefeſſo & viſum omnem fallente, affatim & continuò deerrat. Quæ cum ἐμπύρευμα (vt loquuntur Græci) & ignitum veſtigium quâ tranſit, relinquat: fit hinc vt neque nubes à frigido tunc temporis cogi, & aquam vlla ex parte ſtillare poßint: vnde aër retorridus et inſigniter ſiccus (pro tempeſtatũ anni & ſoli cæliq; ratione) paſſim habetur, vredinem ſeu κᾶυθμα alicubi inducens, quem hic herbarum, fruticum arborúmque morbum interpretamur: qui in vitibus carbunculus dicitur, in cæteris rubigo, ſata, plantas & arbores tenellas adurẽs

Vredo, carbunculꝰ & rubigo.

rës. Quãquam à vitiato humore oboriri etiam potest. Cæterũ in his obliuioni nequaquã dãdũ est, quòd per Cometæ tẽpora aër ingentes quandoq; pluuias ad- aliquot menses effundere visus est. Vel quòd planetæ authores tunc cum pluuiosis stellis in humido signo degebant, sed hoc physicũ non est. Vel quod post ingentissimum & diuturnum calorem (quemadmodum in nostra Meteorologia adnotauimus) lõgę pluuiæ & magnæ, rerum quadam vicissitudine, reuocato in suam harmoniam cum tellure cęlo, cadere sæpenumero consueuerunt. Iam quod ad ventos attinet à Cometis promissos & significatos, hanc in præsentiarum qualemcũque excipe rationem. Quia exhalatio ventorum materia & crinitarum fomentum, cumulatissimè sursum commeauit, & laxatis terræ spiraculis, etiam post extinctum Cometam nedum antè, copiosissima euolat exilitque: mirum videri nõ debet, si ab ingenita vi, cælo vbique aurigam agente, per vastum aërem effusa cõtinuos ventos ac validos fouet, ruptisque claustris & solutis habenis per inane errabunda vagans, moto aëre (nam Senecæ nihil aliud sunt venti quàm agitatus aër) illos affatim parit & deorsum retrudit. Nam tota in vniuersum pro inquieta sua natura in sublime tam exactè rapi non potest, quin vestigia, eáque non dubia, sub

Quomodo crinitę pluuias portendant, & quando.

Cur crinitæ ventos portẽdant.

medio aëre palàm deponat ac relinquat. Verũ enimuero versatus in philosophica arena quispiã de grege eorum qui nihil non in quæstionem conuertunt, hic fortasse obijciat, halituum copiam tantam sublimem rapi non posse, quę tantos, támque potentes moliatur flatus, vt etiam ingẽtissimas arbores radicitùs euulsisse, & ædificia à fundamentis diruisse, magnósque lapides in aëra, non sine stupore sustulisse visi sint. Qualem inualescente spiritu per tempora cuiusdam Cometæ, claro die in Aegyptios lacus decidisse author est Aristoteles. Huic abundè factum satis esse putabo, si ex Academiæ placitis opposuero, cæli vires etiam in materia minùs parata vbique potentissimas esse, & cum paucis multa posse. Ad hæc turbam sursum continuò meantium aspirationum, congeminatis viribus & subinde recollectis, dato obstaculo & facta ex momento vi cæli noua accessione, in ipso occursu plurimùm valere: atque ex præsente repercussione, violenta impulsione, subitò descẽsu, mutuo coitu & alijs causis tam validam esse, vt in modũ fulminis è nube prorumpẽtis & pulsare & furere & vim incutere egregiè possit. Quam aspirationũ multitudinem, si magnam, potentem & numerosam esse mihi negare perrexeris, tibi proferre nihil cũctabor, doliares Cometas & alios enormis quantitatis sub prodi-

Quæstio ad modũ ardua et difficilis.

Responsio ad quæstionem.

prodigioso igne conspectos, qui ex antiquorũ fide atq; adeò ex Seneca & Regiomontano totos sex menses, imò verò annum integrum, sicuti adnotauerunt Iosephus & Eusebius exarsisse visi sunt, & quartam cæli partem, aut si vis signa tria (Hemisphærij dimidium) sub ingenti longitudine, latitudine & profunditate non sine horrendo prodigio occupauisse. Quę res contingere haudquaquam potuisset, nisi toti aspirationum, vt sic dicam, montes, via omnem prospectum fallente, vi cæli sursum furtim conscendissét. Quarum incendium vnà cum mole etsi de nostro visu, quem centesimo passu, in altum hebetari tradidérunt Optices periti, magnum iudicari ægrè potuisset: nihilominus luculentissimo quouis igni luculentius, & magna quantumuis sylua ardēte, ingentius fuisse existimandum est. Quod de cælestibus astris ostendere facilè erit: quorum omnium minimum, quod vel de prospectu notari potest, licet puncto minimo minus ferè appareat, nihilo secius terra decies octies, si vera sunt quę scripsit Alphraganus (Venerem, Lunam & Mercurium excipio) maius esse censendum est. Itaque incendiorum summæ regionis aëris immēsitas & magnitudo, de nostrorum oculorum hallucinatione posthac metienda non erit: qui quantumuis perspicaces fuerint, ardentem syluam, vrbem, aut do-

Horrendi & prodigiosi Cometæ.

Cometę quantumuis parui, magni sunt cēsendi.

mum, vel de viginti miliaribus (quod ſummum eſt) ſi proſpectauerint, eius flammam etiam ad prodigium vſque vaſtiſsimam, vix cum paruolo igne, & inflãmato lignorum faſciculo component. Quæ diſtantia, quid per Deum immortalẽ habet proportionis cum eo interſtitio quod eſt à terra ad proximum (ſic ſatis) Lunæ locum vbi ardent Cometę? Quod ex Leupoldo Auſtriaco (quem hic quàm Plinium ob falſam hypotheſim libẽtius ſequimur) cum 107250. ferè miliaribus à terra diſtet, quæ leucas noſtrates, 53625, cõſtituunt, tibi æſtimandum relinquo, quid iudicij ocularis radius in tanta diſtantia habere poſsit. Sed de his hactenus ſatis.

Diſtantia radium ocularem decipit.

Diſtantia à terra ad proximũ Lunæ locum.

Cur aquarum penuriam, annonæ inopiã, peſtem, ſeditiones, bella, acutos morbos & ſimilia prænuncient Cometæ, ac ſignificent. Cap. 3.

QVanquam de ſuperioribus ſatis ſupérque innoteſcere arbitror, cur aquarum inopiam de aëris ſiccitate, viſus Cometa ſæpenumero nuntiet: tamen ne non philoſophiæ candidatis in omnibus me facilẽ exhibeam, idipſum clariùs & proinde apertius hũc in modum expedio. Terra halituoſum & pinguiuſculum

Aquarũ penuria vnde à Cometa ſignificetur.

culum pabulum multum, crinitis sufficiēdo, & lōgo tempore subministrando, quia aërium spiritum & vaporosum, quē copiosum intra se habet, laxatis per crinitarum constitutionem vi cæli proprijs claustris, qua data porta foras exhalare sinit: idcirco fontanis aquis (quæ philosophis à vaporoso aëre in terræ visceribus vmbra graui presso, & in aquam addensato fiunt) fomentum idoneum tantisper dum quod exhaustum est direptúmque resarciatur, commodè sufficere non potest. Vnde aliquot mensibus fontes, quibus scaturientibus etiam perlabuntur flumina, exarescere, & de sublata causa ociante effecto exinaniri ac resiccari, à natura alienum esse haudquaquam cogitabis. Annonæ penuria & sterilitas hanc habet rationem. Quia terra tot tantísque exhalationibus sursum per Cometæ tempora continenter missis, mittendísque, cælestium ignium ductu exugitur, ac clausos in se vapores, quasi rupto aggere volēs nolens diripi sinit: idcirco iure optimo siccior euadit: atque aëri, vt posteà guttatim deorsum stillet, ac inferiora madefaciat & irroret, pabulum pluuium refundendum penitùs negat. Ex quo fit vt humidi penuria prorsum infæcunda euadat: ac sterilitatem nuntiam famis perinde atque pestis, passim pro foribus sistat. Nam quę siccos habent vteros, quemadmodum ter

Annonæ penuriā & sterilitatē quomodo portendāt Cometæ.

maxi-

Aph.63.sect.5 *maximus testatus est Hippocr. non concipiunt: defectu enim humidi semen corrumpitur, arescit, nō alitur, ac perit. Vnde cum antiquorum plerisque rectè admodum dixisse mihi videtur Pindarus, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Cæterùm quod attinet ad pestiferos, lethales et* στροφῆ.α. *exitiosos morbos à viso Cometa significatos, hunc in modum nos philosophari sustinebis. Quia aër, quē post diuinum Hippocratem, Galenus & cum eo peritißimorum medicorum filij omnes, ad corporum & animorum temperamenta, salubritatémque facere plurimùm contendunt, ac morborum ferè omniū vnà cum victus ratione causam statuunt (quíque, vt eleganter scripsit Hieronymus Fracastorius, poëta et medicus doctißimus,*

Pestiferos morbos & exitiales, vnde significet Cometa.

Terram circum diffusus in omnem,
Vnus sæpe graues morbos viuentibus adfert,
Et facilè affectus mortales afficit ægros)

Per Cometę tempora, à latis sursum omnis generis & plerunque venenatis halitibus insigniter afficitur, incalescit, & penè dixerim, retorretur, dubiū non est quin periculosos, &, vt loquuntur medici, acutos ac præcipites morbos in hominū corporibus prehendi paratißimis palàm, conspirante cælo, excitet. Nam vigente tali tempestate inspiratus aër pestilentißimè excoctus, & per arteriarum oscula aliáque

ostiola

ostiola rarefactis & apertis totius cutis, spiraculis, (quorum corpus Hippocrati & Galeno vndecūq; plenum est) intro admissus, spirituum omne genus facilè deprædatur: humoréſque ipsos cùm sanguine deploratißimè adurit, vitiat & labefacit. Ex qua intemperie febres lethales oboriri, & huius faui morbos alios, nō tam es ab Hippocratica philosophia alienus, quin vel me tacente vltrò libēter fatearis. Bella, furores, tumultus, seditiones & huiusmodi calamitatum seminaria alia, Cometas quandoque ex alto præcinere abundè docebit Galenus, qui post Aristotelem de libello & probatum & confessum reliquit animorum motus corporum temperaturas sequi, & contrà. Qui motus tales esse plurimùm consueuerunt quales sunt humores in sanguine confusi: qui vti corpus agitāt, ita animos sic vel sic faciunt, & componunt. Pro quorum habitudine, & salubritate, quia ex Hippocrate, Democrito & venerandæ antiquitatis summis philosophis ac medicis, plurimùm referre traditum est, quo in aëre degant & versentur, mirum non est si pro diuerso illius statu, vnà cum corporibus immutantur, & illius affectiones consequuntur. Quam rem vt facilius intelligas, hunc in modū familiariter tecum ago. Quia per Cometarum tempora, & post, vnus aër (què dormientes, vigilantes,

Corpus vbiq; commeabile.

Bella, tumult⁹ & alia cur portendāt Cometæ.

Aer. corpora nostra celerrimè mutat & afficit.

manducantes, aut quid aliud actitantes, continenter & necessariò, velimus nolimus, inspirare cogimur) ob calidarum exhalationum & siccarum quę sursum pro fouēdis crinitarum incendijs affatim abierūt, relicto empyreumate, vt per κυνοκαύματα insigniter calet, & efferuescit: habetque æstuantis transitus adhuc impressa vestigia: idcirco sanguinis riuulos, & humorum miscellaneas in paratis & præcautione destitutis corporibus ad similem intemperaturam proritare, mouere & perducere facilè potest: hoc est calfacere, excoquere & in bilem fermentare. Cuius furijs, ceu tedis quibusdā ardentibus admotis, semel prehensum & extimulatum venerandum cordis prętorium ἐκ τοῦ παραχρῆμα (quod Græci dicunt) θύμωσιν, aut, si vis, iritabilem vim & excandescentiam, cui post Platonem Galenus sedem in corde ascripsit, exagitare & ignita, vt sic loquar, calce fatigare, incendere: &, vt vno verbo absoluam, ex stulta insanam reddere potest: eámque perniciem ob vicinum malum, spiritui animali in cerebri plexu retiformi à sanguinis portione vaporosa, spirituosa, & tenuiore elaborato, ex sympathia cōmunicare. Ex quo motus indicibiles, & penè dixerim furiosos manare, ac principes animæ facultates in multis insigniter agitari, non est quod dubites. Nam animi motus, ex

Galeno

Galeno & antiquis, corporum temperamenta sequũtur. Itaque cum bilis, omnium quæ in corpore sunt accendi paratissima, per eam aëris constitutionem celeriter incandescat, multos ob insitam vim ad impetus violentos, incompositos, & effrenes præcipitabit, ac animos ardente proprio freno, nunc ad rixas & discordias, nunc ad bella, et ex his furta, cædes, rapinas, ciuiles tumultus, & huius plumæ alia tartarearum furiarum seminaria, quo iure quáque iniuria promouebit: sed omnium maximè, biliosos, in eam scelerum lernam naturâ admodum procliues ac propensos. Quod ita esse præter innumera historiarum exẽpla, heroicorum poëtarum princeps Virgilius imprimis testabitur: qui ciuiles motus Iulij Cæsaris mortẽ præcedentes & sequentes describens, sic habet:

Flauæ bilis natura, & vis incomposita.

Non aliàs cælo ceciderunt plura sereno
Fulgura, nec diri toties arsere Cometæ.

Georg. lib. 1.

Et Lucanus,

Ignota obscuræ viderunt sydera noctes,
Ardentemq; polum flammis, celoq; volantes
Obliquas per inane faces, crinémque timendi
Syderis, & terris minitãtem bella Cometem:
Vel, vt alij, legunt, mutantem regna Cometem.

Hactenus de vniuersalibus crinitarũ portentis: quæ ad alias exhalationes per aërem incẽsas (modò diu-

turnæ fuerint) prudẽter etiam coaptare poteris. In cuius rei fidem Aphorismũ Lud. de Rigijs ad Patriarcham Constantinopolitanum tibi profero. Vapores (inquit) per aërẽ incensi & discurrentes, siue in forma Cometæ, siue in alijs, infirmitates calidas, acuteq; naturæ designãt: prælia insuper, & regnorũ dissectiones, cum fontiũ fluminumq; ariditate. Currentes hinc inde per omnes mũdi partes, malum vniuersale commonstrãt: si in vna parte magis quàm alia, ibi significatum magis erit: sed si omnes in vna parte discurrent, in ipsa erit extremitas omnium malorum, simul & fames. hæc ille. Cæterùm hic omittendum non arbitror, quod non defuerunt nec item desunt, qui volunt & sentiunt naturam, quam contra Plinium iustißimam & prouidam vbique agnoscit Hippocrates (vt quæ in necessarijs non deficiat, nec in superfluis abundet: nec frustra, vt scripsit Philosophus, quidquam moliatur) in editißima aëris regione, & alijs eidem suppositis, prodigiosa isthæc incendia aggredi, vt terra corpus ceu infirmum & languens, cęlo medicum agente, à noxijs & superfluis corrumpentibúsque ac mordacibus spiraculis, qualia sunt in nostris corporibus multa, per insensilem transpirationem (nam confluxile vbique & cõmeabile est telluris corpus perinde atque nostrum) exponeretur

Aphoris. 97.

Naturã Cometas nõ frustra excitare & sustinere.

neretur

neretur & quoad eius fieri potest expurgetur: longéque ab hominum sedibus, ne nobis, satísque & pecori noceat, quasi criticè emundetur. Nam cum halituosa materia putres plerunque & impuræ, maleficęque & pestilentes qualitates sursum ducuntur: quæ si per terræ gremium in quo nos nostráque fouemur diutius serperet, nec præfixis à Deo temporibus quasi criticè, vt dictum est, qua patet altior aër sedulò vacuarentur, & ardendo procul in fauillas abirent, pessimum virus non sine graui rerumque hominúmque ruina, perditissimè exhalarent. Scio esse nõ nullos qui omnino arbitrantur crinitas statis temporibus à Deo & natura excitari, vt parte incendij illarum puriore & excocta magis, elementaris ignis foueatur ac refocilletur: quod de aliorum elementorũ Metamorphosi & palingenesia demonstrare satagũt. Quæ res quàm bellè sit excogitata, volebam dicere somniata, acutioribus ingenijs excutiendum relinquo. Concludóque cum summis rerũ cæli & naturæ philosophis, Cometas augurale aliquid & formidabile semper portendisse: annumque totum etiam sequentem (vt scripsit Seneca) suspectum, tristem & luctuosum reddidisse. Quod ad cadentes stellas & ignitas aëris traiectiones pertinet, nõnulla in fine huius per occasionem ex Ptolemæo & antiquis particulatim audies & accipies.

Cometarũ incẽdia, quodãmodo necessaria & critica.

Cometæ etiã sequentes annos tristes reddunt.

Vnde Cometæ Regum, & summorum virorum, ac fœminarum mortem præsagiăt: & quid ea in re obseruandum, & quatenus ibi philosophandum. Cap. 4.

MAgnum scrupulum hactenus mihi iniecit illud, Cur Cometæ Regum & Reginarum, principúmque virorum mortem potius nuntiare & portendere vulgò existimentur, quàm aliorum quorumlibet. Ego, vt quod sentio, imo verò quod omnium est verissimum, omnium primum verè dicã: credo haud dubiè causam præcipuam esse in immortali & sapientissimo sæculorũ rege: de cuius iudicio, verbo & nutu regum omnium non dicam regna & corda, sed & vita & animæ stant atque cadunt. Ille quia flammam ignis, ministros suos, quandocunque visum est (vt Hebræis scripsit Paulus) facit: quia ignes & spiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius, vt est apud regium prophetam, quando vult excitat: ne quẽ ex improuiso opprimat (tanta est eius clementia) per Cometam, *ceu de signo dato, Reges commonefacere videtur, vt maturè sibi prospiciãt, ac de migrando seriò secum cogitent: propterea quod populi scelera illorum interitu, & gregis commißi deliramen-*

Cometa vnde Regũ mortem prænuntiet.

ta

ta, pastoris clade plectere, & expiare constituit. Ioãnes Damascenus adnotante Alberto, Cometam fatorum regis præconem, re vera stellam esse existimat: non ex his quidem quæ à prima mundi origine conditæ fuerunt, sed quas immortalis rerum cæli & terræ, atque adeò hominis architectator, sub insigni figura, vt insigne aliquid portendant, & cælestis iræ neminem non admoneant, dum vult, quoties visum est, & quomodocunque libet erigit, ac pro arbitrio figit & refigit, adponit & deponit. Quod de ea stella quæ olim apparuit Magis abditorũ Dei operũ speculatoribus & interpretibus summis Christum adoraturis, multi probare, confirmaréque satagũt. Quod sanè mirum videri non debet. Nam Deus Optimus Maximus omnia in sua habet potestate: quæcunque vult facit in cælo, aëre, aqua & terra: elementa, quò visum est, deducit. Illius imperio ignis de cælo, ab Helia est euocatus. Dauidis tempore aër pestilentia grauißimè est contaminatus. Sol Iosue dimicaturo tanquam fixus constitit. Aquarũ exuberantia & cataclysmo, terræ facies quondam obruta fuit. Sol plenilunio eclipsi adumbratus est. Sterilitas & frugũ inopia ingénsque fames, Iosephi ætate fuit: adeò in cęlos & elementa valet summa Dei potestas. Sed hæc quia theologa, theologis excutienda relin-

Cometã re vera stellã esse.

Sũma Dei potestas in cælos & elementa.

relinquamus: tractemúsque fabrilia fabri. Alij eã in rem philosophicè incumbentes, causam hinc eruere volunt, quod formidabiles morbos (vt anteà adnotauimus) crinita plerũque portendat, significet & cum suis parentibus planetis plurimũ aduehat: quorum semina quia in aëre venenatis & exitiosis aspirationibus adhuc imbuto, latissimè spargũtur, & per illum radices in corpora tam regum quàm popularium via imperceptibili, agente vbique cælo, ex ęquo longissimè desigunt: fit hinc vt tam Rex quàm popularis quiuis per eam cęli inclementiam periclitetur, et quandoque succumbat. Sed quia Regis, aut summi viri interitus, fama quę vires acquirit eũdo celebrior euadit, quàm plebeii cuiusuis, ideo viso Cometæ tanquam fatali signo desuper misso, vulgò ascribi cõsueuit. Addunt quòd mortis formido principibus viris de spectato Cometa semel concepta, iugísque & assidua emigrandi (vt putant) inaugurata illinc phantasia, præsentem mortem, desperata vita, adferre sępenumero solet: nam facit in multis constans apprehẽsio casum, oborta vel animi, vel corporis leuicula aliqua ægritudine. Ego vt hic de meo aliquid inspergã, cum Ptolemæo optimo cælestis philosophiæ magistro, facilè crediderim visum Cometã Regis, principis ue alicuius viri mortem, tum maximè prænuntiare, cũ à Sole

Physica ratio cur Cometa sũ morũ virorũ mortẽ significet.

Alia ratio nõn omnino absurda.

à Sole in vndecim signorũ distantia apparebit in angulo horoscopi regni, & (vt quidam volunt) coronationis: vel in quopiam eorum angulorum fuerit, qui secundum Arabum placita, regni vel regis erunt. Cuius rei ratio à locorũ dignitate, prærogatiua & principatu sumi potest. Sed ipsius Ptolemæi verba adscribere meliùs erit. οἱ δὲ κομῆται ὧν ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ ἡλίου ια ζῴδια ἐστὶν, ἐὰν φανῶσιν ἐν κέντρῳ βασιλείας τινὸς, τελευτήσει ὁ βασιλεὺς, ἢ μέγας τις ἐν αὐτῇ, *quod est, Cometæ quorum elongatio à Sole vndecim est signorum, si affulserint in cardine regni alicuius, interibit rex, vel magnus quispiam in illo. Seu vt habet vetus interpres. Cometæ cum habuerint multos crines, & fuerint ascendentes, vel apparentes in angulo ex angulis regni vel regis, morietur rex eius. &c. Quod Haly Arabs Ptolemæi interpres multis sui sæculi exemplis illustrare satagit. Ptolemæo astipulatur aliqua ex parte Ludou. de Rigijs in suis Astrologicis Aphoris. hunc in modum ad Patriarcham Constantinopolitanum scribens: Mutantur (inquit) regna per Cometarum apparitionem in signis regijs, dum mouentur motu sensibili de vno signo in aliud, & magis dum vnà cumplures in vno anno erunt. Nam nunquam eueniunt sine magna mutatione regnorum illius climatis in quo apparuerint. In quam rem nonnulla inferius*

Aphoris. 100 & vltimo.

Aph. 137. & 98.

Q

Græci Astronomi nõnunquã κλιμακτήρικα nuncupant, aliàs ἀφήτικα, barbari ilegialia: nos interimentia, minacia & hostilia. Prætereà si cũ dominante illis stella exarserit, aut perniciosus planeta mortis testimoniũ in Regis genesi habẽs, iuxta peragrationũ artem eò progressum fecerit: vel de quadrato, opposito ue radio, loca illa absq; vllo beneficarũ stellarum præsidio violẽter pulsarit: seu, vt habet Albumazar in diuisionis signo, terminò ue Cometes ipse incãduerit, vel cũ illorum domino fuerit: aut rectorem, excitatorem ac parẽtem eũ agnouerit. Quibus in rebus, cõsulendę etiã erunt eclipses, videndumque num cũ superiorũ planetarum coniunctionibus, si quę fuerũt, aut futuræ sunt, vlla ex parte cõspirent. Quod ad regni significatorem, & cathedræ seu inthronizationis dominatorem, Ptolemæo in his diligenter obseruatum, non ineptè etiam coaptabis. Quũ regni dominator, inquit, in locũ climactericũ, vel (vt interpretatur Trapezuntius) interimentẽ inciderit, tunc aut rex, aut è regni principibus, magnus quispiam morietur. & alibi: Quum cælestis constitutio quidpiam significauerit, adiutricibus etiam corruptiuis stellis (in quorum albo sunt crinitæ) vti non obliuisceris. Itaque si cum regni, aut creationis coronationis ue dominatore planeta ardere visus

Aphoris. 31. & 13.

 erit

erit Cometes, aut in eius hostili aspectu esse: ipséque ἐπικρατήτωρ in locum genesis minacem & interimẽtem eo anno ceciderit: cũ Ptolemęo & antiquis plerisque omnibus, sinistri aliquid aut regno, aut Regi, aut principum cuipiam, timendũ esse iudicabis. Rationem vtcunque, si videbitur, disquiremus. Generationis & corruptionis, seu vitæ & interitus, futurorumque bonorum perinde atque malorum causas in positione, radio, & motu cęlestiũ corporum per Zodiacum, primi sæculi philosophos & Astronomos statuisse, nemo est (opinor) sanę mẽtis qui negare pergat. Cœpit quispiam aliquando rex esse, desijt etiam aliquando: atque tum maximè cùm minaces stellæ, & quę illarum sunt fatalis fætura crinitæ (quibus secundas post eclipses & superiorum stellarum coniunctiones tribuit Ptolemęus) ad angularem &, vti diximus, lethalé genesis, regni, aut dominationis locum, voluente cęlo, venerunt: eóque certiùs, quò maiores fuerunt & diuturniores, prodigiosúmque capillamentum sparserũt. Nam tum magnarum virium se esse, & à potentissimis planetis, ac causis validis oboriri, ingentésque mutationes polliceri, & testantur & prænuntiant. Quarum rerum tota exemplorum, quod dicũt, nauigia apud historiographos, modò fueris diligens temporum, rerum nec non hominum cum

Generationis & corruptiõis causæ in cælo.

cælo aptator, facilè reperies. Porrò quia contraria ex quibus corporis nostri fabrica constat, à cælo per aërẽ affici & corrumpi omnium ſeculorũ teſtimonio probatum eſt & confeſſum: idcirco ab eodem contrariorum effectuum & affectuum cauſas primarias petendas eſſe, rectè admodum ſenſiſſe mihi ſemper ſunt viſi diligentiſſimi quique Academiæ cultores. Neque enim fieri poſſe vnquã putaui, vt ex craſſa duntaxat & corruptibili, terreſtrique materia, cui pati proprium eſt magis quàm agere, & affici quã afficere, tanta corporum & animorum, rerumq; diuerſitas & inconſtantia emergeret, niſi aliunde accerſeretur, prodiret, ac manaret. Sed ea de re fuſiùs à nobis alibi. Amplius quia in creando rege, quemadmodum adnotauerunt priſci, certa ſunt cæli loca ſtatuta, quæ tum illi, tum regno fælicitatem decernunt: ita quę eidem infælicitatem minantur. Atque coronati regis quoniam futurus eſt aliquando exitus: fit vt illo recepto vel naſcente, etiam in cælo certus ſit locus, in quem cum infælix ſtellarum cõſtitutio inciderit, rex ipſe moriatur: ſi nullum omnino benefici aſtri præſidium interuenerit, cum in geneſi, tum annua illius, & coronationis conuerſione, nec non per tempora viſi Cometæ, qua nunc nuper dictum eſt formula, eóque periculoſius ſi luminarium eclipſis in angulis

A cælo per aerẽ corpora affici & animos.

Cælũ regibus adeſſe & obeſſe.

genituræ, vel annuę peragrationis cõtinget. Nam si minùs mortem, saltē sinistri quidpiam in bonis animi, corporis, vel fortunæ portendet. Quod Claud. Ptolem. innuisse audies. Luminariũ eclipsis (inquit) in angulis natiuitatis, vel annuarum conuersionum nociua est, &c. Quocirca priusquam de summorũ virorum morte à viso Cometa certum aliquid statuas, & seriò affirmes: in his tribus iam positis diligēter versandum tibi erit, cum apposita singulorum tēperatione simúlque animaduertendum, nũ regi mortem, an fastigij potiùs diminutionem & captiuitatē, an verò alicui ex primatibus damnũ minitetur. Sed in his philosophatum erit satis, vbi te monuero, per Cometas tanquam per signa, isthæc vti etiã alia, prędici magis (quemadmodum superiori libro ostendimus) quàm per causas: non aliter quàm in augurijs et auspicijs, in quibus per aues multa quidem portēdebantur, quę per illas minimè fiebant. Quanquam in stellis quæ Cometas pepererunt elementa afficiētibus ac mutantibus, & hinc humores corporis nostri alterãtibus, causas inesse, obstinatè negare nolim, cum quibus Cometę occulta quadam affinitate nonnihil commune habēt: sicuti antea à nobis fuit adnotatum, & fusius deinceps explicabitur. Alia quæ ad hunc locum pertinent, cuiusmodi sunt vitæ & fortunarũ prædi-

Aphor. 24.

Cometæ futurorum signa habent.

prædictiones ex Cometæ apparitione, de fine penultimi capitis huius libri accipies & intelliges. Hæc itaque sunt quæ in portenta Cometarum super regum et summorum virorum ac fœminarum morte, in mediū proferre visum fuit: quæ si tu probabis, lector, qui improbare voluerint, satis negotij habituros puto, vt doctis suam improbationem probare poßint. Nunc demum supereſt vt viam ad extruēdum cęli schema pro Cometis idoneam tibi vtcunque substernam: qua duce, tanquam Thesei filo, ad labyrinthum portentorum cùm vniuersalium & communium, tum etiā particularium familiaris dabitur ingreßus & egreßus.

Non omnia omni in loco dici possunt.

Quæ obseruāda in prima Cometæ apparitione, & quo tempore, qualé ue cæli schema erigi debet: aliáque non pauca ad portentorū prænotiones gradū facientia. Cap. 5.

Rerum cæli & naturę obseruatores diligentißimi censent qua primùm hora & tempore crinita supra horizontem videbitur, siue id contingat in orientali parte, siue in occidua, aut alibi, per diem quod rarißimum est, vel per noctem, aut sub alterutrum crepusculum (quod frequentißimum esse solet) domiciliorū cęli, seu, vt loquitur Manilius, templorū schema

Crinitæ qualē cæli figuram exigant et quo tempore.

ſchema ad polarem loci altitudinem iuxta artis precepta prudenter erigendum eſſe: ſignáque & ſidera tam errantia, quàm inerrantia, in ſuam queq; claſſem fideliter digerenda. Adhæc ſpectandum qualis erit Cometæ locus, quo in ſigno, quæ ſtellæ, & quatenus illi teſtimonium perhibet. Inſuper qua in parte ſigniferi, & figure locatus erit οἰκοδεσπότης, & quibus in finibus deget: vnà cum eclipſis, & coniunctionis magnæ (ſi quæ præceſſit) vel quadrantis anni rege & moderatore: non neglectis hinc inde alijs cùm particularibus, tum vniuerſalibus, tam à parte Cometæ, quàm cæli conſtitutione: quemadmodũ à mathematicarum predictionum conſultiſſimis fieri, & ſumma cura obſeruari atque animaduerti ſolet. Nãque ab his ſignificationum riuulos duci, perinde atq; ab exundantiſſimo fonte, ex ſequentibus colliges. In quam rem abſurdum non erit, Lud. de Rigijs ſententiam ex veteri codice in lucem educere. Signa, inquit, que videntur in Sole vel in Luna, aut cum alijs ſtellis quæ apparuerint extra motum nature modo quodã ignito, vt ſunt Comete, cruces, colũnæ et forme alie: ſi horam conſiderabis in qua apparuerint vnà cum celi ſtatu, certior fies de illarum ſignificatione. Quanquam hæc nunquam eueniunt ſine magna mutatione regnorum illius climatis in quo emerſerint. Ad

Aphor. 98.

quæ monstruosa etiam corpora, & portenta alia refert, præsertim si numerosa erunt & insolita. Sũt qui multò plura hic inspici volunt: quod quàm ex priscorum mente, penes alios iudicium esse malo, quàm nõ obseruata impudenter ne dicam temerè (quod multi faciunt) spargere, & ridiculè asserere. Licebit breui (ni frustra me artem vani docuere magistri) serio cuique ista explorare, & ad vnguem castigare. Quarũ rerum tantisper dum aderit occasio, cælestis philosophiæ cãdidatos sedulò admonebo, sex cæli domicilia, quæ supraterranea Latini vocant, Ptol. ὑπόγεια, hic in contemplationem omnium maximè venire (nam crinitæ perinde atque eclipses nunquam nobis alibi, quàm supra terram apparẽt) nisi fortasse cardinales planetas, illorúmque loca, habitudines, radios, & configurationes ad particularium apotelesmata penitiùs scrutari visum esset. tum enim domorum omnium negotium omne accuratè exequẽdum erit. Sed rerum cæli elementarius, hic quasi in luto hærens sciscitabitur qua via (quod in arte est præcipuum) explorare liceat signum, partémue zodiaci sub qua micare & cœperit & perrexerit crinita. Adhæc quã tus illi debeatur eclipticę arcus, & in quo domicilio, aut qua horizõtis statione, cæli ue tractu versetur, cũ demonstratione longitudinis ipsius, & latitudinis,

Mõstra, sua habere prodigia.

Quæ cæli domicilia in Cometis contemplationẽ habeant.

R nec

nec non profunditatis & similium. Quæ vt in præsentia explicem, compendij ratio prohibet. Nam talem cum demonstratione interpretationem exigunt, quæ etiam iustum volumen expleat: vt interim omittã, quòd id pati mihi nõ videtur cœpta instituti nostri method⁹, atq; adeò secũdi huius curriculi ratio: in quo crinitarum portenta & significationes, non θεωρίαν & particulares probationes, tradere omnium maximè constituimus. In quo vno ducẽ habemus ac præceptorem, Claud. Ptolemæũ, & alios: qui eclipseων, geneseων, aut rerum aliarum ἀποτελέσματα tradentes, nudis præceptis & iudicijs contenti fuerunt, alibi demonstrationes & artem prosequentes, aut de alijs cognitam esse ac prospectam existimantes. Verũtamen vt rerum istarum scribũdis fontes indicem, ad Ioannis Regiomontani problemata de Cometarum magnitudine, longitudine, & loco placidè relegabo. Ad hæc ad Cæsareum Astronomicon Petri Appiani, & vsum radij astronomici Gemmæ Frisij, vt alios omittam: nam hi pro multis mihi habentur. Nõ sum nescius quidquid id est negotij, ex Planisphario, aut si mauis Astrolabo, etiam à mediocriter in arte exercitatis vtcunque expediri posse ac confici: quod quia pueris & senibus tritum est, instrumentum inquam, non vsus vix dum bene certus & perfectus,

Aliud est docere θεωρίαν, aliud πρᾶξιν.

Qui de Cometarũ demõstrationibus scripserunt.

inui

inuitante methodi noſtræ cæpta ratione, & acti huc vſque inſtituti moderato ſic ſatis curriculo, verbũ amplius addere non conſtitui: te ad peritos rerum iſtarum magiſtros tantiſper relegaturus, dum facilia & cuique familiaria eam in rem excogitauero.

De cognitione locorum quæ portẽtis crinitarum obnoxia erunt: ad hæc qui populi ſignis zodiaci duodecim, & planetis ſeptem illorum hoſpitibus ſubijciantur.

Cap. 6.

IN omni cęlica & ſignificatione & prædictione, quatuor ex Ptolemęi placitis, in obſeruationem veniunt, Locus imprimis cui ipſa ſignificatio portenditur. Nam vbique accidere non patitur cæli & ſoli cuiuſque ratio. Præterea tempus, nimirũ quando initiabitur promiſſum, & quanta erit illius duratio. Tertio genus portẽtis obnoxium, vt ſi in hominibus, in brutis, in frugibus, &c. Poſtremò ſignificatorum ſpecies ac qualitas, vt ſi ad bona, maláue: vtilia, vel inutilia declinabit. De quibus ſigillatim dicere conſtitui, à loco primum gradum mihi faciens.

Quatuor obſeruanda in prędictionib⁹.

Loci consideratio duplex.

Itaque locus, quòd ad Cometas pertinet, duplicē hic habebit obseruationem, vnam cæli, alteram terræ, agentis & patientis ratione. Nam vt cæli natura agēdi vim habet, ita terræ patiendi. Ex cæli parte volūt rerum istarum periti, vt solerter omnium primum indagemus in qua illius plaga, ortiua an occidua, & quo interstitio affulgere occeperint crinitæ. Ad hæc quod & quale sit signum sub quo diuersātur, aut facta fuit coniunctio illas promittens. Insuper quem hā beāt hospitem, cuius sit trigoni, quis planeta designator, quem referat cum Cometæ loco consensum, & alia inferiùs particulatim excutienda. Ex parte terræ volunt itidem vt exploremus in quem mundi tractum verget Cometa, quę prouintię, oppida, ac populi signo illius hospiti, vel dominatorem planetā emissorem ue capienti substernantur, cum proprio cuiusq; triangulo: Nam illis perinde atque etiam his quibus effulgebit, sua portenta ceu contagione quadam, aut potius occulta συμπαθίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ *impertire nihil cunctabitur. Iuniores astronomi præter hæc in contēplationem etiam accersunt signa iam dictis locis opposita, & quadrata. Quod quàm verè, docebunt suo tēpore factæ posthac his in rebus obseruationes. Quæ magni cum sint momenti, & à Ptolemæo inter publicarum calamitatū prognostica secunda dignitate,*

Quæ in cælo exploranda.

Quæ ex parte terræ contemplanda.

Cometę hactenus pessimè obseruati.

post

(post eclipses, & superiorum planetarum congressus) magnoperè commendatæ, mirum est quod hactenus tam neglectè iacuerint. Multa his in rebus, quod de eloquentia scripsit Quintilianus, limabit ætas, plurima addet vsus, multo plura concoquent anni. Sed φιλομαθὴς *quispiam scire hic fortassis maximoperè laborabit, quæ regiones, oppida & populi singulis Zodiaci signis, & planetis eorūdem hospitibus subijciantur: vt hinc certius & exactius colligat, quibus minitetur triste crinitarum iubar, cū sub illis vel sua defiget tentoria, vel eò caudam iaculabitur, aut promissorem planetam & authorē in eis hospitē videbit, vt alia multa taceam. Huic ne non libenter obsequar (quid enim ad magna conanti, & honesta vtiliáq; petenti neges?) ex priscis & iunioribus rerum cæli obseruatoribus Chaldęis, Græcis, & Latinis rem eam paucis hunc in modum expedio.*

Arieti quæ regiones, populi & oppida sub sint.

ARieti & Marti eius hospiti, ex Claudij Ptolemęi distributione subsunt, Britannia, Gallia braccata (Longobardiam hodie vocāt) Germania, Bastarne (TrapeZuntio Vngaria) Cęlesyria, Palęstina, Idumæa, & Iudæa. Secundum Aegyptios & Dorotheum, Arabia Aegypto finitima, & Babylon vetus. Ex Hipparchi & veterum Græcorum calculo, quemadmodum scripsit Ephestiō Thebanus,

banus, armo sinistro Arietis subijcitur Babylon, dextro Thracia, pectori Armenia, ilijs Arabia, spinæ & aluo Persis, Cappadocia, Mesopotamia, Syria & rubrum mare. Recentiorum obseruationes, vltra priscorum nomenclaturas Arieti supponunt etiam Poloniam minorem, Burgundiæ ducatum, Sylesiam superiorem & Sueuiam. Adhęc Neapolin, Florentiam, Fauẽtiam, Imolam, Anconam, Forliuium, & secundum aliquos Capuam. Insuper Traiectum, Brunsuicum, Lindeam, Cracouiam, Maßiliam, Cæsaraugustam, & Westriæ partem.

Tauri regiões populi & oppida.

T*Aurus cum Venere apud Ptolemęum sibi mãcipat Parthiam, Mediam, Persida, Cyclades insulas & Archipelagi, Cyprum & maritima Asię minoris loca. Secundum Dorotheum, Aegyptum. Hipparcho & veteribus, Tauri cornibus subijcitur Media, dextris partib⁹ versus aurigã Scythia, sinistris Armenia, & Vergilijs Cyprus. Quibus adnumerant neoterici Poloniam maiorem, Russiam albam, Campaniam gallicam, Rhetiam, Heluetiam, Francouiam, Lotharingiam, Hyberniam & Sueßię partem. Prætereà Bononiam, Senas, Pistorium, Veronam, Salernum, Xenogalliam, Campaniam Italicam, Constãtinopolin, Capuã, Teruisiam*

ſiam quibuſdam, Panormum, Thuregiam, Lucernam, Herbipolin, Metin, Brixiam, caput Hiſtriæ, Gueſnam, Poſnam, Nouogardiam, Nancenium, Burgas Hiſpaniæ, & Leipſiam.

GEminis & Mercurio ſubſunt ex Ptolemæo Hyrcania, Armenia, Mattiane, Cyrene, Marmatica, & Aegyptus inferior. Secundum Dorotheum & Aegyptios, Cappadocia, Petræbia & Phœnicia. Ex Hipparchi ſententia pedibus Geminorum Bæotia ſubijcitur, manibus Thracia, dorſo Galatia, natibus Pontus, ſcapulis Phœnicia, & vertici India. Quibus accedunt ex recentium diſtributione Anglia, Sardinia, Brabantia, Flandria, Longobardia, Ceſena, Rhegium, Nouaria, Taurinum, Vercellæ, Tridentum, Viterbium, Norimberga, Louanium, Mōgūtia, Bamberga, Bruga Flandriæ, Villacum, Reitzinga, Haſfordia, Londinum, Corduba, & Lutetia. Geminorū regiones, populi & oppida.

CAncer cum Luna ex Ptolemæi ſcriptis ſibi inauthorat Numidiam, Africam, Bythiniam Phrygiā, Colchida, & Chartaginem. Dorotheo et Aegyptijs, Thraciā cū Aethiopia. Hipparcho brachijs Cācri prioribus et dextris ſubiacet Bactriana: ſiniſtris Cancri regionis, populi & oppida.

ſiniſtris Scythia:pedibus dextris Armenia,Cappadocia,Rhodus,Cos, & Cyclades inſulę:ſiniſtris Lydia,medijs(nam octipes eſt Cancer) Aſia minor. His addũt obſeruatores neoterici,Armeniam, Aegyptum, Babyloniam, regnum Franciæ (maximè quâ Aquilonem ſpectat) Scotiam,Scythas,regnum Granatæ,Burgundiam,Pruſsiam,Hollãdiam, Sabaudiam,Venetias,Vicentiam,Mediolanum, Lucam,Conſtantinopolim,Genuam,Piſas,Lubecum, Treuerim,Merdeburgũ, Gortitium, S. Andream, Bernam & Eboracum.

Leonis regiões populi & oppida.

LEoni & Soli apud Ptolemęum ſupponuntur Italia,Gallia togata ſiue tonſa, Plinio ciſalpina, nobis trãſalpina dicta:ad hæc Sicilia, Apulia, Phęnicia,Chaldęa & Orchenia: Dorotheo & Aegyptijs,Gręcia,Phrygia,et fauces Ponti.Ex Hipparchi & veterum abaco, capiti Leonis Propõtis ſubſeruit,pectori Gręcia,aluo et caudę Macèdonia.Quibus adſcribit recẽtiorum obſeruatio, Bohemię regnũ, Turcię partem, Aemiliam,Sabinam,Romam,Mãtuam Alexandriam,Rauennam, Peruſię partem, Cremonam,Damaſcum,Syracuſas, Pragam, Vlmam,Confluentiam, Linceam, & Cremiſium.

Virgo cum Mercurio habet ex Ptolemęo Mesopotamiam, Assyriam, Græciam. Achaiam, Cretam & Babyloniam. Ex Dorothei & Aegyptiorum nomenclatura, Rhodum, Cycladas, Arcadiam, Laconicam, & insulas Oceani. Iuxta Hipparchi & veterum distributionem, dorso Virginis subest Ionia, medijs partibus Rhodus, & Peloponnessus, tractui vestis, Arcadia & Cyrene, dextræ manui Doris, sinistræ Sicilia, & spicæ quam manu gestat Persis. Quibus inserit recentiorum traditio Ciliciam, Croatiam, Carinthiam, Sylesiam inferiorē, Prouinciam, Rheni partem, Aretinū, Parmam, Toletum, Imolam secundum nonnullos, Papiam, Beneuentum, Tarentum, Nouariam, Comum, Corynthiam, Telas, Vratislauiam, Cumas, Erdfordiam, Basileam, Heidelburgam, Segniam, Lugdunum (quāquam alij Libræ supponunt) & Tholosam.

Virginis regiones, oppida & populi.

Libræ & Veneri ex Ptolemæi catalogo subsunt Bactra, Casperia, Sera, Thebais, Oasis & Troglodita. Secundum Aegyptios & Dorotheum, Cyrenaica, & Italia. Ex veterū & maximè Hipparchi descriptione, summitati Libræ Roma subijcitur cum finitimis locis, ad hac Tyrus & Thacorum insula non longè ab Arabia frugifera: medijs partibus

Libræ regiōes oppida & populi.

bus Aegyptus, Aethiopia, Arabia & Carthago: extremis, Libia, Cyrene, et vicina loca, dextris Spartha & Smyrne. Ex recentiorum adnotatione Thuscia, Austria, Asclauia, Elsatia, Sundgrauia, Aethiopia, Liuonia, Sabaudia, Delphinatus, Placētia. Parma, Pisaurū, Vicētia, Vrbinū, Suessa, Roma antiqua, Caieta, Oliuetū, Traiectū, & Salerna. Quibus addūt Augustā, Laudā, Argentoratū, Vlmam, Austriam, Francofordiā, Spirā, Halam, Wuimpinam, Landshutam, Frysingā, Mospachiū, Veldrichium, Arelatum & Lysibonam.

Scorpii regiones, populi & oppida.

Scorpio & Marti Ptolemęo subijciuntur Metagonitis, Getulia, Syria, Cōmagene, Cappadocia, & Mauritania. Aegyptijs & Dorotheo Tyrus Lybiæ, Carthago, & Sicilia. Hipparcho atque veteribus priori parti Scorpij Italia subest: mediæ Icaria & vicina loca: ori Ionia, & Baternia. Ex recentiorum distributione, Noruegia, Suessia occidentalis, Cathalonia, Bauaria superior, Scotia, & Foroiuliū. Quibus assuūt, Genuā, Pistorū, Cremā, Paduā, Patauium, Ariminū, Ceruiā, Brixiā, Mutinam, Teruisiū, Damascū, Ferrariam veterem, TrapeZum, Algeram, Aquileiam, Camertinum, Messanam, Gedanum, Lypsiā, Monachum, Aichstadium, Viennam Allobrogum, & Hyspaniæ Valentiam.

Sagit-

Sagittario & Ioui Ptolemęus tribuit Thirreniã, Hyspaniam, & fœlicē Arabiam. Dorotheus cũ Aegyptijs, Gallias, Cretam & europeam Mysiã. Hipparchus cũ veteribus multis spinæ Sagittarij ad lũbos appingit Crętam & vicina loca, humero sinistro Siciliã, dextro Cyprum, et mare rubrum, pectori Syriã, prioribus pedibus Aegyptũ & finitima loca aluo Triballoset Bactrianam: deniq; extremis pedibus Tirrheniam. Addũt neoterici Portugalliã, Vngariã, Dalmatiã, Narbonensē Galliam, Morauiã et Sclauoniã. Pręterea Hierosolyma, Mediolanum, Aesculũ, Astũ, Auenionē, Paduã, Volaterras, Coloniã Agrippinã, Stutgardiam, Toletũ & Biturim.

Sagittarii regiones, populi & oppida.

Capricorno & Saturno supponuntur ex Ptolemęi nomenclatura, India, Ariane, Gedrosia, Thracia, Macedonia, & Illyria, iuxta Aegyptiorum opinionē & Dorothei, Cimmerij & Paneremus. Ex Hipparchi & veterum distributione, lateribus Capricorni Aegæum pelagus subiacet, vnà cũ accolis gentibus, & Corynthos, dorso mare magnum, caudę Iberia, capiti & pectori Cyllenia ac Thirrenia cum suo mari: aluo, media Aegyptus, Syria, & Caria. Ad quę recẽtiores coniecerunt Bossinam, Bulgariam, Albaniã, Græciam, Lituaniã, Moscouiã, Saxoniã, Thuringiã, Hessiam, Marcã

Capricorni regiones, populi & oppida.

Stiriæ, Brandeburgum, Bauariam Romandiolam, Forliuiū, & Mutinā. Insuper Ferrariā, Pratū, Tortonam, Augustā Vindelicorū, Constantiā, Iuliacū, Cleuoniam, Bergā, Gandauū, Machliniā, Vlmā, & Oxoniam cum Orcadibus insulis.

Aquarii regiones, populi & oppida.

A *Quario & Saturno tribuit* Ptolemęus Oxianē, *Sogdianē*, Arabiā *petream*, Azaniā *mediā* Aethiopię, *et* Sauromatas. *Dorotheus*, Aegyptū *et Mesopotamiā. Hipparchus manui sinistrę et pectori Syriam, dextræ Euphratē & Tygrim, profuso latici Tanaim & flumina alia, quę contra Austrum & Fauonium fluunt. Quibus iuniores alligāt magnam Tartariam, Daniam, Rußiam rubram, Amaxobiam, Suetiæ meridionalis partem, Westphaliam, & Mosellanū.* Ad hæc *Pisaurum, Teruisium, Papiam, Forliuium, Vrbinum, Hamburgum, Bremam, Saltzburgum, Ingolstadium, partem Bauariæ, Tridentum, Aluairam, & Montēferratum. In quorum albo Montemluciū Borboniorū, vrbem mihi natalem, dum alias recenseo hic appingere nō tam (opinor) erit improbatū, quàm laudatum. Nā chari externi, chari ꝓpinqui, sed omnes omniū charitates vnà patria amplexata est, cui⁹ fum⁹ quouis igni alieno, cū Vlysse, luculētior esse debet.*

Pisci-

PIscibus & Ioui inauthorat Ptolomæus Phazaniam, Nazamonitas, Garamãticen, Lydiam, Ciliciam ac Pamphiliam. Dorotheus cum Aegyptijs mare rubrum, & vicina Oceano loca. Hipparchus medijs partibus Syriã tribuit & mare rubrum, dorso Arabicum, filo Septentrionalis piscis, Thraciam, Australis Asiam, & Sardis: quibus neoterici adiungunt Calabriam, Northmaniam, Lusitaniam, Hiberniam, Cumas, Comen, Alexandriam, Anconam, Mutinam, Coloniam Agrippinam, Venetiarum partem, Parentium, Ratisponam Wormatiam, Rhotomagum, Compostellam, & Hyspalem. Hactenus regionum & vrbium certis signis zodiaci subditarum catalogum amplum sic satis recensuisse sufficiet, quem in cãdidatorum Astronomię, quibus maximè præsentẽ nauamus operam, ex multis in vnum fasciculũ hic colligere visum fuit. Reliqua quę ad eam rem pertinebunt, de commentarijs nostris in secundũ librum ἀποτελεσμάτων Claudij Ptolemęi reposces, quę propediẽ (si ista qualiacũque arrisisse audiuero) tibi emittentur & cum summo fructu legentur. Verùm enimuero ne manũ, quod dicũt, de tabula tam leuiter tollam, nec Cometarum quantulũcunque hoc theatrum omni ex parte (quoad eius fieri potest) inornatum relinquam: precium ope-

Pisciũ regiões, populi & oppida.

ræ facturum me arbitror (quando sese offert occasio) si regiones, gentes ac vrbes, ex antiquorum & recentiũ obseruatione planetis priuatim inauthoratas, hic paucis perstrinxero.

Regiones et loca septẽ planetis destinata.

Saturno itaque dederunt Bauariam, Saxoniam, Stiriam, Romandiolam, Rauennã, Cõstantiã, Ingolstadiũ, Hispaniã, Italiæ partẽ, Iudæos ac Mauros.

Ioui Babyloniam, Persidem, Coloniam Agrippinam, Vngariam & Galliæ partem.

Marti Septentrionalem tractum, Italiæ partem, Germanos Anglos, Sauromatas, Getulos, Lõgobardos, Gothos, Patauium, Ferariam & Cracouiam.

Veneri Arabiam, Austriam superiorem, Campaniam, Viennam, Augustam Vindelicorum, Poloniam maiorem, Senas, Heluetios & Thuregiam.

Mercurio Græciam, Aegyptum, Flandriã, Lutetiam, Vrateslauiam, & Viennam Pannoniæ.

Duo luminaria Sol & Luna, quia generales sunt vniuersitatis rerum mundi significatores & dominatores singulis planetarum prouintijs suo quodam iure præsunt, ex quo factum est quòd antiqui certas vrbes illis certò nullibi adscripserunt: tametsi ascribi posse nõ inficior, quemadmodum alibi docebimus ac ostendemus. Quibusdam visum est vnumquẽque planetam cum his signis quę propria sibi facit, domicilio-

Septẽ climata quo modo planetis septẽ destinata.

ciliorum iure ac nomine, peculiares ſibi debere vendicare mundi partes, quas antiqui ſeptem duntaxat fecerunt, pro recepta climatū diſtributione. Vnde primam ſeu mundi clima primum Saturno atque illius ſignis nimirum Capricorno & Aquario tribuerūt. Nam vt Saturnus primum inter planetas locum obtinet, ita inter climata primum. Eadem ratione Ioui & eius ſignis, ſecundum: Marti tertium, & ita deinceps ex ordine: vt poſtremum & ſeptimum ſit Lunę, & Cancro illius ſigno deputatum. Scio ex Ptolemæi Almageſto ab æquatore circulo vſque ad eum locum vbi dies maximus, eſt horarum viginti quatuor, parallelos eſſe octo & quadraginta, & proinde climata quatuor & viginti. Quæ ſi ſunt, imperfecta erit antiquorum poſitio & diſtributio. Sed hæc, quod dicunt, parum ad Parmenonis ſuem: itaque in viam redeo. Quoties crinita vnum aliquem ex iam memoratis planetis dominatorem, emiſſorémue, aut hoſpitem habebit, vel caudam in illum vibrabit, aut ſub hoc vel illo ſigno emicabit, ad ſubiecta loca prudēter quidquid erit & portenti & ſignificati attemperabis. His vtcunque poſitis ad methodum quà locus crinitarum ſignificationibus obnoxius, aliter explorari poſsit, quàm nunc dictum eſt, oſtēdere, explicaréque aggredior.

Climata ab antiquis imperfecte tradita.

Aliter de loco cui minitantur crinitæ, ex signorum hospitum situ, & caudæ ad varias mundi partes inclinatione: ad hæc quid, & quibus in orientis, occidētis ue cardine, octauo item loco, & duodecimo micantes significent, & ex Ptolemæo prænuntient. Cap. 7.

CEnsent antiquißimi ijdémque diligētißimi cælestis philosophiæ archididascali, partis Zodiaci sub quā emicuerit Cometa, situm & inclinationē hic præter iā dicta suā etiā habere nō prætermittēdā obseruationē. Nā si sub signis assurgentibus in Boreā cōglobatus fuerit, Septentrionalibus regionib⁹ promissas, vt volunt, inaugurabitur calamitates. Si sub declinantibus ad Austrum, meridionalibus. In ortu comparens, orientalibus: &, vt habet Georgius Valla, Asiam incolentibus. In occasu occiduis, & ex eodem, Europeis. Quam considerationem etiam detorquent ad flexum & conuersionē caudæ, sub qua, vt anteà scriptum est, plerunque solet latitare venenum. Nam vt γνώμων quidam habetur. Vnde in quā mūdi tractum diuerterit, huius partis regionibus arcano quodam cæli & naturæ consensu minitari existimatur. Iam dictis Claud. Ptolemæum adstipulari audies, quo loco de Cometis agit. Cæterùm, inquit, loca in quibus portenta ipsa euenient, designantur

Pars zodiaci sub qua fulgēt Cometæ obseruanda.

Lib. 2. apotelesſ. sub finem.

tur cùm à signiferi partibus in quibus collectæ stellæ fuerint, tum de ipsius crinitæ figurationis inclinatione. Vel, vt habet vetus interpres, ex locis in circulo signorum, & ex locis quę sunt in directo stellę caudatæ. Exemplo fuit Cometa visus in Germania anno sesquimillesimo supra primum & trigesimum: qui quia Mercurialis fuit, & caudam ad Orientem, Septentrionémque versam habuit, ideo literis, virtuti et religioni, vt adnotauit Milichius, in partibus illis negotium fecit. Iuniores mathematici antiquorũ atq; adeò Ptolemæi traditionibus & præceptis innixi, volunt thematis cælestis interstitium, seu, vt loquuntur, domum, siue vna fuerit, siue plures, in qua toto apparitionis tempore, vel maiore sui parte excanduerit Cometes (quod ad corporis magnitudinem attinet) hic etiam accuratè excipi debere: ad hæc explorare, num in orientis, occidentísue cardine, aut tractu ab hoc vel illo in cæli culmen seu meridiem progrediente vt dictum est, micare perrexerit. Nam ea res maximi est momenti, & præcipuæ in arte obseruationis. Quæ quia difficultatis habet non parum, & vtilitatis plurimum, ideò hic à nobis explicatiùs tractari postulat. In quã rem fenestrã, quod dicunt, aperiet, *vnus Claud. Ptolemęi Aphorismus, de quo nõnihil suprà. Cometę (inquit) quorũ intercapedo est vnde-*

Historia Cometæ cuiusdã.

Iuniorũ sententia de Cometę positione & loco.

Aphor. 1co. & vltimo.

T *cim*

nec non profunditatis & ſimilium. Quæ vt in præſentia explicem, compendij ratio prohibet. Nam talem cum demonſtratione interpretationem exigunt, quæ etiam iuſtum volumen expleat: vt interim omittã, quòd id pati mihi nõ videtur cœpta inſtituti noſtri method⁹, atq; adeò ſecũdi huius curriculi ratio: in quo

Aliud eſt docere θεωρίαν, aliud πρᾶξιν.

crinitarum portenta & ſignificationes, non θεωρίαν & particulares probationes, tradere omnium maximè conſtituimus. In quo vno ducẽ habemus ac præceptorem, Claud. Ptolemæũ, & alios: qui eclipſεων, geneſεων, aut rerum aliarum ἀποτελέσματα tradentes, nudis præceptis & iudicijs contenti fuerunt, alibi demonſtrationes & artem proſequentes, aut de alijs cognitam eſſe ac proſpectam exiſtimantes. Verũtamen vt rerum iſtarum ſitibũdis fontes indicem, ad Ioannis Regiomontani problemata de Cometarum magnitudine, longitudine, & loco placidè relegabo.

Qui de Cometarũ demõſtrationibus ſcripſerunt.

Ad hæc ad Cęſareum Aſtronomicon Petri Appiani, & vſum radij aſtronomici Gemmæ Friſij, vt alios omittam: nam hi pro multis mihi habentur. Nõ ſum neſcius quidquid id eſt negotij, ex Planiſphærio, aut ſi mauis Aſtrolabo, etiam à mediocriter in arte exercitatis vtcunque expediri poſſe ac confici: quod quia pueris & ſenibus tritum eſt, inſtrumentum inquam, non vſus vix dum bene certus & perfectus,

inui

inuitante methodi nostræ cœpta ratione, & acti huc vsque instituti moderato sic satis curriculo, verbũ amplius addere non constitui: te ad peritos rerum istarum magistros tantisper relegaturus, dum facilia & cuique familiaria eam in rem excogitauero.

De cognitione locorum quæ portẽtis crinitarum obnoxia erunt: ad hæc qui populi signis zodiaci duodecim, & planetis septem illorum hospitibus subijciantur.

Cap. 6.

IN omni cęlica & significatione & prædictione, quatuor ex Ptolemęi placitis, in obseruationem veniunt, Locus imprimis cui ipsa significatio portenditur. Nam vbique accidere non patitur cæli & soli cuiusque ratio. Prætereà tempus, nimirũ quando initiabitur promissum, & quanta erit illius duratio. Tertio genus portẽtis obnoxium, vt si in hominibus, in brutis, in frugibus, &c. Postremò significatorum species ac qualitas, vt si ad bona, malá ue: vtilia, vel inutilia declinabit. De quibus sigillatim dicere constitui, à loco primum gradum mihi faciens.

Quatuor obseruanda in prędictionib⁹.

Loci consideratio duplex.

Itaque locus, quòd ad Cometas pertinet, duplicē hic habebit obseruationem, vnam cæli, alteram terræ, agentis & patientis ratione. Nam vt cæli natura agēdi vim habet, ita terræ patiendi. Ex cæli parte volūt rerum istarum periti, vt solerter omnium primum indagemus in qua illius plaga, ortiua an occidua, & quo interstitio affulgere occeperint crinitæ. Ad hæc quod & quale sit signum sub quo diuersātur, aut facta fuit coniunctio illas promittens. Insuper quem hābeāt hospitem, cuius sit trigoni, quis planeta designator, quem referat cum Cometæ loco consensum, & alia inferiùs particulatim excutienda. Ex parte terræ volunt itidem vt exploremus in quem mundi tractum verget Cometa, quę prouintię, oppida, ac populi signo illius hospiti, vel dominatorem planetā emissorém ue capienti substernantur, cum proprio cuiusq; triangulo: Nam illis perinde atque etiam his quibus effulgebit, sua portenta ceu contagione quadam, aut potius occulta συμπαθίᾳ καὶ ὁμοιοίᾳ *impertire nihil cunctabitur. Iuniores astronomi præter hæc in contēplationem etiam accersunt signa iam dictis locis opposita, & quadrata. Quod quàm verè, docebunt suo tēpore facta posthac his in rebus obseruationes. Quæ magni cum sint momenti, & à Ptolemæo inter publicarum calamitatū prognostica secunda dignitate, post*

Quæ in cælo exploranda.

Quæ ex parte terræ contemplanda.

Cometę hactenus pessimè obseruati.

(post eclipses, & superiorum planetarum congressus) magnoperè commendatæ, mirum est quod hactenus tam neglectè iacuerint. Multa his in rebus, quod de eloquentia scripsit Quintilianus, limabit ætas, plurima addet vsus, multo plura concoquent anni. Sed φιλομαθὴς *quispiam scire hic fortaßis maximoperè laborabit, quæ regiones, oppida & populi singulis Zodiaci signis, & planetis eorũdem hospitibus subijciantur: vt hinc certius & exactius colligat, quibus minitetur triste crinitarum iubar, cũ sub illis vel sua defiget tentoria, vel eò caudam iaculabitur, aut promissorem planetam & authorẽ in eis hospitẽ videbit, vt alia multa taceam. Huic ne non libenter obsequar (quid enim ad magna conanti, & honesta vtiliáq; petenti neges?) ex priscis & iunioribus rerum cæli obseruatoribus Chaldęis, Græcis, & Latinis rem eam paucis hunc in modum expedio.*

ARieti & Marti eius hospiti, ex Claudij Ptolemęi distributione subsunt, Britannia, Gallia braccata (Longobardiam hodie vocãt) Germania, Bastarne (TrapeZuntio Vngaria) Cęlesyria, Palęstina, Idumæa, & Iudæa. Secundum Aegyptios & Dorotheum, Arabia Aegypto finitima, & Babylon vetus. Ex Hipparchi & veterum Græcorum calculo, quemadmodum scripsit Ephestiõ Thebanus,

Arieti quæ regiones, populi & oppida sub sint.

banus, armo sinistro Arietis subijcitur Babylon, dextro Thracia, pectori Armenia, ilijs Arabia, spinæ & aluo Persis, Cappadocia, Mesopotamia, Syria & rubrum mare. Recentiorum obseruationes, vltra priscorum nomenclaturas Arieti supponunt etiam Poloniam minorem, Burgundiæ ducatum, Sylesiam superiorem & Sueuiam. Adhęc Neapolin, Florentiam, Fauētiam, Imolam, Anconam, Forliuium, & secundum aliquos Capuam. Insuper Traiectum, Brunsuicum, Lindeam, Cracouiam, Massiliam, Cæsaraugustam, & Westriæ partem.

Tauri regiōes populi & oppida.

T*Aurus cum Venere apud Ptolemęum sibi mācipat Parthiam, Mediam, Persida, Cyclades insulas & Archipelagi, Cyprum & maritima Asię minoris loca. Secundum Dorotheum, Aegyptum. Hipparcho & veteribus, Tauri cornibus subijcitur Media, dextris partib' versus aurigā Scythia, sinistris Armenia, & Vergilijs Cyprus. Quibus adnumerant neoterici Poloniam maiorem, Russiam albam, Campaniam gallicam, Rhetiam, Heluetiam, Francouiam, Lotharingiam, Hyberniam & Suessię partem. Prætereà Bononiam, Senas, Pistorium, Veronam, Salernum, Xenogalliam, Campaniam Italicam, Constātinopolin, Capuā, Teruisiam*

siam quibusdam, Panormum, Thuregiam, Lucernam, Herbipolin, Metin, Brixiam, caput Histriæ, Guesnam, Posnam, Nouogardiam, Nancenium, Burgas Hispaniæ, & Leipsiam.

Geminorũ regiones, populi & oppida.

GEminis & Mercurio subsunt ex Ptolemæo Hyrcania, Armenia, Mattiane, Cyrene, Marmatica, & Aegyptus inferior. Secundum Dorotheum & Aegyptios, Cappadocia, Petræbia & Phœnicia. Ex Hipparchi sententia pedibus Geminorum Bœotia subijcitur, manibus Thracia, dorso Galatia, natibus Pontus, scapulis Phœnicia, & vertici India. Quibus accedunt ex recentium distributione Anglia, Sardinia, Brabantia, Flandria, Longobardia, Cesena, Rhegium, Nouaria, Taurinum, Vercellæ, Tridentum, Viterbium, Norimberga, Louanium, Mogũtia, Bamberga, Brugæ Flandriæ, Villacum, Reitzinga, Hassordia, Londinum, Corduba, & Lutetia.

Cancri regionis, populi & oppida.

CAncer cum Luna ex Ptolemæi scriptis sibi inauthorat Numidiam, Africam, Bythiniam Phrygiã, Colchida, & Chartaginem. Dorotheo et Aegyptijs, Thraciã cũ Aethiopia. Hipparcho brachijs Cãcri prioribus et dextris subiacet Bactriana:

sinistris

sinistris Scythia: pedibus dextris Armenia, Cappadocia, Rhodus, Cos, & Cyclades insulę: sinistris Lydia, mediis (nam octipes est Cancer) Asia minor. His addūt obseruatores neoterici, Armeniam, Aegyptum, Babyloniam, regnum Franciæ (maximè quâ Aquilonem spectat) Scotiam, Scythas, regnum Granatæ, Burgundiam, Prußiam, Hollādiam, Sabaudiam, Venetias, Vicentiam, Mediolanum, Lucam, Constantinopolim, Genuam, Pisas, Lubecum, Treuerim, Merdeburgū, Gortitium, S. Andream, Bernam & Eboracum.

Leonis regiōes populi & oppida.

LEoni & Soli apud Ptolemęum supponuntur Italia, Gallia togata siue tonsa, Plinio cisalpina, nobis trāsalpina dicta: ad hæc Sicilia, Apulia, Phęnicia, Chaldęa & Orchenia: Dorotheo & Aegyptiis, Gręcia, Phrygia, et fauces Ponti. Ex Hipparchi & veterum abaco, capiti Leonis Propōtis subseruit, pectori Gręcia, aluo et caudę Macedonia. Quibus adscribit recētiorum obseruatio, Bohemię regnū, Turcię partem, Aemiliam, Sabinam, Romam, Mātuam Alexandriam, Rauennam, Perusię partem, Cremonam, Damascum, Syracusas, Pragam, Vlmam, Confluentiam, Linceam, & Cremisium.

Virgo

VIrgo cum Mercurio habet ex Ptolemęo Mesopotamiam, Assyriam, Graciam. Achaiam, Cretam & Babyloniam. Ex Dorothei & Aegyptiorum nomenclatura, Rhodum, Cycladas, Arcadiam, Laconicam, & insulas Oceani. Iuxta Hipparchi & veterum distributionem, dorso Virginis subest Ionia, mediјs partibus Rhodus, & Peloponnessus, tractui vestis, Arcadia & Cyrene, dextræ manui Doris, sinistræ Sicilia, & spica quam manu gestat Persis. Quibus inserit recentiorum traditio Giliciam, Croatiam, Carinthiam, Sylesiam inferiorẽ, Prouinciam, Rheni partem, Aretinũ, Parmam, Toletum, Imolam secundum nonnullos, Papiam, Beneuentum, Tarentum, Nouariam, Comum, Corynthiam, Telas, Vratislauiam, Cumas, Erdfordiam, Basileam, Heidelburgam, Segniam, Lugdunum (quãquam aliј Libræ supponunt) & Tholosam.

Virginis regiones, oppida & populi.

LIbræ & Veneri ex Ptolemæi catalogo subsunt Bactra, Casperia, Sera, Thebais, Oasis & Troglodita. Secundum Aegyptios & Dorotheum, Cyrenaica, & Italia. Ex veterũ & maximè Hipparchi descriptione, summitati Libræ Roma subiјcitur cum finitimis locis, ad hac Tyrus & Thacorum insula non longè ab Arabia frugifera: mediјs partibus

Libræ regiões oppida & populi.

Sagittario & Ioui Ptolemęus tribuit Thirreniã, Hyspaniam, & fœlicē Arabiam. Dorotheus cũ Aegyptijs, Gallias, Cretam & europeam Mysiã. Hipparchus cũ veteribus multis spinæ Sagittarij ad lũbos appingit Cretam & vicina loca, humero sinistro Siciliã, dextro Cyprum, et mare rubrum, pectori Syriã, prioribus pedibus Aegyptũ & finitima loca aluo Triballoset Bactrianam: deniq; extremis pedibus Tirrheniam. Addũt neoterici Portugalliã, Vngariã, Dalmatiã, Narbonensē Galliam, Morauiã et Sclauoniã. Pręterea Hierosolymã, Mediolanum, Aesculũ, Astũ, Auenionē, Paduã, Volaterras, Coloniã Agrippinã, Stutgardiam, Toletũ & Biturim. Sagittarii regiones, populi & oppida.

Capricorno & Saturno supponuntur ex Ptolemęi nomenclatura, India, Atriane, Gedrosia, Thracia, Macedonia, & Illyria, iuxta Aegyptiorum opinionē & Dorothei, Cimmerij & Panceremus. Ex Hipparchi & veterum distributione, lateribus Capricorni Aegæum pelagus subiacet, vnà cũ accolis gentibus, & Coryntho, dorso mare magnum, caudę Iberia, capiti & pectori Cyllenia ac Thirrenia cum suo mari: aluo, media Aegyptus, Syria, & Caria. Ad quę recētiores coniecerunt Bossinam, Bulgariam, Albaniã, Græciam, Lituaniã, Moscouiã, Saxoniã, Thuringiã, Hesiam, Marcã Capricorni regiones, populi & oppida.

PIſcibus & Ioui inauthorat Ptolomæus Phazaniam, Nazamonitas, Garamãticen, Lydiam, Ciliciam ac Pamphiliam. Dorotheus cum Aegyptijs mare rubrum, & vicina Oceano loca. Hipparchus medijs partibus Syriã tribuit & mare rubrum, dorſo Arabicum, filo Septentrionalis piſcis, Thraciam, Auſtralis Aſiam, & Sardis: quibus neoterici adiungunt Calabriam, Northmaniam, Luſitaniam, Hiberniam, Cumas, Comen, Alexandriam, Anconam, Mutinam, Coloniam Agrippinam, Venetiarum partem, Parentium, Ratiſponam Wormatiam, Rhotomagum, Compoſtellam, & Hyſpalem. Hactenus regionum & vrbium certis ſignis zodiaci ſubditarum catalogum amplum ſic ſatis recenſuiſſe ſufficiet, quem in cãdidatorum Aſtronomię, quibus maximè præſentẽ nauamus operam, ex multis in vnum faſciculũ hic colligere viſum fuit. Reliqua quę ad eam rem pertinebunt, de commentarijs noſtris in ſecundũ librum ἀποτελεσμάτων Claudij Ptolemęi repoſces, quę propediẽ (ſi iſta qualiacũque arriſiſſe audiuero) tibi emittentur & cum ſummo fructu legentur. Verùm enimuero ne manũ, quod dicũt, de tabula tam leuiter tollam, nec Cometarum quantulũcunque hoc theatrum omni ex parte (quoad eius fieri poteſt) inornatum relinquam: precium ope-

Piſciũ regiões, populi & oppida.

ræ facturum me arbitror (quando sese offert occasio) si regiones, gentes ac vrbes, ex antiquorum & recentiũ obseruatione planetis priuatim inauthoratas, hic paucis perstrinxero.

Regiones et loca septẽ planetis destinata.

Saturno itaque dederunt Bauariam, Saxoniam, Stiriam, Romandiolam, Rauennã, Cõstantiã, Ingolstadiũ, Hispaniã, Italiæ partẽ, Iudæos ac Mauros.

Ioui Babyloniam, Persidem, Coloniam Agrippinam, Vngariam & Galliæ partem.

Marti Septentrionalem tractum, Italiæ partem, Germanos Anglos, Sauromatas, Getulos, Lõgobardos, Gothos, Patauium, Ferariam & Cracouiam.

Veneri Arabiam, Austriam superiorem, Campaniam, Viennam, Augustam Vindelicorum, Poloniam maiorem, Senas, Heluetios & Thuregiam.

Mercurio Græciam, Aegyptum, Flandriã, Lutetiam, Vrateslauiam, & Viennam Pannoniæ.

Duo luminaria Sol & Luna, quia generales sunt vniuersitatis rerum mundi significatores & dominatores singulis planetarum prouintijs suo quodam iure præsunt, ex quo factum est quòd antiqui certas vrbes illis certò nullibi adscripserunt: tametsi ascribi posse nõ inficior, quemadmodum alibi docebimus ac ostendemus. Quibusdam visum est vnumquẽque planetam cum his signis quę propria sibi facit, domicilio-

Septẽ climata quo modo planetis septẽ destinata.

ciliorum iure ac nomine, peculiares sibi debere vendicare mundi partes, quas antiqui septem duntaxat fecerunt, pro recepta climatũ distributione. Vnde primam seu mundi clima primum Saturno atque illius signis nimirum Capricorno & Aquario tribuerũt. Nam vt Saturnus primum inter planetas locum obtinet, ita inter climata primum. Eadem ratione Ioui & eius signis, secundum: Marti tertium, & ita deinceps ex ordine: vt postremum & septimum sit Lunę, & Cancro illius signo deputatum. Scio ex Ptolemæi Almagesto ab æquatore circulo vsque ad eum locum vbi dies maximus, est horarum viginti quatuor, parallelos esse octo & quadraginta, & proinde climata quatuor & viginti. Quæ si sunt, imperfecta erit antiquorum positio & distributio. Sed hæc, quod dicunt, parum ad Parmenonis suem: itaque in viam redeo. Quoties crinita vnum aliquem ex iam memoratis planetis dominatorem, emissorémue, aut hospitem habebit, vel caudam in illum vibrabit, aut sub hoc vel illo signo emicabit, ad subiecta loca prudẽter quidquid erit & portenti & significati attemperabis. His vtcunque positis ad methodum quã locus crinitarum significationibus obnoxius, aliter explorari possit, quàm nunc dictum est, ostẽdere, explicaréque aggredior.

Climata ab antiquis imperfectè tradita.

Aliter de loco cui minitantur crinitæ, ex ſignorum hoſpitum ſitu, & caudæ ad varias mundi partes inclinatione: ad hæc quid, & quibus in orientis, occidẽtis ue cardine, octauo item loco, & duodecimo micantes ſignificent, & ex Ptolemæo prænuntient. Cap. 7.

CEnſent antiquiſſimi ijdémque diligẽtiſſimi cæleſtis philoſophiæ archididaſcali, partis Zodiaci ſub quã emicuerit Cometa, ſitum & inclinationẽ hic præter iã dicta ſuã etiã habere nõ prætermittẽdã obſeruationẽ. Nã ſi ſub ſignis aſſurgentibus in Boreã cõglobatus fuerit, Septentrionalibus regionib᷒ promiſſas, vt volunt, inaugurabitur calamitates. Si ſub declinantibus ad Auſtrum, meridionalibus. In ortu comparens, orientalibus: & , vt habet Georgius Valla, Aſiam incolentibus. In occaſu occiduis, & ex eodem, Europeis. Quam conſiderationem etiam detorquent ad flexum & conuerſionẽ caudæ, ſub qua, vt anteà ſcriptum eſt, plerunque ſolet latitare venenum. Nam vt γνώμωρ quidam habetur. Vnde in quã mũdi tractum diuerterit, huius partis regionibus arcano quodam cæli & naturæ conſenſu minitari exiſtimatur. Iam dictis Claud. Ptolemæum adſtipulari audies, quo loco de Cometis agit. Cæterùm, inquit, loca in quibus portenta ipſa euenient, deſignantur

Pars zodiaci ſub qua fulgẽt Cometæ obſeruanda.

Lib. 2. apoteleſ. ſub finem.

tur cùm à signiferi partibus in quibus collectæ stellæ fuerint, tum de ipsius crinitæ figurationis inclinatione. Vel, vt habet vetus interpres, ex locis in circulo signorum, & ex locis quę sunt in directo stellę caudatæ. Exemplo fuit Cometa visus in Germania anno sesquimillesimo supra primum & trigesimum: qui quia Mercurialis fuit, & caudam ad Orientem, Septentrionémque versam habuit, ideo literis, virtuti et religioni, vt adnotauit Milichius, in partibus illis negotium fecit. Iuniores mathematici antiquorũ atq; adeò Ptolemæi traditionibus & præceptis innixi, volunt thematis cælestis interstitium, seu, vt loquuntur, domum, siue vna fuerit, siue plures, in qua toto apparitionis tempore, vel maiore sui parte excanduerit Cometes (quod ad corporis magnitudinem attinet) hic etiam accuratè excipi debere: ad hæc explorare, num in orientis, occidentísue cardine, aut tractu ab hoc vel illo in cæli culmen seu meridiem progrediente vt dictum est, micare perrexerit. Nam ea res maximi est momenti, & præcipua in arte obseruationis. Quæ quia difficultatis habet non parum, & vtilitatis plurimum, ideo hic à nobis explicatiùs tractari postulat. In *quã rem fenestrã, quod dicunt, aperiet, vnus Claud. Ptolemęi Aphorismus, de quo nõnihil suprà. Cometę (inquit) quorũ intercapedo est vnde-*

Historia Cometæ cuiusdã.

Iuniorũ sententia de Cometę positione & loco.

Aphor. 100. & vltimo.

T *cim*

cim signorũ à Sole, si apparuerint in cardinibus regni alicuius, rex aut ex principibus regni aliqs morietur. Sin in loco succedẽte, bene se habebũt quę thesauri ei⁹ sunt, suũ tamẽ gubernatorẽ mutabit. Quòd si in loco declinãte, morbi ac repentinæ mortes erunt. At si ab occasu mouebũtur ad ortũ, externus hostis regiões incursabit: sin non mouebuntur, ꝓuincialis hostis erit. Hactenus Ptolemęus, quẽ sua lingua loquẽtẽ si quis audire maluerit, aures, vt habet ille, arrigat: οἱ δὲ κομῆται (inquit) ἂν μὲν ἀπέχοντες ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ια΄, ζῴδια ὅστιν, ἐὰν φανῶσιν ἐν κέντρῳ βασιλείας τινὸς, τελευτήσει ὁ βασιλεὺς, ἢ μέγας τις ἐν αὐτῇ. εἰ δ' ἐν ἐπαναφορᾷ, εὖ ἕξει τὰ τῶν κειμη-λίων αὐτοῦ, καὶ ἀλλάξει τὸν διοικητὴν αὐτοῦ. εἰ δ' ἐν ἀποκλίματι, γίνονται ἀῤῥωστίαι καὶ αἰφνίδιοι θάνατοι. εἰ δὲ κινεῖται ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς, ἐπελεύσεται ἐχθρὸς ἀλλότριος τοῖς χώραις, εἰ δ' οὐ κινεῖται, ἐγχώριος ἔσται ὁ ἐχθρός.

Ptol. eodem in loco.

Hæc ille, cuius mentem quia fortasse quiuis nõ facilè assequitur, cum Iouiano Pontano poëta, oratore, philosopho & astronomo diligentissimo interpretatiuncula illustrare ociosum nõ erit. Itaq; quia Cometæ, vt dictũ est nocturno tẽpore, vel circa crepuscula supra horizontẽ nobis plurimũ apparẽt: in cęli cardine oriẽtali spectari ægrè poterũt, nisi vndecim signis à Sole distiterit. Quod vtiq; verissimũ esse cõperies, si supputatiõis initiũ, à verò Solis loco, ad crinitæ positionẽ

Quãdo & quo modo crinitæ in orientis cardine vel circa compareant.

secundum

ſecundũ naturalẽ ſignorũ ordinẽ ritè, vt par eſt, duxeris: perinde atq; à Genethlialogis fieri cõſueuit, diurnę natiuitatis hora, et Ptolemæo nocturnę, in quęrenda ſortis ſeu fortunæ parte. Oportet enim Solem deorſum gradibus triginta plus minùs ab horoſcopo ſeu Oriẽtis linea abeſſe, priuſquam ibidem, vel haud ita procul exactè poſſit videri, non dicam crinita, ſed & ſtella quęuis, niſi fortaſſe quę cum declinatione: inſignem habuerit in Boream ab ecliptica latitudinẽ. Soli enim propinquior facta, illius ſplendore admodum inſigni victa, quemadmodum facilè occulitur, ita viſum noſtrum leuiter effugit. Quæ ratio in occidua cæli parte locum itidem agnoſcet: niſi quòd à Sole in crinitam per ſigna quę antecedũt regradario ordinę perget calculus. Ergo nocturno tempore ad occidui cardinis limina, vel hinc non longè admodũ, ſpectari negabitur Cometes, niſi à Sole ſub terra degente ſignis vndecim abfuerit. Quæ omnia ſic ſunt ſumenda, vt de matutino aut veſpertino Cometæ exortu, quem Heliacum (quod ad Solem referatur) Sphæræ mundi interpretes cum Ptolemæo nũcuparunt, dicta intelligantur. Itaque vt rem in compendium adducã, quoties Cometa in naturali ſignorum ordine, Solem cæleſtium ignium fontem diuinum, gradibus triginta præceſſerit, manè, in oriente, vel ad duodecimi loci

Quãdo in occiduo cardine vel prope appareat crinita.

intercapedinem & vespere, si illum tot sequetur gradibus, in occasu, vel octauo cęli templo videri poterit: citiùs, tardiùs, pro maiore distantia ab hoc, vel illo angulo. Ex quibus colligere operosum non erit, alibi quã in dictis quatuor figuræ locis, exortiuo nimirum cardine, & illi aduersante occiduo, ad hæc duobus his proximis supra terram domicilijs, octauo succedente, & duodecimo cadente, in hoc vndecim signorum recessu à Sole, crinitas visibus humanis sese obscurè exhibere: nisi fortasse quæ ad prodigium vsq; immanes fuerunt, & duo, triá ue signa vt diximus, amplexari aliquando sunt visæ. In nona domo, decima item & vndecima, quòd tum Solis splendore eximio obscurentur, rarò vel nunquam in ea distãtia apparent. Quanquam nõ vsque adeò sum Stoicus, nec tam est mihi cornea fibra, vt non intelligam in his alijsque locis emicare posse: sed in alia signorũ à Sole positione & differentia. Quæ omnia vel mediocriter versato in astronomicis rudimentis tam esse familiaria arbitror, vt alicuius exempli illustratione indigere non putem. Itaq; si in orientali cardine matutinam suam faciem obiectabit crinita, aut in occidentali vespertinam, ob locorũ maiestatem & prærogatiuã vt anteà monuimus, mortem regis regni illius in quo affulserit, vel eius hospiti subiectũ fuerit, sin minùs portendet, saltem

Cometarũ apparitiones in diuersis cæli tẽplis.

Quid portendat crinita in orientis & occidentis cardine apparens.

tem insignẽ aliquã calamitatem aut illi, aut cuipiã eorũ qui apud illũ vel maiestate valent vel sanguine (siue vir siue fœmina fuerit) augurabitur ac nuntiabit. Quod multò citius q̃ speratũ sit adfuturũ significabis, si Cometa ipse in oriẽte cũ flãma, corpore et velocitate ingẽti matutin⁹ spectabitur: seriùs, si in occidẽte, vespertinus. Nã illic, q̃ hic, ocyus semp agere cõsueuit cęlũ. Idẽ si vespere excãduerit in parte occiduo cardini proximè succedente, aut, si mauis, in octauo cęli domicilio, regij administratoris, eius videlicet q thesauris et regię supellectili pręficitur, vel regi est à cõsilijs, alteriusue apud principẽ authoritatis eximię viri mortem, aut insignem ruinã aliquã intentabit. Cardo enim cũ regem et quę regis sunt significet, ac referat: q illũ sequetur locus, quia censũ ex recepta priscorũ distributione designat: ideo regij census curatores, quęstores pręfectos ærarios, et hui⁹ monetę alios, vt sibi pspiciãt, ex ibidẽ ardẽte Cometa futurorũ cõscio precone, haud temerè cõmonefaciet. Sarraceni Ptol. interpretes, vnà cũ Abentagele regiorũ thesaurorũ iacturã, ac eorũ q regi sunt à cõsilijs mutationẽ, deiectionẽq;, nec nõ substãtię regni detrimentũ à Cometa in dicto loco apparente, vel exoriente, præter iã dicta etiã significari cõtendũt. Qui si in declinante ab horoscopo domicilio nimirum duodecimo, exoriri videbitur, morbos

Quid in octauo cæli domicilio portendat Cometa.

Veterũ sententia accuratè obseruanda.

Quid in duodecimo loco portendat crinita.

 mortésque

mortésque partim nobilium, partim ignobilium comminabitur. Quibus addit vetus interpres etiam multorum carceres cum luctu. Et si caudam habuerit crinita, proditorem vel hereticum in regem aut magnũ aliquem virum insurrecturum. Locus enim duodecimus cum ab orientali cardine declinet (vnde cadens dici consueuit) nec horoscopum aspectu vllo dignetur, sitque hac ratione ignobilis, obscurorum hominum, et dignitate regibus inferiorũ morbos, atque ex his mortes, & quidem repentinas (quòd repentinus hic fiat Cometa exortus) aduehet. Ex quibus elicere nullum negotium erit, Cometas in matutino, vespertinò ue emersu, mortes partĩ à morbis, partim verò à bello semper ferè portendisse. Quod bellum à domestico hoste crinita inferendum minabitur, si, vt scribit Abenragel, ab ortu in occasum pro naturali signorum consequentia commeabit: ab externo vero, si, vt Ptolemęus tradit, ita incedere videbitur, vt ab occasu in ortum feratur. Quæ cũ vel à mediocriter in rebus cæli versatis facillimè intelligantur, non est quòd amplius in illis hæream: admonere satiùs esse ratus, quod si crinita perinde ac fixa steterit, hoc est, cum signo eodem, et si fieri posśit etiam parte eadem cum qua primũ nata fuit apparere desierit, licet diario (vt habent Punici quidam Ptolemæi interpretes) feratur motũ, bellum

Bellũ à domestico hoste vel externo.

Crinita vt fixa manens.

lum non quidem à peregrinis & longinquis hostib⁹, sed à finitimis & prouincialibus indicendum disseminandúm ue significabit: vel saltē ab his qui in eadem aula educati erunt. Id quod ipsa stabilitas et immotio pro diuersa sui latitudine, prudenti obseruatori facilè indicabit: sicuti viderunt, adnotarunt, & prędixerunt antiqui, quoties domesticum bellum, aut ciuile alicubi exarsit, vel finitimus populus in finitimū armatus insilijt. Hæc quod ad institutum nostrum et Ptolemæi interpretationem pertinet, erunt satis. Scio nonnullos Aphorismum pro varia lectionis distinctione & dictione (præsertim in βασιλίως *&* βασιλίιας*) variè interpretari, quod tu ipse videbis: & ad futurarum obseruationum calculū quidquid est trāsferes: nam hic certè proferre possum, nihil nisi de historiarum coniectura qualicunq;. Quanquam Ptolemęi Aphorismum, vt reliquos omnes, imò verò quęcunque scripsit exosculor, ac oraculi loco vbique habeo. Sed priusquam partem istam tibi claudere aggrediar, pretium operæ erit cum Georgio Valla, hic tibi adnotare, quòd si Cometæ supernas partes, colorem habere obseruabis apotelesmatum quidquid erit Septentrionalibus populis adfuturum pronuntiabis: si infernas, Australibus: si anteriores Orientalibus: posteriores, Occidentalibus. De quibus hactenus scri-*

Obseruationū sciētia vbique certissima.

Colores Cometarū quomodo obseruandi, & quibus portēdant.

psisse

pſiſſe abundè ſatis erit. Itaque vt methodi noſtrę filũ ſequar, ad tempus excipiendis Cometarum portentis dictum & obnoxium nunc demum vela conuerto. Quod laudabit, probabitq; quiſquis ex philoſophis didicit, omne quod in loco eſt, in tempore itidem eſſe: & quatenus agit, etiam cum illo agere, ac vires ſuas exerere.

Quanto tempore ſignificatæ à crinitis calamitates vigebunt, & in qua anni parte ſeſe potiſsimùm exerent. Cap. 8.

Duo in crinitarũ tempore obſeruanda.

DE tempore hic bifariam loquemur. Imprimis quandiu vigebunt crinitarum portenta. Poſtremò, in qua anni parte, & quando potiſſimùm ſeſe manifeſtabũt. Quæ duo propterea quòd à Ptolemęo leuiter admodum tradita ſunt, ideo difficultatem habent. A mora tẽporis (inquit) quo apparebit Cometa, malorum productio & intenſio colligetur, ſed non explicat quantum, vel quomodo. Quidã ſe obſeruationibus deprehendiſſe narrãt, ſingulis apparitionis diebus, (ſi breuis erit) menſem deberi, et ſingulis menſibus (ſi lõga) annum, in eo præſertim Cometa, qui vel à Solari eclipſi, vel ponderoſorum planetarum cõgreſſu, emiſſus fuit, aut ex his dominatorem, authorem

Cometa eclipſiũ & magnarũ cõiũctionũ.

rem & rectorem aliquem agnouit. Quod de historia tibi probabimus, vbi ad Mercurialē Cometā ventū erit. Si à Lunari deliquio designatus fuit, menses mēsibus, & dies diebus respondere volunt. Sunt qui horas primæ apparitionis supra loci finitorem hic obseruandas præcipiunt, adeò vt quot illę fuerint, tot menses excipiendis portentis dictos connumerent. Alij, durationis tempus de intercapedine ascendentis annuæ conuersionis, ad locum ipsius crinitę, vel coniunctionis aut eclipsis quę illum significauit, rimantur et inquirūt: quibusq; signis, si æquinoctialia erunt, mensem tribuentes: si Solstitialia, annum. Nonnulli à dominantium stellarum in vtrisque locis, statu & maiestate idipsum eruere & expiscari etiam contendūt: quę si fortes erunt, portentorum vigorem & cum incremento durationem testabuntur: si debiles & deiectæ, contrà. Præterea si in signis breuium ascensionum reperientur, pro singulis signis distātiæ, singulos menses ponunt: si verò in signis longarum, pro singulis annos singulos. Alij in mobili signo, significationum mobilitatem cum leuitate, in fixo perseuerentiā & diuturnitatem, in mediocri, mediocritatem figurari volunt. Cæterùm non desunt, qui à natura signi sub quo ardet Cometa, vel in quo coniunctio, aut eclipsis illum promittens, cōtigit idipsum etiam scrutan-

Opiniones durationum portentorū secundum varios.

tur, vt si igneum fuerit vel aëreum, celeritatem cum velocitate indicet: si terreum vel aqueum, tarditatem cum prolixitate. Sed hæc quia à me, vt verum dicam, hactenus obseruata minus fuerunt, idcirco experientiæ rerum istarum, vti & reliquarum omnium magistræ, & temporis filiæ doctissimæ, excutienda & probanda committo: illud vtique verissimum esse quod est apud Pindarum existimans, χρόνος πάντων πατήρ ἐστι. Quod pertinet ad significatorum tempus, hoc est ad anni tempestatem, in qua portenta ipsa sese manifestabunt, Ptolemæi interpres Punicus, Albumazar item, & ex recentioribus permulti, quidquid intẽtatur, tunc adfuturum tradunt, cùm Sol motu proprio ad signum zodiaci sub quo exspatiatus est Cometa peruenerit, si illum Solaris eclipsis peperit, aut præmõstrauit. Vel ex sublimioribus planetis quispiam (si ab illorum congressu genitus fuit aut promissus) ad signũ eidem Cometæ quadrangulare, vel oppositum itidẽ processit, vel radios potẽtes de exaltatione, vel domo illuc proiecit. Nam tunc maximè cælum sua significata solet emittere, quando principium actionis ad locum agẽtis vel illi affinem progressum fecit: seu dum significator ad promissoris locum, vel ad signa, valida radiatione illũ pulsantia, venit. Intelligo nõnullos conten-

Tẽpus significatorũ à crinita promissorũ.

Dubiũ nõ omnino absurdũ.

contendere progreßiones istas debere fieri per gradus inæquales (vt in natiuitatibus) potius quã per æquales, aut si mauis, æquatoris non zodiaci: quod quã vere, de obseruationibus multis iudicabũt posteri, penes quos ea cura manebit. Claudius Ptolemæus ab habitudine crinitarum ad Solem hoc ipsum acutè (vt omnia) venari mihi videtur. Nam si matutinę orientalés ue, aut, vt loquuntur, Lucanæ erunt, ac diu (vt addunt nonnulli) sub ingenti corpore fulgebunt, celerem et præcipitem calamitatum apparitionem testari scripsit. Si vespertinæ, & paruæ, parùmque durantes, tardam ac lentam. Nõnulli idem ferè per omnia quod in luminarium eclipsibus, quandoquidem ab his plurimùm, vt diximus, significantur, hic obseruãdũ precipiunt, adeò quod si in ortu, vel haud ita procul comparebunt crinitæ in quatuor primis mensibus vel, vt alijs visum est, duobus statim post apparitionem sua proferent portenta. In culmine vel cæli medio, in quatuor secundis. In occasu ad postremum mẽsium duodecim, quadrantem. Insuper remißiones & intensiones fieri de intercedentibus toto tempore, luminarium, vel summorum planetarum copulationibus, cum in locis effectionum authoribus fuerint, vel alijs qui illis cõfigurantur. Adhæc de exoriẽtibus stellis designatricibus et parẽtibus, quãdo in emersionib⁹

Opiniones de portentorum tempore.

Stellæ exorientes & labẽtes.

vel occultationibus visentur: aut stationariæ erunt, vel noctu micantes cum suæ picturæ & naturæ fixis syderibus. Nam emergentes & stationariæ promissa intendunt, accelerant & augent, noctu sese occultantes, remittunt. Quæ quàm vera sint, quia inexpertus (vt millies dixi) nihil affirmare audeo, nec si ausim debeo, posteris rerum istarũ studiosis hanc aleã proijcio. Vt vt se res habet, apud omnes omnium gentium scriptores quos eam in rem legere mihi licuit, cõfessum receptumq; inuenio, grauiores & diuturniores visos semp fuisse effectus, quoties ruffi et admodũ rutili apparuerunt Cometæ. Mitiores & breuiores, dum albicantes & subpallidi. Ad hæc de corporis magnitudine, & apparitionis prolixitate significationes prolixiores contigisse: de breuitate remissiores & minores: adeò vt magna mala à magnis Cometis, & parua à paruis hactenus prænuntiata sint: nec soluta nisi aduentu potentioris alicuius radiationis, & cælestis configurationis: siue eclipsis illa fuit, siue altiorũ planetarum coniunctio, oppositio, vel cum fixis stellis commercium & sociatio. Quibus tanquam pollentibus signis & causis nouam rerum faciem spondentibus, facilè cesserunt crinitæ, non secus quàm superioribus inferiora & particularibus debilioribúsque vniuersalia & potentiora. Sed de portentorum

Colores crinitarũ, cũ magnitudine negligi non debere.

Cometarum portenta quando cessent.

tempore

tempore, dum hic prolixè loquimur, aliud tempus irreparabile inter digitos nobis labitur, atq; fugit more fluentis aquæ. Explicanda superſunt promiſſorum genera, ſpecies, qualitas, & alia.

Quomodo calamitatum à viſo Cometa ſignificatarum, genera, ſpecies, qualitas & alia, prædici, exprimíue commodè poſſint. Cap. 9.

QVidam noſtris temporibus in rerum cęli philoſophia clariſſimi, quibuſcum ſępenumero his de rebus familiariter egi, cenſent generis euentuum à Cometis ſignificatorum ſcientiam triplicem habere conſiderationem. Vnam à ſigno ſub quo crinita emicat. Alteram à loco thematis in quo reſidet. Poſtremam ab hoſpite, & figura totius apparitionis, vel eclipſis aut cõiunctionis Cometam promittentis, ſignificantis ue dominatore & præfecto. Quibus addit Ptolemęus collectionis formam: alij alia, cuiuſmodi ſunt octauæ ſphęræ imagines, quibuſcum apparent crinitæ aut emergunt, vel occidunt. Si enim cum cæleſtium canum alterutro factum id fuerit, præter vniuerſales ſignificationes huius formæ & ſpeciei animalibus ſuam particulatim cladē, & ab his rurſum

Portẽtorum à crinitis ſignificatorum, conſideratio triplex.

Octauæ ſphæræ imagines in Cometis obſeruandæ.

hominibus ac pecori damna certißima, impendere volunt. Cum cælesti Aquila vel Cygno, tam auibus quàm alitibus: cum Pegaso*, equis: Cum Serpente, reptilibus: & ita de reliquis. Quæ omnia validiùs insurgent, si Cometa in his locis per tempora eclipticis decretis, & magnarum coniunctionum dispositionibus dicta, apparebit: aut dominator planeta excitatórue ibidem erit, vel aspectu aliquo insigni locum illum & imaginem illustrabit: aut in ea hospitij & qualitatum nomine, summam iurisditionem sibi vendicabit. Non sum nescius plerosque ex Ptolemæo præcipere à signorum natura & forma in quibus crinitæ versabuntur, aut his dominantes stellæ iacebunt, solerti indagatione euentuum genera (perinde atque ab illis ipsis stellis species) expiscari posse: quemadmodum in eclipsibus fieri solet. Itaque portentorum species, ac rerum genera, in quibus detrimentum accidet à signis sub quibus colligentur Cometæ, diligenti peruestigatione sagaciter posthac venari poteris. Vnde significationum genus aliud tibi portendent crinitæ, cum in signis, aut imaginibus quibus forma tribuitur humana micabunt (siue in signifero, siue per inerrantes stellas factum id fuerit) quàm in his quæ animantium figuram*

Species portẽtorũm ac genera à signis zodiaci.

præ

præ se ferunt: siue quadrupedia erunt, volantia, aquatilia, serpentia, fera, mansueta, vel alia pro sua cuiusque, vt diximus, descriptione, & natura. Aliud prætereà cum aëreis in signis videbuntur, quàm in igneis, & aqueis quàm terreis. Aliud in Aquilonijs, quàm Austrinis: in Tropicis, quàm æquinoctialibus: itẽ cũ assurgentibus in orientẽ, quàm declinantibus ad occasum. Aliud dũ ad Saturnum caudam contorquebunt ac vibrabunt, quàm ad Iouem, & ita de reliquis, quemadmodum postea docebimus. Astronomi qui post Ptolemæi tempora floruerunt, & res istas exactè, quoad eius fieri potuit, sunt perscrutati, quia Cometam id maximè portendere & significare intellexerunt, quod planetæ eius parentes de mutuo congressu genitum & conflatum, in legitimum tempus exponendum adseruarunt: idcirco signa Zodiaci sub quibus Crinita versabitur, cum proprio hospite diligenti animaduersione obseruanda præcipiunt. Vnde si sub igneis factum id erit, æstus ingentes ac siccitates cum seminum iactura, & valida fame nuntiari volunt. In aëreis, perniciosam ventorum luctam. In terreis, frigorum magnitudinem cum terræ motu. In aqueis, pluuias & morbos. In humanam effigiem præ se ferentibus, humano generi

Signorum qualitates in Cometis dispiciẽdæ, & alia.

generi detrimenta. In ferarum formam habentibus, ferino: & ita de reliquis, pro singulorum significatione, habitu et natura, vt anteà dictũ est. Addũt à signo masculino, masculorũ morbos portendi, à fęminino fœminarum: in cardine annuæ conuersionis, bella & contentiones. Quæ omnia cum eclipsibus, & magnis coniunctionibus quæ Cometas significauerũt, generalibúsque alijs constitutionibus, quę particulares sæpenumero vel euertunt, vel obtũdunt, pro tua prudẽtia, accuratè, vt ars exigit, temperabis: non prætermissis vbique proprijs planetarum prærogatiuis. Siquidem aliam portentorum faciem imminere docebit te obseruatio, cum Iùppiter vel Saturnus loci Cometæ hospites erunt, vel dominatores: aut ipsiusmet authores & rectores, quàm cum Mars, Mercurius vel quiuis alius. Quarum rerum vt certiora tibi obfirmem iudicia, molestum non erit duodecim signorum Zodiaci, quę præcipuę sunt cæli imagines hic tibi portenta adscribere dum sub his glomerabuntur Cometæ, aut in illis residebunt dominantes planetæ, vel eorundem coniunctio ibidem accidet. Idque ex antiquorum obseruationibus, atq; adeò ex Albumazare, Abenragele, Alkindo, Firmino, Bonato, Eschnyd, Nipho, Valla, Leupoldo & alijs diligentißimis rerum cæli ac naturæ magistris: adhibita (quoad eius fieri

In prędicẽdis Cometarũ portẽtis quæ maximę obseruãda.

poterit

poterit) certa exemplorum & testimoniorum fide à priscis & recentioribus petita. Sed πρὸς τὰς καθόλου περιστάσεις (vt loquitur Ptolemæus) hoc est ad vniuersales consyderationes, quales & quidem primas habent eclipses, deinde magnæ coniunctiones quidquid erit accommodare, aptare & referre omnium primũ cogitabis: obseruabisque ecquid cum illis, & præsertim cum dominante ac triumphante stella, cõspirabunt, crinitæ vel dissentient. Ad hæc non in eclipticum signum, vel oppositum, aut tetragono figuratum incident. Nec omittes precipuos conuersionis anni cardines, cum eclipsis & crinite loco de potenti aspectu & radiatione colligatos. Quam animaduersionẽ etiam ad superiorum planetarum congressum, siquidem crinitam vel promiserit, vel confirmarit, pro tua dexteritate, solerter (vt omnia) coaptabis ac referes. Sed promissa, si placet, expleamus.

Præceptum ad omnes crinitas vniuersale.

Quid crinitæ sub vnoquoque duodecim signorum zodiaci micantes portendant, in primis sub Ariete. Cap. 10.

CRinita sub Ariete apparens, ex antiquorum & recentiorum obseruationibus significare plurimùm solet armorum strepitum, sanguinis profusionem,

nem, & alicuius principis viri aut fœminæ interitũ, cum ingenti incendiorum metu. Ad hæc ſiccitatem inſignem, morbos vulgares, oculorum & capitis dolores, luem pecudum, nobilium ſummorúmque virorum deiectionem & ignobilium exaltationem, non ſine valido æſtu & adprimè noxio. Quod vtiq; verũ eſſe teſtatus eſt Cometes anno à nato Chriſto milleſimo ſupra quadringẽteſimũ ſeptuageſimum & ſecundum, in oppoſito Libræ (nimirum in Ariete) ſi veræ ſunt hiſtoriæ, emicans. Nam æſtatem prodigioſè calentem, morbos populares, inexpugnabiles ignes, et bellum aduerſus Turcas grauiſsimum in Germania nuntiauit. In quo Vngarorum Rex Vladiſlaus, vnà cum Cardinali Iulio Cæſarino, proſtratis Turcarũ triginta milibus ceciderunt: quando Conſtantinopolis Romanæ ſedis æmula, à Mahumete Turcarum imperatore obſeſſa, & per dies quinquaginta ſummis viribus oppugnata, tandem crudeliſsimis cædibus expugnata fuit: & Conſtantini imperatoris caput, è longo ſtipite ſupra mœnia collocatũ. Vbi extra omnem humanitatem miſerè in quoſlibet ſæuitum fuit. Ceterùm te ex priſcorum placitis latere nolumus quòd Cometa eo in ſigno ab orientis tractu emergens & apparens, odium inter homines portendere ſolet. In occiduo verò magnatum à regibus commoda: ſed cum

Hiſtoria Arietini Cometęcũ ſuis portentis.

Quid Cometa Arietinus in Oriẽte & Occidẽte portẽdat.

cum aliquorum cæde & interitu. Hic Cometa natis sub Ariete, vel Aphetas planetas (vt loquuntur Genethliaci) in eo, aut quadrato, oppositó ue loco habentibus, triste aliquid & formidabile siue spectandum, siue excipiendum inaugurabitur.

Tauri Crinita cum suis portentis.

Crinita sub Tauro fulgens et ardens, captiuitates, iniurias, malorum licentiam & magni alicuius viri mortem solet portendere. Ad hæc armentorum detrimenta, ventos validos, messis & fructuum corruptelam, frigora suo tempore ingentia, cum pethorrẽdo terrę motu. Ex quo certissimę cum vrbium, tũ ædificiorũ ruinæ multis in locis cõmemorabuntur. Quales fortasse anno à natali Christi septuagesimo octauo, post visum eo in signo Cometam, contigisse fidem faciũt antiquitatis Chronographi pleriq;. Nam vrbes tres in Cypro insula nobilissima, inexpiabili ruina pessum iuerũt. Si Cometę huius apparitio in oriẽtali tractu facta erit, Sole, vt loquitur AlbumaZar, Tauro ęquidistante, regem terrę illius in qua spectabitur, inimicorum metu, vel rei alterius nuntio tristi grauiter perculsum iri prænuntiabit, adcò vt hinc etiã mori periclitetur. His addunt nonnulli pestiferos bu-

Historia Cometæ Taurini.

Taurin. Cometa in Oriẽte & Occidente.

bones, & ægritudines varias æstate & autumno formidandas: quę vix anno, vti reliqua, terminabuntur. Si in occidentali parte comparebit, iudiciū bona ex parte in pluuias ſoluetur. Cometam hunc formidare omnium maximè debebunt, ſub Tauro nati, & Aphetas, vt de Ariete diximus, in illo, vel eius quadrato aut oppoſito habētes. Quod ad ſequētia deinceps, ne tibi ſæpius eandem de eadem re incudem pertundam, prudenter accommodabis ac referes.

Geminorum Crinita cum ſuis portentis.

Crinita ſub ſigno Geminorum excandens, rixas, belli ſeminaria, ægritudines, & ex his mortes (puerorum maximè & adoleſcentum) quaſi tuba de alto perſonabit. Adhęc pręgnantium abortſum, auium interitum, famem, tonitrua & coruſcationes, cum ventorum de medio arboreos fœtus tollentium larga manu, et neutiquā auara. Significabit inſuper laſciuias, fornicationes, inſignes mutationes, luxum, religionis contemptum, fidei eleuationem, & eius aſſertorū pœnas grauiſsimas. Cuius rei teſtes, vt volunt, ſeſe exhibuerunt Cometæ tres Neronis ſæculo viſi, quādo Petrus & Paulus Chriſti ſementem longè, lateq́ue facientes, ab impijs contempti, ſupplicia pro religione ſæuiſsima

Hiſtoria Cometę Geminorum.

ſæuiſsima tulerunt, & Romano imperio mutationem nec non Iudæis atroces luctus indixerunt. Sectarum prætereà, nouorúmque prophetarum propagationem eundem Cometam portendere, cum Aſtronomis certiſsimi ſunt teſtes hiſtoriarum ſcriptores: apud quos anno poſt natum ſeruatorem quingenteſimo ſupra nonum & octuageſimum, Cometa ingens menſe integro viſus: poſt aliquot annos Mahumetem in Arabia quaſi fato quodam venturum, ceu de pictura oſtendit: vt magnam cõiunctionem ipſius Cometa & Mahumetis parentem, paulò ante præcedentem, omittam. Si ex parte Orientis Crinita hæc ſurrexerit, & ſigno Geminorum Sol æquidiſtans fuerit, Geminorũ Cometa oriẽtalis & occid. *magnates vnà cum magiſtratu faſtigij diminutionẽ, non ſine mortis metu formidaturos minitabitur. In occidentis tractu, captiuitates, pluuias, & ſuo tempore inundationes ſummoperè metuendas.*

Cancri crinita cum ſuis portentis.

Crinita ſub Cancro emicans, bella, diſcordias & mala quamplurima præſagit: ad hæc hæredis regni, vel principis alicuius viri, aut fœminæ mortem, ſubmerſiones, direptiones, viarum obſeſsiones, famem ac peſtem. Qualis fuiſſe ſub Henrico imperatore, an-

Historia Cometę Cácri pestis & famis præsagi.

no à nato Christo noningentesimo supra trigesimum, post ibidem visum Cometam memoratur & scribitur: quam etiam prodigia in aëre, præter crinitum sidus quamplurima indicasse tradunt. Hac grassante Constantinopoli post deploratissimam famem, hominum millia tercētum fame de medio sublata fuerunt. Significare solet idem Cometa ex antiquorum commentarijs, etiam pluuias suo tēpore ingentes, pisci um inopiam, messis detrimentum, locustarum multitudinem & fructuum à vermibus depopulationem, cum annonæ penuria. Si in parte Orientis sese exhibuerit, fueritque Sol eidem Cancro ęquidistans, homi nibus angustias cum vexatione prænuntiabit: multorumque in principes & dominos suos contumaciā ac fraudes. In occidentali tracta, rixas inter reges & multorum ab illis defectionem, sed cum reconciliatione luctuosa.

Cancri crinita orientalis & occident.

Leonis crinita cum suis portentis.

Crinita sub Leone ardens, prælia cū ingenti multorum cæde maximè ad Orientis partes significare solet. Insuper generosorum quorundam & principum virorum aut fœminarum lugubrem de hac vita exitum. Cuius rei certissima testimonia adidisse volūt

eum

eum Cometam qui circa annum quadringentesimũ & octauum supra quadragesimum apparuit. Nã per eius & parentum stellarum decretoria tempora, Hunnorum Rex Attila magnam Italiæ partem bello vexauit, ac multas vrbes præclaras diripuit. Aquileiam euertit, ac Venetias in mari condidit. Nec dũm tamen portentis hæc finem fecerant, cũ ecce Valẽtinianus imperator à suis, Maximo imperium occupante, Romæ miserè occiditur. Paulò pòst, Gothi cũ ingenti exercitu in Hispanias irrumpunt: & Seuerus post occisum Maximum (vel vt alijs placet Maioranum) Rauennæ annis quatuor tyrannidem atrocissimè exercet. Eadem crinita luporũ furores, quadrupedum luem, canum rabiem, satis & segetibus à vermibus, locustis, & huius picturæ frugum prædonibus detrimentum, cum substantiæ multorum dilapidatione portendere etiam solet. Quæ si ab Orientis parte cõparuerit Sole signo Leonis æquidistante, magnas in aëre ventorum commotiones, fulgura item & aquarum inopiam significabit. In Occidẽtis tractu, ægritudines, & ad Septentrionem fulgurationes, cũ luporum, & canum rabie percitorũ ingẽti formidine.

Historia Cometæ Leonini.

Leoninus Cometa oriẽtalis & occident.

Virginis crinita cum suis portentis.

Crinita sub Virgine incensa, mercatoribus damnum

num, & mutuas inter homines iniurias cum omni iniustitia summas, nec non virorum proborum vexationem & captiuitates, indicere plurimùm solet. Ad hæc labores multos, dolores ac febres, præsertim in fœmineo sexu: in quo aborsus valde erunt formidandi ac suspecti. Nec in armorum strepitu & principum cæde vsquequaque ociosa erit. Quorum fidem si quis eleuat, firmabit Cometa anno vigesimo quarto supra trecentesimum visus: qui Constantinum (vt volunt) vita & imperio exuendum, non obscurè ex alto præmonuit. Præterea qui anno millesimo insigniter insignis emicuit, quando Otho imperator cum Gescente patritio qui Romæ principatum occupabat conflixit, & superatum interfecit: hunc secuta est pestis cum fame. Sed in exemplis quorum pleni sunt Chronographorum libri, de cælestium motuum abacis cõfirmati anxiè versari propositum non est. Ab Orientis parte si eadem crinita affulserit, fueritque Sol Virgini æquidistans, bella ex Albumazare portendet. In occidua, rixas cum fructuum & messis luxurie.

Historiæ duæ virginei Cometæ.

Virgineus Cometa orient. & occid.

Libræ crinita cum suis portentis.

Crinita sub Libra coruscans, principum virorum mortem in tractu occiduo, vt scribunt veteres, minitari ple-

ri plerunq; solet. Præterea cædes, cum cæca proditione & occulta coniuratione formidandas, mercium iacturam, pluuiarum paucitatem, ventorum impetum, fluminum resiccationem, fontanarum aquarum penuriam, latronum prouentum, frugum inopiã, prædonum periculum, cęsus plurimorum iacturam, & suspectam annonæ caritatem cum terræ motu alicubi sanè quàm horrendo. Quarum rerum testis certissimus fuit Cometa visus in eo signo (vt tradunt nõnulli) anno sexagesimo quinto vltra centesimum & millesimum: nam post varias & multiplices calamitates, in Syria ac Sicilia terræ motus vrbes multas partim diruit, partim etiam absorpsit. Idem Cometa ad Orientis tractum apparens, æquidistantem Solẽ si viderit, bella proferet. In occidente, regis alicuius, aut principis viri vel fœminæ mortem, cum seruorum in dominos contumacia, & fructuum terræ mediocritate.

Historia crinitæ Libræ.

Libræ Cometa orientalis et occid.

Scorpij crinita cum suis portentis.

Crinita sub Scorpio sese ostentans & ardens, in hominum genere labores multos, & à reptilibus incommoda clandestina portendit: inter principes viros contentiones grauissimas, æstus ingentes, aquarũ certis temporibus prouentum vberrimum, iras inter populares ambiguas, summorum virorum mortem, et

 graui-

grauidarum pericula, cũ fructuum terræ certißima corruptela. Ex qua non dubia nec obscura sequetur annonæ inopia & caritas. Significat insuper bellorũ metum, regum furorem & ab illis multorum defectionem non sine ciuili motu & intestinis cædibus: quales emerserũt, vt scribit Manilius, in cęli et naturæ historia summus:

Ducibus cum sæua cruentis
Arma Philippæos implerunt agmine campos.

Historia crinitę Scorpii.

Sed à fame & peste manus egerrimè abstinebit: quod vtiq; verum esse indicauit Cometes *anno nongentesimo tertio supra decimum conspectus. Nã præter multa quæ perniciosa nuntiauit, immani peste & fame per* Galliam *grassante, in omne animantũ genus, nedum in solos homines miserè etiam sæuitum est. In* Orientis *tractu comparens,* & *Solem* Scorpio *æquidistantem habens, pluuiarum paucitatem (alijs multitudinem) prænuntiat. In occidente, perniciosissima locustarum agmina, sicuti ab antiquis est traditũ & diligenter obseruatum.*

Crinita Capricorni in Oriẽte & Occidente.

Sagittarii crinita cum suis portentis.

Crinita cum Sagittario obambulans, vel sub eo lucens ac flagrans, regum & potentum in subditos

imperium

imperium grauißimum prædicit. Insuper vectigaliũ nouas exactiones, & in cogendis pecunijs, artéque à popularibus extorquendis studia quo iure, quaq; iniuria summa. Adhæc nobilium & principum virorum vexationes, captiuitates, contumelias, bella & alia sæuißima, multorum cæde plectenda. Quod de eo Cometa qui fulsit in Italia ãno 1500. mẽse Aprili multi asseuerare contendunt: nam post eius disparitionem Ludouicus Sphortia dux Mediolanensis à Gallis captus est, vrbs Methone à Bazaieto Turcarum imperatore expugnata, deuicti ingenti nauali prælio à Turcicis militib⁹ Christiani vt alia multa omittam. Cæterùm huius Cometæ portentis etiã addunt ferarum varijs in locis eruptiones admodũ periculosas, æstus vehementes vnà cum virorum forensium, & eorum qui sacris præsunt, sorte sinistra sic sa tis. In Orientis parte si affulserit, & Solem ęquidistantem habuerit, infirmitates, ac nobilium mortem cum pugnæ & deprædationis metu (vt ciuium refractariam rebellionem taceam) de priscorum placitis significabit. In occidente, varias ad impiè agendum artes, cum grauidarum anxietate & periculo.

Historia Cometæ Sagittarii. [illegible]

Crinita Sagittarii in Oriẽte & Occid.

Y ij Capri-

Capricorni crinita cum suis portentis.

Crinita Capricornum hospitem habens ac sub eo coruscãs, bella inter reges & nobiles adfutura testari plurimum consueuit. Ad hæc multorum calamitates & infortunia: alicubi rixas, viarum obsessiones, venena, regum vel principum mortem, religiosorũ contemptum, piorum persecutiones, cum grandinis, niuis & hyemis asperitate: ex quibus frugum certis in locis dubius relinquetur successus. Addunt multi famem, pestem & iras populares. Quod de viso Cometa sub Henrico imperatore quarto circa annum domini millesimum nonagesimum & septimum confirmant, per cuius decreta, post ingẽtem famem et pestem Godofridus Billionius magna famæ dux, Hierosolyma expugnauit, quo mortuo, annis octodecim Balduinus eius frater ibidẽ regnauit, & Cisterciensium monachorum ordo fundamenta iecit. Si in parte Orientis Cometes hic spectabitur, Solem æquidistantem videns, regi aut principi ab inimicis impedimenta portendet, preterea innouationes multas cũ niuium vel pluuiarum largo, suo tempore, prouentu.

Historia Cometæ Capricorni.

Capricorni cometa in Oriẽte & occidente.

Aquarij

Aquarii crinita cum suis portentis.

Crinita sub Aquario coacta, mortē regi aut principi cuipiam viro vel fœminæ in parte Orietis, vt volunt, cum militum insperata irruptione intentabit. Adhac inter nobiles controuersias, cędes, infirmitates populatim grassantes, bella longo tempore duratura, & aëris obscuritatem cum ventorum, tonitruorum, fulgurum & fulminum messe non auara: ex quibus apertissima sequetur multorum prostratio. Significabit insuper præter pestem luctuosam, etiam multorum summorum virorum mortem ac inopinatum obitum. Quę ita se habere adnotauerunt nōnulli, de Cometa anno sesquimillesimo viso. Nam quatuor integros menses flagrans, pestem toto fere orbe funestissimam indixit: per cuius tēpora Vrbanus quintus, Pontifex Romanus natura, vt habet Beda, inquietus sex simul Cardinales Nuceriæ necauit. Ex parte Orientis si apparuerit, & Sol illi æquidistans fuerit, rei herbariæ fertilitatem prænuntiabit. In occidente rumores varios: ex quibus præterquàm quòd belli semina dispergentur, suspecta etiam erit in carceres multorum detrusio & captiuitas.

Historia Cometę Aquarii.

Aquarii crinita in Oriente & Occid.

Piscium crinita cum suis portentis.

Crinita, Piscium regionem incolens, plebis cala-

mitosum statum, & contentiones fidei ac religionis causa, ex antiquorum traditionibus significare plurimùm solet. Vnde varia oborientur in aëre prodigia, patrabunturque à multis horrenda non solùm factu, sed etiam auditu. Detrimẽtum patietur res piscaria, periculosissima erit nauigatio, gliscet inter reges & potentes, eorumque affines bellum maximum: vt inter ciues dissidiũ cum multorum rebellione vastum.

Historia criniti Piscium.

Quod de magno illo Cometa qui sub finem Imperij Sigismundi longè latéque diluxit, affirmare satagũt nonnulli. Cuius portenta qualia, & quàm prodigiosa fuerint, non est in tanta historiarũ luce, quod amplius demõstratum exigas. Si à parte Orientis surrexerit, & Sol Piscium signo æquidistans fuerit, inter reges, nobiles & populares, odia, tumultus, pugnas, regijque census dilapidationem, cum timoris exaggeratione, & pluuiarum suo tempore inutili descensu portẽdet. In occiduo tractu, hominibus angustias aduehet, ac fluminum exundationes minabitur, cum auium & piscium vilitate, sed parũ opportuna. Sed in his prætereundum non est, quòd si Cometa vnum cæli quadrantem, hoc est, signa tria vel pauciora occupauerit, permiscendę erunt inuicem partium Zodiaci significationes, ac pro locorum & incendij, necnon excitatoris planetæ, & coloris atque hospitiũ na-

Pisciũ crinita in oriẽte et occid.

natura, dignitate, testimonijs & prærogatiua prudenter temperandæ. Erunt itaque hęc qualiacūq; pro Cometarum sub signifero micantium portentis, de priscorum ac recentium obseruationibus adlata & scripta satis: quibus plura adijcere qui volet, ad eclipsium & magnarum coniunctionum significationes confugiat: quandoquidem crinitas eadem penè cum illis portendere tradiderunt Græci & Arabes rerū cęli professores. Nam illarum sunt fœtus, & vt ita dicam, partus, parentum signa, et naturam quoquomodo referens. Hinc via ad colores affectanda nobis est: quorum adminiculo, planetę incensę sursum materiæ habenas moderantis, suumque sigillum sub hac aut illa pictura ibidem obsignantis, & portentorum summam ditionem sibi vendicantis, principatū, imperium & maiestatem colligere facillimum erit. A quo firmiora, certioráque decreta expectabis si vel in eclipsi, aut alijs locis anteà adnotatis, dominationem & precipuam potestatem adipiscetur, aut cum crinita in eodem signo obambulabit: vel eius hospes erit in opportuno loco, cum opportuna radiorum pulsatione. Nam tum suas vires (aurigante radio) substrato Comete rectà influet: & cum vectore mundi spiritu, vt sic dicam, animabit: ac occultis miraculi, accedente ἀκτινοβολίᾳ earum stellarum quę consortes erunt, & auxi-

Colorū cognitio quid in crinitis prosit & valeat.

auxiliares longè latéque illustrabit, ac variè imbuet. Quod ad Solem & Lunam attinet, tametsi eorum omnium quæ in mundo fiunt, iurisditionem summã sibi inauthorant, & cælestis familiæ curam, ceu rex & regina, penes se deponunt, nihilominus dominationis partem quinque erronibus, et fixis aliquot stellis quæ illos æmulantur, & quibuscum mistionem, commerciúm ue habent, hic relinquere certũ est. Vnde quibus stellis potestas demandabitur, commistionis cõsideratio colorem simplicem, si simplex erit, vel duplicem, si duplex, confusum & compositum, si varia, emittet: ex eóque euentuum nodos vt statim dicemus, facilè dissoluet. His positis viam à summo planetarum ad imum hunc in modum tibi aperio.

Solẽ & Lunã planetas dominatiõis consortes habere.

Quomodo portentorum à viso Cometa significatorũ, qualitas de colore, pictura, parente ac rectore eruenda.

SATVRNINVS COMETA.
Cap. II.

Satũrni Cometa.

COmeta sub quodam colore fusco & plũbeo apparens: aut, si mauis, obscuram nigricantemque flammam ædens, & liuidulum crinem ostentans: quia

quia Saturnum tale coloris vestigium in materia obsignantem patronum agnoscit & pictorem: ideo significationes cùm ab illo, tum vtriusq; loco (iuxta superiores praeceptiones eruendas admonet: singula singulis, vt par est, miscendo & inuicem temperando. Hunc à Punicis & Sarracenis astrologis nigrũ nũcupari, priore libro docuimus. Cuius portentis caelestium philosophorum filij adscripserunt melancholicos morbos, catarrhos, tabes quartanas, Epilepsias, Morpheam, Cãcros, lepram, psoram, hęmorrhoides, paralysim, in summa vt paucis multa dicã, chronicos omnes morbos: qui (vt in nostro Seleuiatrico tibi aliquãdo ostendemus) sicuti longi sunt ac lenti, ita tardigrado planetae commissi, & tam de motu quã crisi inauthorati. Sed horũ prouentus in his corporibus sese omnium maximè prodet, quę vt affici erunt paratissima, ita Saturno ex natiuitate mancipata, de quibus posteà. Accedent ad haec & se in multorũ perniciem comites dabunt fames ac pestis. Quod vtinam tam falsum fuisset, quàm verissimum esse ostendit huius picturae Cometa ad occidẽtalẽ tractũ visus circa annum millesimum & quingentesimum supra secundum ac vigesimũ sicuti fidẽ mihi fecerũt oculatissimi, ijdémque seduli obseruatores adhuc superstites amici mei & praeceptores nunquam satis dignè

Saturnini morbi.

Historia Saturnini Cometae.

laudati. Huius apparitionem iam dicta monstra duo pessima (fames inquã & pestis) Borbonios meos totum biennium, & eo amplius (Dij talem prohibete luẽ) insigniter et pro animi sui sententia exercuerunt. Quibus sæuientibus, annos decem, plus minus, natus, cum alterum parentem mihi cælum anteà inuidisset, nihil antiquius habui, quàm cum matre (quæ etiam triennium abhinc apud superos esse dsijt) in Pallanum prædium domesticum, comite fratrum et sororũ grege numerosissimo, fugere, et hic cochleæ vitam agere, donec mõstrorum illorum truculentis vrsis truculentiorum violenta deferbuisset rabies. Saturninus hic Cometes in eclipsi, aut annua mundi cõuersione, vel superiorum planetarum congressu, parẽtem suum imperauisse, aut effectorum portentorúmue clauem penes se habere si intellexerit, etiã multorũ exilia, inopiam, angustias, luctus, terrores, & brutis hominũ vsui aptissimis detrimenta, quę postea in vescẽtes, ceu cõtagione quadã cõmuni serpẽt, minaci vultu, prȩter cõnumerata, testabitur, vt frigora suo tẽpore intensissima, glaciosa & nebulosa taceam: adhac tẽpestates aduersas, nubes densas, caligines, niuiũ vim magnam, vẽtos validissimos, naufragia, piscationis iacturam, frugum ab erucis & locustis deuastationem, inundationes, grandines, nimbos, & animalium

Alia Saturnini Cometæ portenta.

lium mortifera incommoda. Quæ multo certius pręstolabuntur si Saturnus sui iuris factus, proprijs & non impeditis vtetur viribus: atque ingẽs crinitæ corpus, cum diuturna apparitione, vt dictum est, exardebit. Alioquin in significationibus augendis, minuẽdis ue, solerti cautione opus erit. Quod hic semel scriptum (ne Coccygis in morẽ, eadem idẽtidem tibi occinam) reliquis Cometis omnibus, prudenter attemperabis. Quorum portenta etiam particularia, locupletiora, si videbitur, reddes ex secũda Claud. Ptolemęi τετραβίβλου συντάξεως, particula: nam Cometarum significationes, eclipsibus & magnis coniunctionibus (quemadmodum millies adnotatum est) subscribere tradunt: quę cùm certarum stellarum partus esse perhibeãtur, mirum non est si illarum naturam præ se ferunt, & effectus, tametsi posteriores, indidem excipiunt & hauriunt. Vnde Ptolemęo vires secundas in iudicijs habere commemorantur: οἱ κομῆται (inquit) δευτερεῖον φέρουσι τῶν ἀποτελεσμάτων. Quapropter minimè mirandum est, si illis portenta supra multorũ expectationem ingentia tribuo. Nam à summis philosophis certatum dubitatúmque anteà audiuisti, nũ cælestis naturæ & esse et dici potius debeant, crinitę quàm elemẽtaris. Quod prius præter φιλοσοφωτάτους καὶ ἀστρολογωτάτους poëtas, suos habere assertores

Præceptũ vniuersale notãdũ

Ptol. Apho. 99

Quinã crinitas stellas esse dixerunt.

non vulgares Hippocratem, Aeschylum, Diogenẽ, Plinium, Ptolemæum, Senecam, Ioãnem Damascenum & alios multos, satis supérque ostendimus: atq; adeò Apollonium Myndium inspiciendorum naturalium, vt scribit Seneca, peritissimum: qui Cometas in numero errantium stellarum, quarum cursum tenent, à Chaldęis apud quos studuit, certissimè collocari profitetur, signáque habere seposita & mundi legibus compressa. Quæ si sunt, otiosæ profectò in rerum natura haudquaquam erunt crinitæ. Quod dũ dico, non omitto quòd præclara hæc rerum mundi vniuersitas, multa sustinet, quæ per secretum eunt, & in occulto, cæca omnibus via mouentur, vt tandẽ mira, stupendáque palàm ędant. Ad quæ exploranda quia ætas vna satis esse non potest, per successiones lõgas & obseruationes multas pedetentim eundum erit. Veniet me Hercule tempus & nunc est, in quo posteri tam egregia suos maiores neglexisse grauiter dolebunt. Vsque adeò, in obseruandis difficilibus sed tamen pulchris, oscitantes sumus, & nepotum nostrorũ immemores. Sed hæc, quod dicunt, extra crepidam. Pensum itaque sequor. Crinitæ huius decreta formidare imprimis debebit Saturni proles, liuida, macra, tarda, taciturna, vorax, solitaria, laboriosa, tristis, auara, austera, inuida, suæ sententiæ tenax, pecuniarum

Naturã sua arcana pedetentim prodere.

Saturni proles.

rum congestrix, in alios animaduertens, vindictæ ap petens amicum plus cupiens perdere quàm verbum, maligna, furiosa (vt quæ sibi interdum nedum alijs mortem consciscat) ad soluendum lenta, in agendo mi nimè præceps, inexorabilis, profundi intellectus, cogitationis altißimę, magicarum artium studiosa, gemebunda, suspiriosa, iram diu fouens, & serò in gratiam rediens. Sed istorum picturas alibi non sine suis rationibus, & causis tibi absoluemus.

Iouialis Cometæ color & portenta.

COmeta candore vtcunque purpurascente insignitus, vt Iouius est, ita fertilitatis (nisi mentiũtur Arabes) præsagus. Hunc superiore libro Colũnam & Tenaculum ab antiquis astronomis inscribi monuimus. Cuius ea est natura, vt in aëre ventos salutares sic satis cum pluuijs (maximè in signo aquatico) opportunis temporibus nuntiet. Corporibus ad morbos paratis, & prophylactice destitutis, hæc portẽdere scribunt: pleuritides, synochos, exanthemata, morbillos, ophthalmias, capitis grauitates, colicos Portenta crinitæ iouialis.

Iouiales morbi. cruciatus, peripneumoniam, hæmoptoë, calculum, phlegmonas, gonorrheam, lethargum, lienteriam & huius plumæ infirmitates alias: à quibus, vt volunt, maximè periclitabuntur sub Ioue nati: de cuius classe

Iouiales filii. sunt, colore purpurascentes, verecundi, veraces, iusti, pacifici, misericordes, liberales, magnanimi, subiracundi, ridibundi, faceti, iram citò deponentes, probi, honorifici, calui, beneuoli, fideles, benefici, læti, hilares, carnosi, humani, lasciui, religiosi, & similes. Porrò à principis alicuius viri, aut insignis fœminæ, ecclesiǽue præfecti morte, bellísque ac contentionibus ægrè abstinebit. Quod de interitu Alphonsi Appuliæ regis primi, testatum confirmatumque volunt, cuius crinita nuntia, Aemiliam, Sabinam vniuersumque Neapolitanum regnum, lõgo et graui bello implicatum iri nuntiauit. Reliqua ad portentorum examen pertinentia, de Saturnino Cometa reposces. Illud tibi subinde occinens, quò plures & diuturniores apparebunt Cometæ, eò certiora habebunt dabuntque portenta, sicuti visum est & factum, ante bellum inter Lotharium Imperatorem & fratres, nam post multorum Cometarum apparitionem inde ingẽti pugna accisæ fuerunt Gallorum vires, ac diuulsum florentissimum Galliæ regnum à Germania.

Historia Cometæ Iouialis.

Historia.

Martij

Martij Cometæ color & portenta.

Cometa rutilans & planè igneus, Lãcea Mauris Astronomis dictus, & Pertica seu Veru, quia merè Martius est, ideo morbiferos ventos, tabificos & squallidos, vnà cum fontium & fluuiorum ariditate, nec non satorum & fructuum nescio qua corruptela significare pronus est. Quod vtique verissimum esse, is Cometes apertè est testatus, qui anno trigesimo nono supra millesimum & quingentesimum (ne quę à nostra memoria lõgiùs sunt posita referam) nobis studiorum gratia Lutetiam salutantibus, & ingredientibus, ac alijs plerisque sub eodem colore visus est. Cuius significatio (quia paruus admodum pauco tempore excanduit) in æstu & aquarum penuria sequente anno planè manifesta euasit. Nam viatores multi caloribus & siti miserè perijsse, ac in medijs vijs animam exhalasse inuenti sunt. Vt interim nõ omittam, quòd coloni pleriq;, propterea quòd putei, fontes, fluuij, riui & stagna exaruissent, aëre octauo iam mense nullas pluuias mittente, aliò cũ gregibus, familia & armentis immigrare coacti fuerũt, ac sedes magis opportunas quæritare. Quo anno ad Iani κα λ. Carolus Cæsar Imperator Lutetiam est ingressus. Caterùm à peste & bellorum longissimorũ metu

Martialis Cometę portẽta.

Historia miræ siccitatis Martii Cometæ.

metu immunis haudquaquam erit Cometes iste: & nescio sanè num ad eius picturam referri debeat qui primo anno belli Peloponnesiaci, quod inter se Græciæ ciuitates gesserunt, post insignem illam Solis eclipsim per dies quinque & septuaginta horribiliter fulsit, cuius extinctionem, post inauditam pestē, post euersas pręcipuas Græciæ vrbes, post tot exercitus cęsos, post tam variam belli funestißimi fortunam tandem extrema clade, secuta est Atheniensium prostratio. Ita demum ipse euentus docuit, non sine maximo vniuersæ Græciæ malo Athenienses astrorum monitus contempsisse. Quod ad morbos attinet: præsens Cometes dysenterias sęuißimas & populares significare solet, quales commemorato anno grassari vidimus. Ad hæc pestilentes febres, acutißimos morbos, tertianas, erysipelata, phrenitides, aborsus, causones, hæmorrhagias, deliria, choleram morbum & huius picturæ alios. Ad quæ frequentißima accedent tonitrua, coruscationes & fulmina. Vnde maria præter solitum agitabuntur, ac crebriora contingent naufragia. Porrò quia Martis stella nimium de sua natura incandescit, ideo bilem incendi paratißimam, in hominum corporibus promptißimè exagitatum iri nūtiabit Martius hic Cometes. Ex quo fiet vt rixæ, cōtentiones, prælia, vexationes, tumultus, seditiones: & alia

Martii Cometæ historia.

Martii Cometæ morbi.

Bilis flauæ effecta.

alia quę ad Martis ἰδιωτροπίαν pertinent illinc facilè emergant. Quæ quia recensere longum esset, tibi ex Ptolemæo & antiquis petenda relinquo. Sed ab atrocissimo bello, & morte magni alicuius viri aut fœminæ, fatales, vt sic dicam, manus ægerrimè abstinebit. Cuius picturæ crinitam fulsisse testãtur, priusquã Vsonus Cassanus Parthiæ atque Armeniæ rex ad Euphratem profectus Asiam inuaderet, adeò vt collatis signis cum Mahumete Turcarum rege, tam graui & dubio Marte sit dimicatum, vt qui ingentem inferret cladem, eandem & ipse acciperet: duo enim potentissimi exercitus, duo duces maximi, bis in paucis diebus acerrimè conflixerũt. Verùm enimuero inter portenta huius crinitæ insignia, omittenda etiam non est pestis, longa quidem & sæuissima,

Belli atrocissimi historia.

Qualis Erichthonios quondam populata colonos,
Antiquas fato crudeli exhausit Athenas:
Alter in alterius morientia membra ruebat:
Nec locus artis erat medicæ, nec vota valebant:
Cesserat officium morbis, & funera deerant
Mortibus & lachrymę, fessus defecerat ignis.
Ac tanto (mirum) populo vix contigit hæres.

Historia pestis sæuissimę, de qua apud Thucid. lib. 2. & Gal. lib. 1. cap. 6. de diff. febr.

Nescio sanè num hic etiam referri debeat prodigiosa & verè commemorabilis pestis, illa quam aui nostri, (quemadmodum accuratè, vt omnia, adnotauit Fer

Aa nelius

Vide Fernelių lib. 2. de abditis rerum cau. cap. 14.

nelius rerum cæli & naturæ doctissimus) obtigisse narrant anno Christi millesimo & quadringentesimo supra quinquagesimum. Hęc in Asia exorta, per Illiricum, Dalmatiámque serpsit in Italiam: per Germaniam verò in Galliæ & Hispaniæ fines: compluribus annis tam miserè in omnes ferè populos debacchata, vt vix tertia pars viuētium superstes euaserit. Cuius causam ad cęlestia corpora ac illorum motus & permistiones (vt abstrusorum omnium) idem Fernelius prudenter refert ac cōsultè detorquet: quę quoties bonæ sunt, hominum vitam tuentur, dū verò malę, contrà: sed de his alibi.

Notæ Martiæ sobolis.

A portentis huius crinitæ vix immunes erunt Martis filij, ruffi, concitati, graciles, temerarij, iracūdi, præcipites, fallaces, bellicosi, vinosi, contumeliosi, rixosi, superbi, crudeles, cōuitiatores, violenti, proterui, impigri, prodigi, alacres, impudentes, seditiosi, impij, versuti, feruidi, indomabiles, nihil sibi non arrogantes, gloriæ & vindictæ studiosi, garruli, vigiles, inquieti, sui profusi, alieni appetentes, cicatricosi, homicidæ & huius plumæ alij.

Solaris Cometæ color & portenta.

Portēta Cometæ Solaris.

Cometa ignes in orbem ferè spargens, & aureū colorem præ se ferēs, Solaris, Assyrijs astronomis nuncu-

nunc vpatur. Qui cum apparuerit, regis alicuius, aut præpotẽtis viri fœminǽue mortem nuntiabit, cum rerum regni mutatione, sed quibus meliora succedant. Significabit & diuturnos tumultus, nec non bella cũ æstu, siccitate & alijs. Qualium testem se dedit, vt scribunt, qui visus est paulò antè quàm Alphonsus Portugalliæ Rex classe magna satis, in Aphricã traiecit, duásque nobilissimas vrbes Tingin & Argillam vi cepit: atque oram Tingitanam armis subactam imperio suo adiecit. Pérque ferè tempora Carolus Burgundionum dux, aduersus finitimos populos & reges sic arma mouit, vt multorum annorum incẽdium à suis vix extinguibile incenderit. Sed hic tamen animaduertendum quod à duobus luminaribus rarò particularia iudicia, vt supra est adnotatũ, trahi solent. In quo si quid fortasse à nobis est peccatum, cum antiquis, quos hic ferẽdos & probãdos authores habemus, peccatum esse scies. Sed Solari soboli imprimis minitabitur hic Cometes, quæ pulchra plurimùm esse solet, elegãs, hilaris, læta, generosa, grauis, eximia, prudens, ambitiosa, subiracunda, honorata, potens, opulenta et ingeniosa. Quæ omnia cũ superioribus ita accipies, vt γενέσεως rationem vbique habeas, nam à radice pendent omnia. Deinde annuarum cõuersionum, quæ ad easdem, vt rami aptantur, ex quo illud:

Historia Solaris Cometæ.

Solares filii, cũ propria illorũ pictura.

Qui viget in ramis venit à radicibus humor.

Venerei Cometæ color & portenta.

Portẽta Cometæ venerei.

COmeta argenteus & albicans, Aurora seu Matuta antiquis nuncupatus, significationes suas in terræ fructus & aquas exerere de priscorum obseruationibus celebratur. Cuius natura, quia Venerea planè est, idcirco in mulierum & sacrarum virginum, nec non matronarum perniciem iurare traditur: legumque & publicarum rerum mutationẽ portendere. Qualem eum fuisse volunt, qui paulò antè quàm Cosdras Persarum rex Hierosolyma diripuisset, aliquando exarsit. Minatur & stomachi, matricisque ac renum, nec non pudendarum partium labores: adhæc lienteriam & diabetem. Quibus omniũ maximè obnoxij erunt (nisi præcautione sibi prospiciant) Veneris nepotes, nitiduli, compti, venusti, misericordes saltatores, delitiarum amatores, lasciui, hilares, mansueti, suaues, sociabiles, benefici, voluptuarij, vnguentis delibuti, cantores, facundi, desides, pusillanimes, & alij. Quorum morbi cũ lunaribus, de quibus posteà, communes fere erunt. In quorum classe, præter iam dictos, primas tenent catarrhi, coryzæ, branchi, paralyses, apoplexię, gonorrheæ, renum vesicę

Historia.

Morbi Veneri mancipati.

Veneris filii ac nepotes.

Morbi alii Veneris.

ſicę & vteri dolores, capitis affectus, quotidianæ febres, ſaliuę, hydropes, ſudores, et alij id genus, de quibus alibi, ſi iſta probabis, abundè tibi ſcribemus.

Mercurialis Cometæ color & portenta.

COmeta quadantenus cæruleus, aut potius verſicolor, caudam habens oblongam & crinem vagum, Sarracenis aſtronomis dominus Aſconæ nuncupatus, quia Mercurialis eſt, hæc ſignificare plurimũ ſolet. Imprimis eorum qui induſtria aliqua pollent, & Muſas colunt, inſignem calamitatem cum magni alicuius viri morte, præter bella, famem ac peſtem. Exemplo qualicumque res eluceſcet. Anno à natali Chriſti ſexageſimo ſupra ducenteſimum & milleſimum, in orientali cæli tractu, menſibus ſex ferè, crinitam, ab ortu ad medium vſque cælum crines longè latéque diffudiſſe, ac Mercurialis typum præ ſe tuliſſe, ex his quę variè ſignificauit & inde ſequuta ſunt, fidem faciunt rerum mundi & hiſtoriarum ſcriptores. Hæc videri non prius deſijt, quàm Vrbanus Gallus, pontifex è viuis deceſſit: poſt cuius obitum Carolus cum exercitu è Gallijs mouit, & ſuperato Manfredo regnum Neapolitanũ occupauit. Biennio pòſt,

Portenta Cometæ Mercurialis.

Hiſtoria Mercurialis Cometæ.

Pœni in Hispaniam traiecerunt, magnásque clades ibidem intulerunt: quanquam pulsi posteà & cæsi. Per que tempora magni tumultus in Ethruria concitati fuerunt. Quidnam sequutum? Anno à Cometa tertio, Banducar, vel vt habet Paulus Aemilius Gallicarum rerum scriptor exquisitus, Bādodachar Babyloniorum atque Assyriorum rex, Armeniam cum ingētibus copijs inuasit, Antiochiam expugnauit, & grauissimas cædes Christianorum ædidit. Anno ab apparitione quarto, Conradinus Sueuus victus captúsque à Carolo prouinciæ comite, & Siciliæ Hierosolymorumque, vt idem scribit Aemilius, rege nuncupato, securi percussus interijt. Anno quinto Ludouicus nonus Gallorum rex, in Aphricā traijciens Chartagine, vel vt alij tradunt, Tuneta vi capta, mortē, alui profluuio correptus, obijt: magna parte exercitus fame & peste absumpta. Cuius interitu cognito, Carolus Pœnorum regem ad tributa quotannis pendēda coëgit. Anno sexto Scythæ (quos hodie Tartaros vocant) Armenis opem ferentes Assyrijs seu Sarracenis victis, fugatísque Asiam liberauerunt, eámque Christianorum concessu, diu tenuerunt. Hæc, vt verum dicam, ex Iouiano & Nypho æquè diligentissimis ac doctissimis, & peregrinis historiographis alijs emendicare nihil puduit: non quòd nostris

stris

ſtris ſua deſint exempla, ſed profectò talia quę non poſſint in rerum iſtarum fidem conſtantiſſimè adduci incuria, ſi dijs placet, chronographorum: qui craſſa neſcio qua ſocordia ducti, vel potius aperta rerum cęli ignoratione, Cometarum apparitiones, deſcriptiones, durationes, emiſſores, magnitudines, figuras, loca colores, progreſſiones & huius methodi alia, inemendabili nota prætermittunt. Nos quod per veterum & iuniorum obſeruationes, variarumque gentium hiſtorias, & cęleſtium abacorum calculum magno ſudore, vt ars exigit, colligere potuimus, bona fide ſtudioſis impertire & adnotare nihil piguit: quod fęlix fauſtumque ſit precor. Sed in viam redeamus. Suſpectũ hunc Cometam habere debebit Mercurij germen varium, vafrum, ingenioſum, ſagax, proteruum, doloſum, ſuſpicax, myſterijs vacans, ſuperbum, eloquens, mendax, inconſtans, leue, æmulum, perſpicax, impetuoſum, dicax & feſtiuum. Cui affines morbi ſunt, phreneſis, lethargus, epilepſia, plethora & alij: pro natura, participatione & loco Mercurij cum alijs ſtellis: nam vt Vertumnus & Protheus quidam in cęlo ſe habet, quemadmodum alibi oſtendemus.

Incuria Chronographorum multis incommodat.

Mercurii ſoboles & morbi.

Lunaris

Lunaris Cometæ color & portenta cum quibusdam de colorum ratione.

Lunaris Cometæ portenta.

Cometa albedine claritatéque perinde atque Luna insignis, & crines retrò fundens, astronomis Arabibus Miles dictus, quòd duodecim signa cæli mira celeritate percurrisse quandoque sit visus, quia lunarem naturam sequitur, ideo muliebri statui & populari nescio quid mali intentare videtur. Ad hęc rituum ac legum innouationes, nec non homines qui antiqua in noua suo commodo mutare studeant: quorum originem caudę Cometæ inclinatio viam præmonstrabit. Talem in Italiæ tractu circa annum sesquimillesimum, et quintum supra decimum plus minùs, Leone Florentino, pōtifice regnante emicasse, fidē mihi fecerūt libri aliquot. Nam post eius apparitionem & parentum planetarum congressum, magna rerum Christianarum atq; adeò ecclesiæ tumultuatio, deprauatio, & corruptela sequuta est. Cæterùm præter connumerata eidem etiam adscribunt sterilitatis & leuissimorum bellorum significationes. Insuper catarrhos, paralyses, hydropas, epilepsias, scabies, obstructiones, coli dolores, diarrhæam, lienteriā, quotidianas febres, psoram, lepram, elephantiasim & huius

Historia Cometæ lunaris.

Lunares morbi, & filii.

huius generis morbos alios. Quibus præter cæteros obnoxia admodum erit Lunæ propago alba, mobilis, errans, cogitabunda, pusillanimis, timida, susurratrix, instabilis, prodiga, futilis, vaga, nouarum rerum dis-seminatrix & huius plumę alia. Verùm enimuerò quærat hic aliquis, sint ne colores isti re vera in incendio Cometarum, an potiùs imaginarij dicendi, et ex visus imbecillitate commenti? quem substrata nubecula, aut caliginosus aër & subhumidus eludere facilè potest, pro varia medij & intuentium natura: Quod postremũ si est, frustra hic à nobis scripta sunt & adnotata tot Cometarum portenta, tum à signis tum etiam à coloribus & rebus alijs deprompta. Ego sanè, vt rem eam tibi paucis expediam, ingenuè crediderim colores istos in ardente sursum materia, quẽadmodum libro primo ostendimus, re vera inesse, & ex dominantis planetæ ac aliorum quos consortes habet occulto radio, ceu penicillo quodam appingi, & in materia fermẽtari: quemadmodum fieri videmus in nubibus quarum colores etiam multis antè diebus quàm sese exhibeant, amicis non sine admiratione prædicere, & ex his fortuitas dierum tempestates quasi digito præmonstrare quandoque consueui: à pictore duntaxat planeta & rerum aëriarum præcipuo tunc temporis dominatore. Qui colores quia cũ

Quęstio ardua de Cometarũ coloribus.

Cap. 10.

Colores re vera Cometis inesse.

ſuis nubibus momentanei ſunt, & fugaces (nimirum vnius diei, aut horarum aliquot) ideo commune nihil habent cum multorum menſium Cometis, & eorundem coloribus, ac portentis ad canonem perſeuerantibus. Ex quo abditum neſcio quid & occultum agnoſcere, & præ ſe ferre mihi ſemper ſunt viſi.

Quid portendant Cometarum exaltationes ſupra Planetas, cũ caudæ illorum, in eoſdem conuerſione, & ad varias mundi partes motione. Cap. 12.

Exaltatiões Cometarum ſupra planetas cum propriis portẽtis.

HIc ex Abenragele & Arabibus adnotandũ monendumque exiſtimauimus, quòd quando Cometa ſupra Saturnum exaltabitur, infirmitates magnas ac fortes ſignificabit. Supra Iouem, quòd interficientur homines eximij, nobiles ac laudati. Supra Martẽ, quòd homines litigabũt, et bella gerẽt. Supra Solem, quòd deprimentur potentes, & exaltabuntur viles ac plebei. Supra Venerem, aquarum diminutiones cum ſiccitate nuntiabuntur. Supra Mercuriũ, rixæ & iuuenũ morbi cũ incõmodis. Supra Lunã in ſubſtãtijs multorũ detrimẽta. Supra Draconis caput, quòd interficiẽtur nobiles et qui in precio erũt. Supra caudã, quòd in fructibus arborũ iactura. Quibus ex Georgio Valla addemus, quòd ſi Cometa caudam

Caudæ Cometarũ conuerſio ad planetas cũ portentis.

dam ad Saturnum conuerterit, fructuum terrestrium caritatem & annonæ penuriam portendet. Ad Iouem, regias domos subuersum iri. Ad Martem, ægritudines, interitus & bella atrocia, cum immutatione status rerum publicarum. Ad Venerem, magnatum mulierum, reginarúmque mortem, vnà cum deploratione rerum quæ ad illas pertinebunt. Ad Mercurium, multitudini suspẽdia cũ dispendio & infamia. Quod ad Solem & Lunã attinet, nihil apud eundem scriptum reperi. Cuius sententiæ non ineptè fortasse attexemus, quòd si tempore alicuius natiuitatis fulgebit Cometes, nato periculum intentabit. Quæ si nocturna erit, & illius horoscopum Cometa occupabit, Luna ibidem dominium habẽte, aut cum eo inãbulante, ne vitam abscindat formidandum valdè erit: quẽadmodum sedulò adnotauit in suo Genethliaco, Ioã. Schonerus rerũ cæli philosophus acutissimus. Quod ad motionẽ attinet, Porphyrius grauissimus author testatur multa tum signa, tum indicia futurorum hinc percipi. Nanque, inquit, si ad Austri partes deferẽtur Cometæ, pluuias dabũt: si ad Aquilonias, siccitates: si ad occasum, egregiam anni constitutionem, temperaturamque futuram: sin ad ortum, pestes, luem & tabes: quibus nequidquam medicas manus admoueas. Hactenus ille.

Cometa tẽpore natiuitatis quid portẽdat.

Quid portendāt crinitæ variis formis apparentes, & ſub certis imaginibus octauæ ſphæræ aut zodiaci ardentes, vel cum illis inābulātes, & alia in particularibus iudicijs maximoperè obſeruanda. Cap. 13.

PLinius homo, ſi quiſquā alius, verè πολυΐστωρ non temerè ſcripſiſſe mihi videtur in Cometarum apparitione diligenter obſeruandas eſſe formas & ſimilitudines quas reddunt ac præ ſe ferunt. Inſuper cuius ſtellæ ſiue fixa erit, ſiue erratica vires de radiorū pulſatione excipiant, & quibus in locis degant. Si enim ſignorum partes verendas, hoc eſt vt interpretatur Milichius, medias occupauerint, fore ſcribit vt obſcenæ libidinis exempla ædantur. Si formam triquetram, ſeu vt habet Hermolaus, paribus angulis quadratam, ad aliquos perennium ſtellarum ſitus figurauerint: vel trino quadrató ue aſpectu aliquā hærentium cælo ſtellarum de proprio loco exceperint, futurum vt literis, ingenijs & eruditioni detrimentum portendant. In capite Septentrionalis, Auſtrinę ue ſerpentis, venena fundenda ac miſcēda. Si tibiarum ſpecie fulſerint, muſicæ & eius cultoribus damna adfutura nuntiabunt. De alijs tute prudenter ad eum modum iudicabis. Vt ſi iaculi aut lanceæ imaginem

Crinitæ quid portēdant ſub variis cæli imaginibus.

Variæ crinitarum formæ cū portentis.

gerent: bella inaugurari. Si animalis alicuius, illius generi, aut alijs ab ipso periculum imminere: & ita deinceps, sicuti supra ostẽdimus ac scripsimus. Quod temere factum non putabis: nam in generatione atque corruptione (quẽadmodum tradidit Ptolemęus) *formę inferiores afficiuntur à cœlestibus formis, sicuti passiua ab actiuis. Si autem figuræ expertes erunt, Cometæ, hominibus insuetum aliquid venturum declarabunt. In Lunę silentio, vel per plenilunia exoriẽtes, perniciem & damna minitari authores sunt, quamplurimi. Quibus cum Georgio Valla subscribit Antonius de Montulmo: nisi quod hic interficere etiam vult, maximè si in Ilegialibus (vt loquũtur) genesis locis affulserint. Plurimũ insuper referre putant nonnulli ad præuidendas tam ægritudines, quã partes corporis quas illæ prehendent, vt signa zodiaci sub quibus agent Cometæ, accuratè expendantur. Vt si sub Ariete factum id fuerit capitis dolores (propterea quod capiti præest* Aries) *nuntiari certum sit. Sub Tauro, colli. Sub geminis, humerorum cum brachijs: & ita de reliquis, pro varia partium corporis distributione ad loca Signiferi. Sed cum his natalitij thematis rationem imprimis habendam volũt, prospiciendumque num signum aliquod minax cum suo hospite in id iudicij descendat, & ex annua conuer-*

Morborũ prę-uisiones à Cometis.

 sione

sione cõspirante eclipsi, vel alio quouis modo suum etiam testimoniũ adponat. Ad quæ ex Albumaza re antiquissimo rerum cæli obseruatore, addere inutile haudquaquam erit: quòd si Cometa commercium habebit (quemadmodum anteà adnotauimus) cum signo horoscopante hora natiuitatis, aut annuę cõuersionis, vel cum Apheticis, et (vt loquitur Ptolemęus) phosphoricis signis, hoc est luminaria hospitantibus, damnum aliquod ei cuius erit genesis portendet. Quę si fortasse eo anno, vel per tempora Cometarum decretis dicta ægrotare contigerit, suspecta admodum & periculosa erit infirmitas. Quod ad alia figuræ loca ex antiquis accommodare etiam poteris. Nam si in eis excanduerit, vel aliter configuratus fuerit Cometes, rebus illis locis inauthoratis insidiabitur: vt vitæ, substantiæ, honoribus, amicis & similibus. Cæterũ in regum & magnorum virorum diuisionis signo & termino quoties emicabit, vel sub eorũdem domino et hospite, Albumazar author est, ingentes angustias, oppressiones, bella, vel necem illis portendi. In mediocribus verò hominibus inimicos, & ab his incommoda. Ludouicus de Rigijs ad patriarcham Cõstantinopolitanum scribens, adfirmat natiuitates quæ in Cometarum apparitione habebunt in ascẽdẽtis siue medij cæli angulo signum in quo vis Cometæ elucebit

Cometarũ portẽta in natiuitatus locis.

Crinitarũ portenta in domibus natalitiis.

bit, & dominus domus ſeu exaltationis fortis erit, ſingulare quidpiam ac maximum illis venturum etiam vltra ſignificatum propriæ figuræ nuntiare. Si in decima cum veloci crinitæ motu, regem aut dominatorem venturum. In nona, maximum pontificẽ. In vndecima, gẽtium ductorem. Et ſi cum hoc fortunæ ſolæ diſpoſuerint, ſine maleficorum damnatione, affirmandum aliquid diuinum inde emerſurũ. Præterea ſignificationes inualeſcere, ſi prope cingulũ Zodiaci, aut verticalis puncti, vel non ita procul, apparuerint. Hactenus ille: cum quo crinitis receptui canere inſtitueram, & complicatis velis in portum excurrere, niſi traiectiones Cometis ſanè quàm affines me de via & propoſito diſtraxiſſent. Itaque de illis, ne quid in ſummo aëre intactum relinquam, pauca veluti per tranſennã tibi ſcribere, abſurdum non erit.

Cometæ verticales.

Quid traiectiones, & in ſummo aëre trãſcurrentes ſtellæ, aliæque impreſsiones aëris ignitæ ſignificent: appoſita illarum generatione & natura. Cap. 14.

L*Atini ignitas traiectiones id nuncupare mihi vidẽtur, quòd Ptolemæus vbique maximus, ſua lingua, hoc eſt Græca, διάττοντας dixit, alibi ἀκοντί-*

Traiectionũ nomenclatura varia.

σματα

σματα, καὶ διάδρομας. Seneca & Plinius volantia sidera & repentina. Recentiores, nomine Græcas, quoad eius fieri potest, Ptolemæi appellationes excipiente, desilientes, emicantes, & raptim elisos ignes. Alii igniculos & cum vulgo incensas stellas, deciduas, cadentes, volantes & transcurrētes. Propterea quòd per supremam aëris regionem, modò in hunc, aliâs in illum cæli & mundi tractum dissiliunt & euanido motu ferūtur. Cuius rei sic ex Manilio paucis rationem accipies.

Ignium transcurrētiū ratio.

Et quia non solidum est corpus (inquit) sed rara vagantur
Principia aurarum, volucrique simillima fumo:
In breue viuit opus: cęptáq; incendia fine
Subsistunt.

Ad hæc ex Pontano hunc in modum suum Frácis-cum filium admonente.

Sæpe per æstatem cælo si fortè silente
Aut carpes iter, aut Mauortia signa secutus
Traduces vigilem per iussa silentia noctem:
Collucere faces, cęlòque cadentia cernes
Sydera, & incensos per sudum albescere tractus.
Halitus hic modicúsque, & cęco impulsus ab igni,
Incidit in gelidas vt primùm frigoris oras,
Nec potis incertum longè exuperare rigorem,

Torquet

Torquet iter fugiens, nunc huc, nunc mobilis illuc,
Donec conceptam traxit per viscera flammam:
Nunc proprio incẽsus raptu, nunc térque quatérque
Exagitata ferens impactæ verbera nubis.

Hactenus ille. Cæterùm traiectiones istę omnes volucres, repentinę, ac momentaneæ fiunt à calidiore siccioréque & raro necnon fumido halitu, sursum vi cæli rapto, & quo ferè de Cometis dictum est modo, ardente: à quibus motu, forma & duratione, præter alia, duntaxat differre mihi videntur: nam vt subitò conflagrant & apparent, ita extempore desinunt ac vanescunt. Quod de sola materiæ diuersitate ac natura pẽdere existimabis: quæ hic quàm illic, aliquãto rarior, siccior, & calidior esse solet. Ad quæ accedũt intensiones, remissiones, positus, distractiones, inclinationes, agitationes, impulsiões & alia. Pro quarum portentis vel potiùs significationibus, vnus hic Claudij Ptol. Aphoris. abundè satis erit. οἱ διάττοντες *(inquit)* δηλοῦσι ξηρότητα ἀέρων, καὶ εἰ ἐφ' ἑνὸς μέρους φέρονται, δηλοῦσι τὸν ἀπ' ἐκείνης τῆς γωνίας ἄνεμον· εἰ δὲ εἰς διάφορα μέρη φέρονται, δηλοῦσι ὕδατος ἐλάττωσιν, καὶ ἀκαταστασίαν ἀέρος, καὶ στρατευμάτων ἐπιδρομάς. *quod est: Transcurrentes summi aëris stellę, siccitatẽ indicant, quæ si ab vna parte ferentur, ab angulo illo ventum significabunt. Sin verò ad multas dissilient,*

Traiectionum & cadentium stellarum generatio.

Traiectionum significationes ex Ptol.

aquarum imminutionem, aëris commotiones, & exercituum incursiones promittent. Quod sub finem secundi ἀποτελεσμάτων *paulò fusius hũc in modum (vt Græca omittam) confirmasse audies. Discursiones (inquit) & iaculationes stellarum, si ab vno angulo prorumpent, inde quoque ventum expectabis. Sin occurrent inter se, vẽtorum prælia. Si de quatuor plagis ruent, hyemes varias, atque etiam fulmina, tonitrua, & quæ huius plumæ sunt alia. Ptolemæo cõcinit Aratus in Phænomenis sic scribens:*

καὶ διὰ νύκτα μέλαιναν ὅτ' ἀστέρες ἀΐσσωσι
ταρφέα, τοὶ δ' ὄπιθεν ῥυμοὶ ὑπολευκαίνωνται,
δειδέχθαι κείνοις αὐτὴν ὁδὸν ἐρχομένοιο
πνεύματος· εἰ δέ κεν ἄλλοι ἐναντίοι ἀΐσσωσιν,
ἄλλοις ἐξ ἄλλων μερέων, τότε δὴ πεφύλαξο
παντοίων ἀνέμων, οἵ τ' ἄκριτοί εἰσι μάλιστα.

Traiectionum significationes ex Arato.

Quod nos sic vertimus & interpretamur:

Præcipites si nocte ruent, crebroq; micabunt
Stellæ, albescentem tractum post terga trahentes:
Accipito ex illis venientes agmine magno
Ventos. Sed si aliȷs aliæ de partibus vltro
Concurrent: varios flatus tunc vndique cernes:
Et qui confusè turbabunt aëra passim.

Ratio hinc sumi potest, quòd ventus authore Aristotele nihil aliud sit, quàm agitata quædam circa ter-

terram aridæ aſpirationis multitudo. Quare cum ex effumatione æſtuoſa, omnes fiant traiectiones, naturale eſt vt à qua parte impelluntur, ab eadem ventos promittant ac prænuntiẽt. Qui tãto validiores erũt, quanto diuturniores & oblongiores apparebunt traiectiones. Quibus fortaſſe ſuccedent calidi bilioſique morbi, ab arida & ſicca aëris conſtitutione, præſertim in paratis corporibus. Quod ſenſiſſe mihi videtur verè medicorum parens & bonorum omnium author Hippocrates noſter ſcribens, in ſiccitatibus et per ſquallores (quibus vigentibus gigni ſolẽt cadẽtes iſtiuſmodi ſtellæ) febres acutas plurimùm fieri. A quo ne latum quidem vnguem, quod dicũt, recedit Ludouicus de Rigijs hunc in modum ad ſuum Patriarcham Conſtantinopolitanum (vt ſuprà adnotatum eſt) ſcribens. Vapores (inquit) accenſi per aërem & excurrentes, ſiue in forma Cometæ, ſiue in alia, infirmitates calidas, acutę́que naturæ deſignant: adhæc prælia, regnorum diſſentiones, fontium ariditates, & fluminum reſiccationes. Currentes verò hinc inde per omnes partes, malum vniuerſale demonſtrant. Si in vna magis quàm alia, in illa maius erit ſignificatum. Sed ſi omnes ad vnam partem ferentur & diſcurrent, in illa erit omnium malorum extremitas ſimul & fames. Atque hæc de traiectionibus, &

Vẽtos quomodo prænuntiẽt traiectiones.

Aphor. 7. ſect. 3.

Traiectiones quãdoque morbos ſignificare.

Aphor. 97.

Varia à traiectionibꝰ ſignificari.

 crinitis

Aph.98. *crinitis stellis cęlo nunquam impunè visis, quæq; secundas partes ex Ptolemæo (quemadmodum sępenumero diximus) in iudicijs post vniuersales causas ferunt (nam sunt certarum stellarum veluti soboles quæ suos parentes sequi solet, ac illorum naturam referre) vtcunque pręcipitata veriùs quàm scripta, erũt satis. Quibus tantisper fruetur Lector optimus, donec posteri dies priorum μάρτυρες, vt scribit Pindarus, σοφώτατοι, de obseruatione meliora proferent.*

Libri secundi & vltimi Cometographiæ Antonij Mizaldi Monsluciani, Finis.

1549.

AD VIGILANTISS. IVXTA AC eruditiß. Vrſicampi Abbatem D. Antonium Leufredum Antonius Mizaldus.

Si quis, docte Pater, dederit tibi cærea pruna,
Caſeolum, roſulas, aut raptum ex arbore nidum:
Hæc bonitate tua non adſpernatus, aperto
Accipies vultu, tecumq́; putabis amicos
Hoſce animos ſumma de ſedulitate probandos.
Quâ ſpe perpulſus quos pridem in montibus al:is
Vraniæ flores collegi mitto libenter.
Hos ſi pro ſolita dignaris ſumere fronte,
Scandentiq́; tuo Mizaldo dexter adeſſe:
Dices hũc memorem & magno cũ fœnore gratũ.

IDEM AD D. PETRVM BAZInum Abbatem prudentiſsimũ, S. Ioannis, ad vineta vrbis Sueſſionum.

Abbas diſerte & Mecœnas ſtudentium
Laudande doctis omnibus:
Vt nullus altum uaſculo fontem breui
Tentauit unquam claudere:
Sic (crede) nunquam tentabo laudes tuas
Verſu minuto claudere.
Scribenda ui ſunt grandiore hæc:te tui
Laudant ſatis probè probi.
Ac ut te honeſtant hi:ipſe ſic illis decus
Contrà refulges ſplendidum.
Noſtros labores quos tibi committimus
Dignare proſpectu tuo,
Abbas diſerte, & Mecœnas ſtudentium
Laudande doctis omnibus.

GERVASII MARSTALLERI Carmen in Cometographiam Antonii Mizaldi.

Multa suæ prudens nobis Deus exhibet iræ
σύμβολα, iudicij signaq; multa sui.
Signa, quibus moniti, meliorem deinde sequamur
Actibus in nostris consilijsque viam:
Atque Deo veniam precibus votisq; petentes,
Pœnæ aliqua saltem parte leuemus onus.
Hosce (minas inter reliquas) monstratur in vsus
Aëris in summo flamma comata loco.
Flamma, quidem physica ducens ab origine certum
Principium: at mundo tristia fata notans.
Non est materiæ cælestis condita moles,
Vt stellæ posßit nomen habere sibi.
Nam prius haud vsquam prælongo tempore visa
Surgit, & aucta diu, deinde minuta perit.
Non certo vehitur motu, diuersaque oberrat,
Aetheris incensi per loca adusta vagans.
Attamen haud casu, sed cæli ex viribus ortas
Viscosas sequitur flammigerasque faces.
Quæ variè pulsæ radijs, motuq;, figuras
Ostendunt varias, nuntia certa mali.
Sæpè comas, barbam non raro, cornua sæpè,

Inter-

Interdum discos, Martia tela, faces.
Sunt quæ vasa putes, gladios, equitésue, rosásue:
Sunt quibus est longæ forma recurua tubæ.
Hos tamen appellant vno plerunq; Cometas
Nomine, prodigij grandis & instar habent.
Istáque non falso subijt sententia ductu
Mentibus: haud vanus prouenit inde timor.
Ventorum insuetis nam fluctibus aëra complent,
Vnde domus, vrbes, oppida sæpè ruunt.
Plus satis exiccant telluris viscera: peste
Inficiunt auram, corpus & omne sua.
Hinc frugum tristis manat corruptio, rerum
Viuarum interitus, perniciesque grauis.
Quin etiam clades populorum, fatáq; regum
Noxia & imperij bella, vicesque notant.
Hæc generi humano cum debita pœna statuta est
Talia monstrantur signa timenda prius:
Quæ pellant homines ad frugi munia vitæ,
Et faciant summi poscere patris opem:
Vnde queunt tolli, placato aut numine saltem
Leniri instantis pondera tanta mali.
At quia securos nimium, nimiúmq; socordes
Hæc nihil officij nos pia cura mouet,
Nullus adhuc abijt sine magna clade Cometes,
Stultitiam hicq; suam sæcla priora dolent.

Fœlices

Fælices autem quos ista pericula cautos
Efficient, plagis ne obruta turba sient.
Hoc tibi consilio præstans Mizaldus, in vnum
Omnia congessit talia signa librum.
Illorum physicas dum causas ordine reddit,
Naturæ arcanum & grande reuelat opus:
Dum verò euentus, mortalib. inde secutos
Enumerat, veterum fata notanda refert.
Hoc inter summum quæ cætera commoda præstant,
Aëris has flammas quod metuisse docent:
Nec metuisse modò, sed correxisse futurum
Sedulitate, Dei præsidioq; malum.
Hæc tibi cuncta suo dum præstat, candide lector,
Mizaldus, Phœbi spesq; decusq;, libro,
Crede mihi, à cunctis, ad quos hic prouenit vsus,
Illi debetur gratia, lausq;, fauor.

FINIS.

OPTIMO DOCTISSIMOQVE viro D. Paulo Ebero Kitzingensi, Leucoreæ bonarum artium professori publico, præceptori suo plurimum semper obseruando S. P. D.

Ostquam ego, vnà cum plerisque Academiæ vestræ membris atque alumnis, tãquam per naufragium à vobis abductus fui, post multas tãdem ex vno flumine in aliud iactationes ad Sequanam Parisiorum, fluctibus aliquanto mitioribus, sum delatus: vbi portum aliquem consecutus inter cæteros viros bonos ac pręclaros, quorum, dei beneficio familiaritas & amicitia hic mihi contigit, singulare mecum necessitudinis fœdus, pro insigni humanitate sua, inijt vir optimus, D. Antonius Mizaldus, in omni doctrinarũ genere fœliciter versatus. Is, quum inter alias quãplurimas lucubrationes suas hanc mihi, quam vnà iam accipis Cometographiam monstrasset, rogare me cępit, si quid eiusdem argumẽti haberem, id sibi communicarem. Ego verò etsi præcipuam librorum meorum supellectilem apud

vos, ſpe reditus, haud inuitus & hactenus reliqui, & diutius relinqui volo, aliquos tamen libellos, peregrinationibus aptiores, ex prælectionibus veſtris doctiſſimis pariter ac fidelisſimis collectos tam conſolationis meæ ac memoriæ veſtrum firmioris, quàm diſcendi cauſa mecum circumfero: in quorum numero haud infimum locum habet is, quẽ anno, niſi fallor, quadrageſimo quarto ex tuis in ſecundum Plinij lib. annotationibus congeſsi. Qui cum inter alia multa Cometarum Catalogum, ſuccinctum quidẽ, at hiſtoriarum amplitudine verborumq́ue pondere refertiſsimũ contineat, duxi neutiquam boni viri officium eſſe tantum theſaurum celare eum, qui eadem in re tam ſtrenuè, nobis potius quàm ſibi laboraſſet. Oſtẽdi igitur Mizaldo iam nominatum & abs te nobis dictatum Cometarum Catalogum: qui adeò illi placuit, vt modis omnibus mihi tantiſper inſtaret, dum precibus & argumentis eius adductus neſcio qua Gigantea audacia typis eum in calce Cometographiæ ſuæ excudendum traderem. Nihil enim acquieſcebat mihi neganti, fas eſſe alienum laborem inſcio autore euul-

euulgare: obijciens & publicam vtilitatem, priuatæ anteponendam, & Germanorum, præcipuè eorum, quos vestra Academia informauit, consuetudinem, qui honestis potius ac necessariis studiis volunt consulere, quàm proprio nomini & existimationi: vt solent κακόζηλοι isti, qui dum pro Horatij præcepto suorum studiorum fructus non in septimum modò annū, sed nescio quot septenos premunt, multos interim, quos lucubrationibus suis iuuare possent, impiè negligunt, & tandem morientes sua secum scripta auferunt, vel saltem manca mutiláque relinquūt. Hæc cùm verissima esse certò sciam, non volui amplius mea illa vti excusatione. Credo enim te haudquaquam ęgrè laturum id factū meum, vbi legeris eruditissimā Mizaldi eadem de re commētationem, ac videris quàm aptè tuus illi catalogus sit adiectus: nam gratum haud dubie ac periucundum tibi erit, talem eum nactum esse locum, vbi multò plus voluptatis ac vtilitatis adferet ijs, qui prius integram Cometarum descriptionem ex Mizaldi libris acceperint: vbi deniq; plus fauoris atque laudis merebitur, quàm si nudus se-

 orsim

orſim in publicum prodiret. Vnum itaque hoc, quo minus publicandum Catalogum tuum iudicarem reſtabat, quod vno in loco non pauca, vt mihi videtur, à me (cum fortè à prælectione abeſſem) ſunt omiſſa, quodque aliquibus in locis inter tranſcribendum erraſſe me exiſtimo. At ne hoc quidem Mizaldus admittebat, dicens, haud conſultum eſſe, vt tam vtilis ac eruditus labor ob tantillum defectum ex mea negligentia ortum, diutius lateat, adeoque commodam prodeundi in lucem occaſionem negligat: quinimò, aiebat, hac ratione author inſtigabitur, vt eundem Catalogum apud ſuos edi curet, non modò correctiorem ſed multò etiam locupletiorẽ. His inquam rationibus perſuaſus, vt ſinerem Cometographiam tuam pręlo cõmitti, hanc ad te, colende præceptor, epiſtolam præfigere volui: tum vt ſic inſtituti mei rationes tibi redderem: tum vt meũ erga te, voſq; omnes præceptores meos debitũ amorẽ & obſeruãtiã in hac tãta veritatis bonorũq; hominum abnegatione, quæ iam, proh dolor, in maxima hominum parte per ſubitam & inauditam omnium rerum μεταμόρφωσιν fieri conſpicitur

citur, ex hoc à vobis remotissimo loco, vbi exulare malo quàm in patria, declararẽ. Oro autem Deum patrem liberatoris nostri Iesu Christi, vt propter hũc filium suum, vos omnesque pios vnà cum studiis vestris benignè seruet, regat ac gubernet, meque vobis tranquillitati pristinæ fœliciter redditis, tandem per opportunitatem commodè restituat.

Salutat te omnesq; vestros officiosè ornatiss. iuuenis Michael Caropolites Francus, tibi, vt scio, & discipuli & amici nomine charissimus, mihi vero hic iam cùm vestro nomine, tum ob virtutes proprias & eruditionẽ eximiam coniunctissimus. Salutabis tu quoque verbis meis isthic totum præceptorum & amicorum cœtum. Vale cum omnibus tuis atque nostris fœliciter quamdiutissimè.

Lutetiæ Parisiorum ex Collegio Belloua-
censi: Anno manifestatæ salutis ho-
minum 1549. decimo Calen-
das Aprilis.

Catalogus Cometarum, quos insignes euentus secuti sunt.

1 Cometes cornutus.

Ometes fulsit cornu figura, eo tempore, quo Xerxes decies centum milibus armatorum Græciam inuasit, & multis vrbibus direptis & incensis tandem duce Themistocle nauali pugna superatus fugiens vix euasit.

2 Cometa ventosus.

Paulò ante initium belli Peloponnesiaci, quod fregit Græciæ vires, post Solis occasum Cometa conspectus est ingens dies continuos 75. Mox tanta vis ventorum coorta est vt lapidem vehiculi magnitudine à rupe auulsum & sublatum in sublime turbo ferret, donec ad Vrbem Thraciæ Aegospotamos delatus, è cælo decidisse vulgò creditus est. Eam tempestatem prædixit Anaxagoras, qui vixit tempore Periclis, autoris belli Peloponnesiaci. In fine huius belli ad illũ locũ Thraciæ Athenienses, cũ classe imperiũ Græciæ amiserũt. Huius Cometæ mentionem facit Aristoteles lib. 1. Meth. cap. 7. Plutarchus in Lysandro. Plinius cap. vigesimo octauo libri secundi.

Athenienses Græciæ imperium amittunt.

Euclea

Euclea Athenis pratore, paulò ante cladẽ quã Atheniẽses in Sycilia acceperũt grauiß. visus est Cometa *in* Septentrionali *parte cœli, sole circa punctũ solstitij hyberni versante: vt autor est Aristoteles cap. 6. lib. 7. Meth. Accidit autẽ clades illa Sycula olympiade 92. vt testatur Plutarchus in vita Lysiæ.* 3 Cometa cladis Atheniensium præco.

Cometa *conspectus est Aristeo Athenis prętore, hoc est, anno 4.* Olympiadis 101. *(quod constat ex Achaicis Pausanię) quem Aristoteles subinde magnam stellam & magnum* Cometam *vocat: hyeme in serenitate & frigore maximo, vesperi paulò post occasum solis: post quem ipse quoque mox occidit, cuius splendor occupauit tertiam partem cœli. Motus eius fuit ab occasu ęquinoctiali versus Austrum: & cum peruenit ad cingulum Orionis extinctus est. Hyemis illius reliqua pars fuit admodum sicca & abundans flatibus Septentrionalibus. Postea cùm cõtrarij vẽti simul spirarent, Aquilo in sinu* Corinthiaco *fluctus concitauit: extra sinum verò Auster obluctãs cùm fluctus intra sinum cogeret, post aliquot terrę motus, quibus Achaię vrbes, Helice & Bura corruerunt: accidit etiam diluuium, quod magnam vastitatem Achaię attulit. Anno deinde secũdo ad Leuctra in Bœotia Lacedæmoniorũ vires ita accisę sunt, vt imperium Græciæ amiserint, & pristinam* 4 Cometa hybernus magnitudinis prodigiosę. Cometa admodũ vẽtosus, pluuius, terræ succussator et Martius.

poten-

potentiam nunquam posteà recuperare potuerint.

5 Iubæ effigies in hastam mutata. *Olympiade 106. iubę effigies mutata est in hastam: Anno vrbis conditę 398. quo anno templum Apollinis Delphici à Phocensibus direptum duce Philomelo, causam prębuit bello sacro secundo: quod geßit Philippus Macedo decem annos, cum Phocẽsibus, magna cum totius Phocaicę clade ac deuastatione.*

6 Cometa ventosus. *Lycomacho Athenis Prętore, vt inquit Aristoteles, paucos dies Cometa arsit iuxta circulum ęquinoctialem: quem est secutus ventus horribilis prope Corinthum. Constat autem ex Diodoro Siculo hunc Lycomachum fuisse Athenis ἄρχοντα, anno 4. Olympiadis 109. quo tẽpore, aut paulo pòst, Athenienses Demosthenis suasu cũ Philippo Macedone cõgreßi, ad Cheronęam cęsi sunt: quę clades vniuersę Gręcię & gloriam dominationis & libertatem vetustiß. finijt.*

7 Cometa igneus rubicũdus & orbicularis. *Post mortem Demetrij Syrię regis, cuius Demetrius & Antiochus liberi fuerunt, Cometes effulsit nõ minor sole. Primò igneus ac rubicũdus orbis fuit, clarumque lumen emittens, quanto vinceret noctem. Deinde paulatim magnitudo eius districta est, & euanuit claritas, nouißimè autem totus intercidit. In hoc tempus incidit excidium Carthaginis, et bellum Achaicum*

Achaicum, quo funditùs deletæ sunt vrbes Græciæ clarißimæ Corinthus, Thebæ, Chalcis, & quędam aliæ. Est autē Carthago deleta anno vrbis 607. Corinthus anno sexto pòst.

Anno vrbis 652. quo Marius Cymbrorum, & Teutonū copias ingentes fudit, ardentia iacula & scuta in cœlo cōspecta sunt. 8 Iacula ardētia & scuta.

Octauio consule, hoc est, anno vrbis 667. Plinius dicit, Cometen fulsisse ante bellum ciuile luctuosißimum, quando Cinna cum exercitu reduxit in vrbē Marium exulem, qui extrema immanitate sęuijt in præstantiß. patritij ordinis viros: quam lanienam Marij, reuersi ex Asia, Syllę crudelitas superauit etiam. 9

Ante bellum ciuile Pompeij & Cæsaris aliquot Cometæ flagrarūt, teste Plinio & Lucano: quod mutationem sempiternam toti imperio Romano attulit. 10 Cometæ Cæsariani.

Post interfectum Iulium Cæsarem iterum aliquot Cometæ emicuerunt, vt testatur Verg. inquięns:

Non alias cœlo ceciderunt plura sereno 11
Fulgura, nec diri toties arsere Cometæ.

Ex quibus is fuit, quem legimus tēpore ludorū per 7. dies in regione cœli Septentrionali conspectum esse, & oriri solitū circa vndecimam horam diei.

Paulo ante mortem C. Cæsaris Cometa à Septentrio- 12 Cometa obscūrus & lugubris.

Ee

tentrione in verticem surgens, Orientem petijt, semper obscurior.

13 Cometa sex mensium. *Sub initium principatus Neronis alius Cometa & ipse à Septentrione cedens, sed in Occidentem tendens ad Meridiem flexit, et ibi se subduxit oculis cum durasset menses sex. Non multò pòst Hierosolyma deleta est.*

14 Cometa vnius anni. *Anno primo imperij Vespasiani supra Hierosolymam sydus stetit gladio simile, & Gometes annum integrum conspectus est. Anno sequente vrbs capta est, & perierunt vndecies centena millia Iudæorum gladio & fame.*

15 Cometa terræ motus præco, pestilẽtiæ, incẽdii & mortis. *Quinto consulatu Titi, & Vespasiani patris septimo, Plinius scribit arsisse Acontia iaculi modo, ocyssimo significatu. Nam mox terræ motu corruerunt aliquot oppida in Cypro & alibi. Secundo anno pestilẽtia adeò Romæ sæuijt, vt per multos dies in Ephemerides dena millia hominum mortuorũ referrẽtur. Tertio anno post Cometẽ Vespasianus mortuus est. Sequẽte anno Vesuntij montis incendium aliquot vicinas vrbes exussit. Altero deinceps anno Titus cum hominum luctu obijt.*

16 Stellæ per diẽ visæ. *Commodo Antonio, Marci filio imperante stellæ per diem perpetuò apparuerunt, & quadam ex ijs in lõgum productæ, medio quasi aëre suspensæ videbantur*

bantur. Eodem tempore pestis per Italiam grassata est, & terræ motus concussit quasdam partes vrbis Romæ: ex quo incẽdium ortum est, quo tẽplum Pacis & Vestæ cum pluribus alijs ædificijs conflagrauit. Occiso deinde Commodo: & Pertinace bella ciuilia grauissima gessit Seuerus contra Iulianum imperatorem in Italia, Vescenninum nigrum in Syria, Albinum in Gallia.

Ante mortem Constantini magni Cometes insolitæ magnitudinis aliquandiu fulsit: qui significauit horribilia bella ciuilia, quæ filij Constantini inter se gesserunt: item distractionem Ecclesiarum miserabilem, quam attulit hæresis Arriana. 17 Cometes insolitæ magnitudinis.

Imperante Theodosio Cometes aliquandiu apparuit, quo tempore Gothi & Vandali in Thraciam irruperunt: quos tamen fortiter repressit Theodosius. Sed post eius mortem imperantibus filijs Arcadio et Honorio Gothi iterum concitati perfidia Ruffini Italiam & multas alias terras crudeliter vastarunt. Capta etiam Roma post biennij obsidionẽ. Totũ illud tempus à Theodosio ad Iustinianum vsq; magnis ac multiplicibus omnium ferè imperiorum mutationibus adeò fuit calamitosum, vt nihil suprà. Quis enim historiarum vel mediocriter studiosus, ignoret fortissimarum gentium ex Aquilone & Germania 18 Gothorũ irruptio. Roma capta à Gothis.

mania migrationes, ac bella grauißima, quibus vniuersum Romanum imperium Occidentis, in diuersas parteis multipliciter distractum, ac tantum non funditùs euersum est? Nimirum à Gotthis & Vandalis, Roma capta direptáque aliquoties, tãdem & incensa est. Hunni præterquam quòd Italiam Attila Duce crudeliter, adfligebant, Galliam quoq; validißimo exercitu intrarũt: vbi tamen ab Aetio Romano, Gotthis, & Francis, qui Romanis Galliam ex maxima parte iure belli extorserant, ac à suo nomine Franciam denominarant: ingenti prælio superati, prostrati, ac in Pannoniam, quam iam dudum occupatam tenebant, repulsi sunt. Vandali Italiam, Galliam, Hispaniam & Aphricam summa crudelitate peruagati ac depopulati sunt. Gotthi similiter & Sueuorum quędam pars, per Galliam transeuntes in Hispaniam, pręcipuam eius partem habitare cœperunt. Iisdem temporibus Scoti, Picti & Saxones Britanniam Romano Imperio eripuerunt, sibiq; subiecerunt, eiecta Britannorũ potißima parte, quę pòst apud Armoricos concedit. Longobardi quoque Cisalpinam Galliam Iustino imperante obtinuerũt ibíque regnum constituerunt. Quin, vt breuiter dicam, tota Europa vix alia tum fuit, quàm humani generis cruẽta quędam laniena. Neque dubium est,

quin

quin tum etiam Eclipsium, Cometarum ac id genus alia prodigia, prenuncia maximarũ in Imperijs calamitatum, frequenter apparuerint: licet à Chronographis ea non omnia vel animaduersa vel memorata legantur.

Tandem cùm innumera penè mala in Occidentali orbe nonnihil desæuijssent, Gregorij primi Pontificis Romani temporibus, inter cætera prodigia conspectus est & Cometes, quem in Italia biennij fames secuta est. Nec multò pòst in Arabia natus est Mahumetes, qui noua quadam religione ex Christianorum & Iudæorum dogmatis consuta, totius Orientis pleraque regna nequiter infecit. Quemadmodum idipsum & alia quædam similia, non vsq; adeò obscurè prædicta sunt, in vaticinijs Danielis Prophetæ, & Ioannis Euangelistæ. 19

Anno 673. flamma maximo populorum terrore per 10 dies conspecta est. 20

Anno quarto pòst, alius Cometa tres menses apparuit. Circa id tempus Sarraceni iam potentes in Oriente & Aegypto, in Syciliam traijciunt, eaq; direpta redeũt Alexandriam. Bulgari etiam ex Scythia egreßi, vastata Thracia, loca ad Istrũ, quæ hodie tenent, occuparunt. 21

Anno 729, duo Cometæ mense Ianuario, 15 dies 22

fulserunt: quorum alter manè ante Solem orientem conspiciebatur, alter verò vespere occidentem Solem sequebatur: quo tempore Leo Orientis Imperator imaginibus ex templis omnibus sublatis magnum in ecclesia tumultum ac discordiã excitauit. Longobardi in Italia crudeliter grassantes Romã obsident, contra quos Pontifex Romanus Carolum Pipini patrẽ Francorum regem accersit in Italiam, à quo Longobardi repreßi sunt, & non ita longè pòst propemodũ deleti, capto Desiderio vltimo eorum rege, à Carolo magno, quando etiam Titulus imperij Romani in Francos translatus, adhuc à Germanis tenetur.

23 *Anno Christi 841. Cometæ aliquot conspecti sunt, & secutum est dißidium inter Lotharium Imperatorem Ludouici Pij filium, & eius fratres, propter diuisionem imperiorum, quæ reliquerat illis pater. Hinc nanque bellum intestinum, idque atrocißimum oriebatur inter Frãcos, quo ipsorum vires adeò debilitatę & accisæ sunt, vt in priorem statum redire posteà nunquam potuerint.*

24 *Anno Christi 1000. preter alia prodigia Cometes aliquandiu conspectus est, & secutus terræ motus horribilis. Triẽnio post Otho 3. sapientißimus imperator qui summo beneficio Imperium Romanum affecit, constitutis 7. Electoribus ad cauendas dissen-*

siones

*siones & bella intestina, quæ in electione Imperato-
rum sæpe anteà extiterant, veneno sublatus est frau-
de vxoris Crescentij.*

Anno 1006. *Cometes in Australi parte cæli e-
micuit, qui attulit sequēti anno famem & pestē mi-* 25
*serabilem, fere per totum orbem. Quo tempore etiam
Pontificum electio turbauit ecclesiam, donec Henri-
cus tertius edictum proposuit, ne quis pro Pōtifice a-
gnosceretur, nisi Imperator Romanus electionem eius
ratam habuisset. Quod edictum postea, dum impu-
gnarēt Pontifices, causas præbuerūt atrocißimis bel
lis ciuilibus in Germania, imperantibus Henricis
quarto & quinto.*

Anno 1097. *Cometes in occidēte, initio Octo-* 26
*bris. 8. dies conspicitur, quo tempore Henricus quar-
tus cum vix debellasset eos, quos Heltebrandus pō-
tifex contra ipsum concitarat, propter edictum pa-
tris, de quo suprà dictum est. A filio etiam Henri-
co quinto, bello impetitur, quem Episcopi autore Pon-
tifice contra patrem instigauerant. Quo bello Nori-
berga solo æquata est, cùm præstaret fidem patri Im-
peratori, qui paulò pòst mærore extinctus est.*

Anno 1109. *alius Cometes arsit, secundo anno* 27
*imperij Henrici quinti. Contra quem cùm Pontifex
armasset Saxones, nouum & funestißimum bellum
ciui*

ciuile in Germania ortum est, quod sedari nō potuit, donec Imperator victus, pertinaci ambitione Pontificum, edictum aui aboleuit.

28 *Anno 1240. Albertus Magnus scribit se uidisse in Saxonia Cometam propè Polum Septentrionalem: cuius coma spectauerit ortum brumalem, quē præcessit anno proximo Eclipsis Solis. Anno sequenti in Burgundia terræ motu duo montes concurrentes & valles interiectas coarctantes multa agricolarū millia oppresserunt. Anno tertio Sarmatæ ex Asia in Europam traiecerūt, & Thraciam, Græciam, ac Pannonias magnis cladibus affecerunt. Circa idem tempus Fridericus secundus Imperator omni virtutum genere ornatissimus, Pontificum iniurijs varijs affectus, Italiā armatus inuadit, ac Romā aliquandiu obsidet. Quando etiam tota Italia est distracta* Guelphi & Gebelini. *in duas factiones Guelphorum qui tuebātur pontificum furores, & Gebelinorū qui partes Imperatoris defenderūt. Ex qua discordia infinitæ cædes deinceps ortæ sunt. Paulò pòst imperator excommunicatus & ab imperio remotus, electo per factionem pontificiam in Germania alio Imperatore, cùm ab omnibus destitutus esset, dolore animi, vel, vt alii scribunt, veneno extinctus est.*

29 Crinita trium mensium. *Anno 1264. mense Augusto crinita stella in Orien-*

Orientis cæli parte conſpecta eſt tres menſes, ab ortu ad medium cælum crines diffundens, & euanuit ea ipſa nocte qua Vrbanus Pontifex obijt. Incidit hic Cometa *in interregnum quod poſt Wilhelmum Imperatorem, qui in Phriſia occiſus eſt, 17 annos durauit, quo tẽpore afflictiſsimus fuit ſtatus Imperij, ac Germaniæ vaſtatæ tot bellis ciuilibus, quæ cõcitauerant Pontifices, dum conabantur ſibi ſubijcere imperatoriam maieſtatem. Eodem tempore clariſs. familia ducum Sueuiæ, extincta eſt. Nam* Conradinus Conradi *filius, vltimus Sueuiæ Dux, petens regnũ Neapolitanum, quod poſt mortem patris, ad ipſum hæreditario iure pertinebat,* Clementis *4. Pontificis immani conſilio & fraude, captus, ac ſecuri percuſſus eſt.*

Anno 1301. *Cometa conſpicitur, & anno ſequẽti Belgæ ſeditione mota ob crudelitatem præfectorum,* 30
à Gallorum *Rege deficiũt, quos cùm* Gallus *domaturus* v*alido exercitu Flandriam eſſet ingreſſus, ad Tornacum magna ſtrage ſuorum eſt repulſus, quo bello, quod quinquennium durauit plures* 300. *nobiliſsimi ex Francis dicuntur occiſi. Paulo pòſt Albertus primus Imperator, à fratris filio &* Comitibus *quibuſdam Auſtriæ per inſidias confoſſus eſt. Quadriennio poſt* Cometam, *ſedes pontificia tranſ-*

Quádo ſedes pontificia in Galliā trāſlata. *lata eſt Auenionē in Galliam, vbi hæſit annos 7. Circa hæc tempora Othomanni familia potēs fit apud Turcas, à quo originem trahunt imperatores Turcici.*

31 Tres Lunæ et Cometa vnus. *Anno 1314 tres ſimul Lunæ in cœlo apparuerunt, & Cometa tres continuos menſes horribili ſpecie fulſit, quo anno poſt mortem Henrici 7. cùm Electores diſſentirent, duo ſimul imperatores electi ſunt, Ludouicus Bauarus, & Fridericus Auſtriacus. Vnde grauiſsimum bellum ciuile ortum eſt, quod durauit 8 annos, donec tandem Fridericus in prælio captus, Ludouico imperij gubernationem reliquit.*

32 Cometæ multi ſeſe conſequentes. *Anno 1337. adhuc imperante Ludouico Bauaro Cometes, 4 menſes flagrauit, quo nec dum extincto alter emicuit, qui duos menſes durauit.*

33 *Biennio poſt alius Cometa conſpici cœpit. Pro-*
34 *ximo anno ſecuta eſt peſtis, quę atrociter graſſata eſt in Italia. Incidūt hi tres Cometæ in triſtiſsima tempora poſtremi imperij Ludouici Bauari, qui ob leues cauſas à pontifice Clemente excommunicatus eſt, quem nō potuit vllis precibus placare, quo minus incitaret quoſdam ex electoribus ad eligendum nouum imperatorem, qui crearunt Carolum quartum.*

Ex

Ex qua re noui tumultus in tota Germania exorti sunt. Nam sequenti anno mortuo optimo imperatore Ludouico, cùm, qui elegerant Carolum, eundem imperatorem ferre nollent, & contra eum Guntherum Comitem Schuarzenburgensem crearent, iterum ad arma concursum est. Mox tamen veneno sublatus Guntherus imperium Carolo concessit.

Anno 1352 *Cometa sub ipso Septentrione mense Decembri apparuit, quo extincto vehementes ventorum flatus subsecuti sunt. Pòst etiam inusitatæ figuræ flammæ in aëre exarserunt, & locustæ agros passim vastarũt. Circa quæ tempora ortum est inter Pontifices, mortuo videlicet Gregorio* 11. *schisma horrendum, quod durauit ad cõcilium vsque Constantiense,* 39 *annos, præsidentibus simul duobus Pontificibus, altero Auenione, altero Romæ, qui se inuicem excommunicantes, Ecclesias Europæ conturbant.*

35 Cometa vẽrõ sus cũ multis flãmis aereis.

Anno 1403. *Cometes visus est in Oriente, qui versus ortum ferebatur, quo tempore Tamerlanes Scytha penè totum Orientem & Asiam populabundus peragrauit exercitu decies centum millium. Qui occurrentem sibi PaiaZetem Turcarum*

36 Tamerlanis exercitus prodigiosus.

imperatorem prælio superatum ac captum inclusit caueæ terreæ, ac ad ludibrium secum circūduxit, donec vixit. Eodem tēpore Ioannes Huß docuit in Bohemia cōtra Ecclesiam Romanam, vnde magni motus orti sunt, qui longo tempore durarunt, in multis locis etiam Germaniæ.

37 Cometa miræ longitudinis.

Anno 1456. *præter alia prodigia mēse* Iunio Co*metes in* 15 *gradu* Cancri *in* Oriente *per mensem cōspicitur, tantæ longitudinis, vt amplius quàm duo cæli signa* Comæ *tractu occuparet*. *Quem scribit Pontanus à se adolescente visum esse. Mēse Augusto ingens vis ventorum, multas villas, & quorundam oppidorum ædificia euertit: sedato vento, terræ motus pluribus in locis vrbes concußit, ac quasdam contriuit. Eo tēpore Mahometes, capta ante trienniū Constantinopoli, plurimas Græciæ atq; Asiæ vrbes subegit, Belgradum obsedit. Vnde repulsus virtute* Ioā*nis Hunniadis, Lemnum, Mytilenen ac totam Eubœam occupat.*

38 Cometa Niger dictus.

Anno 1457 *annotatum inuenio alium* Cometā *mēse* Iunio *fulgere cœpisse in vicesimo gradu Pisciū, ex eo* Cometarum *genere quos Nigros vocant, & secutum mox terræ motum, qui montes ad lacum Benacum hiatu aperuerit, & grassatam esse postea pestilentiam diuturniorem. Hic si non est idem cum præce-*

præcedente, significat & ipse Mahometis mirabiles successus ac victorias cõtra Christianos. In annũ sequentem Alphonsi mors cadit, quæ multas Italiæ *vrbes longo, & graui bello implicuit. Quod eleganter descripsit Pontanus.*

Anno 1472 *Idib. Ianuarij visus est Cometa sub Libra, prope stellas Capricorni, cuius caput parui motus fuit, donec peruenit ad Arcturum: hinc per crura Bootæ ascendens, transcurrit inter duos polos Zodiaci et æquinoctialis celeritate sũma, ita vt vno die, naturali 40. gradus magni circuli, in Zodiaco verò cùm celerrimus fuit vno die 4. signa conficeret, ab Vrsa minore digressus Cephea attigit, inde pectus Casiopeiæ ventrem Andromadæ, medium Piscem Septentrionalem vbi propior factus Zodiaco de celeritate multum remisit. Transgressus autem eclipticam iuxta 15 gradum Arietis ad stellas Ceti vsque peruenit. Ibi sole superueniente occultatus est vltimis diebus Februarij, nec ex radijs Solis emersit iterum. Cauda verò semper spectabat stellas Geminorum. A motu igitur, colore & figura indicatus est esse naturæ Veneris. Præcedenti anno, Eclipsis Lunæ facta est die 27 Nouembris in Geminis. Eo ipso in loco, quo paulo antè coniuncti steterant Mars & Saturnus, & dominus signi Mercurius multis de*

39 Hunc Cometã ex Ziegleró descripsimus cap. vlt. lib. 1. nostræ Cometograph.

causis erat infortunatus. Significauit igitur in genere iuxta Arabum pręcepta mutationem legum ac institutorum, & nouarum rerum cupiditatem. Est autem is Cometa descriptus diligenter à quodam Gurcensi, qui certis obseruationibus deprehendit diametrum capitis Cometæ æquare longitudinem 26 miliarium Germanicorũ. Comam autem in latitudinẽ æquare 81 miliaria, in longitudinem autem plus quã quater mille miliaria Germanica. Incidit hic Cometes in annum 32. imperij Friderici tertij, patris Maximiliani. Euentus autem qui secuti sunt, petant studiosi ex Pontano, qui hunc Cometam & carmine luculentissimo in Meteoris, et soluta oratione descripsit in commẽtario vltimæ propositionis Centiloquij Ptolemæi.

Hæc obseruet lector ac diligẽter videat.

40 *Anno 1477. Cometes cœruleo pallore subniger apparuit, qui Saturno ascribitur, & interitus accædes portendere putatur. Eo anno frumenti caritas inaudita fuit, ob æstum, qui tantus fuit, vt syluæ alicubi incensæ conflagrauerint. Agmina etiam aliquot locustarum agros vastarunt, & secuta est pestilentia horribilis in Italia. Eodem anno Carolus Burgundus à Lotharingis ac Heluetijs ad oppidum Nanceiam in prælio acerrimè dimicans occiditur. Post cuius mortem Gallo conante suæ ditionis facere Burgundiam*

Cometa Saturninus cũ propriis effectis.

diam, difficile bellum exortum est. Pleraque Chronica testantur Caroli Burgundiæ Ducis mortem in acie contigisse, propè Nanceiam, Anno 1477. Ac testantur ciueis Nanceij, conflixisse exercitus, pridie festi Epiphanias Christi, manè post ortum Solis existentibus in aëre nebulis. Annum verò 1476 fuisse versiculus testatur, qui Nanceiæ in tēplo iuxta arcē, monumento ad sepulchrum Caroli, post Epitaphium carmine conscriptum, adiectus est,

eCCe Leo CeCIdIt, IaM paX qVesIta VIgebIt.

Vbi singulæ literæ numerorum suos annos connotant.

Caroli filiam eodem anno duxit Maximilianus, et factus est dux Burgundię. Biennio post Mahometes ingentibus copijs Pannonias vexauit, alio exercitu Rhodum obsedit & classem in Appuliam, transmisit, vbi capta Hydrunte crudeliter à Turcis sęuitum est, qui longius in Italia progreßi fuissent, nisi peropportunè Mahometis mors, eos ex Italia retraxisset. Mortui sunt paulo pòst Edouardus rex Anglię, Ludouicus rex Galliæ. Maria Burgundica vxor Maximiliani iam grauida, in venatione de equo delapsa moritur. Mortes multorum celebres

Anno

41 *Anno* 1500 *quo Imperator Carolus & Solymanus Turcarũ imperator nati sunt, Mense Aprili cõspectus est Cometes. Eo anno die S. Laurentij Modona vrbs capta est à Turcis, & alia quædã loca Peloponnesi. In Persia Ismael Sophi mutationem religionis Mahometanæ instituens inclarescit, ac Persiam cum vicinis regionibus Turcis adimit. Postea pestis etiam horribiliter sæuijt penè per totum orbem, quam prænuntiauerunt crucis imagines Anno* 1503. *ex aëre vestib. humanis temerè illapsæ. Et mox anno* 1504. *bellum Bauaricum secutum est.*

Natiuitas Car. imperatoris et Solymani.

42 *Anno* 1506 *paulò antè quàm mortuus est Philippus Hispaniarum Rex, Imperatoris Caroli pater, Cometa fulsit in Septentrione, prope Plaustrum, trahens splendidam & densam caudam, quam expãdit intra priores & posteriores rotas. Ideoq; à nostris cauda pauonis appellatus est. Quo anno Turcæ magna cum suorum strage conflixerunt cum Persis. Anno sequẽti exarsit bellum Venetũ, quod varia fortuna gestum est ad annũ vsque* 1512. *Quo ad Rauennam Pontificis Iulij copijs cæsis pax facta est.*

Cometa dictus cauda pauõis.

43 Anno 1531. *à* 6, *die Augusti vsque ad* 3, *Septẽbris vidimus Cometam in Leone ad initium Libræ vsq; progredientẽ, tardiore motu, quẽ anno priore præcesserant duæ Eclipses. Hunc secutus est alius anno sequente*

Multorũ Cometarũ histo ria.

quente, qui conspici cœpit 23 die Septemb. vsq; ad 20 Nouemb. in Capricorno. Fuit autem sub initiũ incensi Cometæ coniunctio Martis & Solis in Leone. Tertius anno 1533 apparuit, mense Iulio.

Anno 1538. *die Ianuarij* 18. *Quartum vidimus Cometam, qui sequebatur Solem vesperi, videbaturque in Piscibus vehi. Flamma erat pallida & longa à Brumali occasu versus ortum solstitialem porrecta.* 45
Mortuus est sequenti anno dux Georgius Saxoniæ amißis paulò ante filijs. Quintus Cometa anno sequenti 1539 *conspectus est primùm die Maij* 11. *circa caput Leonis, & mox extinctus est. Primos duos descripsit diligenter Apianus mathematicus, euentus autẽ qui secuti sunt, noti sunt omnibus. Sed ægrè adduci possum vt credã nos perfunctos esse malis, quæ significata sunt tot prodigijs tam exiguo interuallo temporis conspectis. Facilius illis accesserim, qui putant, Cometis illis magnam aliquam rerum omnium mutationem portendi, quæ diuina clementia differatur longius, vt spatium sit resipiscendi, seriò pœnitentiam agere volentibus, & vt tenellæ Ecclesiæ confirmari poßint agnitione Dei. Vbi autem animi hominum fastidire salutarem doctrinam de Christo, & magna securitate cœperint frena laxare cupiditatibus, vt paulatim fieri videmus,* 46

Magna rerũ mutatio à Cometis portenditur.

Gg *ibi*

ibi demum ingruent, tanquam diluuium aliquod, calamitates per Cometas prænunciatæ & afferēt mutationem rebus ac imperijs vniuersalem. Certè his exemplis, quæ adduxi ostensum est, maximas quasque mutationes ac calamitates mundi præcessisse Cometarum incendia & alia prodigia. Nos dum per tranquillitatem Imperiorum licet, sedulò confirmemus nos cognitione puræ doctrinæ Euangelij de filio Dei, ac instruamus nos cæterarum artium vsu, quæ Ecclesiæ necessariæ sunt. Petamus etiam ardentibus votis à Deo mitigationem pœnarum, quæ pro foribus quasi cernuntur, & pœnitentia vera declaremus nos seriò affici comminatione iræ diuinæ, quam nunquam quisquam sine suo exitio contempsit.

Hęc videāt, legant, & animaduertāt verè Christiani.

FINIS.

Cometarum a ſupe-
RIORIBVS DIVERSORVM
nec antea cōnumeratorum Catalogus alter, cum his quæ ſecuta ſunt: per Antonium Mizaldum Monſlucianum, ad annum vſque 1540.

Nno à natali Ieſu 452, Cometes apparuit, poſt Lunę Eclipſim, poſt terræ motum penè aßiduum, & ſigna alia multa quæ ocioſa nō fuiſſe oſtendit inſtans rerum conſequentia & ſtatus. Nam paulo pòſt Attila Hunnorum Rex flagellum Dei vulgò dictus, à Pannonijs egreſſus occidētale imperiū cū quingētis milibus armatorum inuaſit: per quem in vniuerſa Gallia tanta Dei efferbuit indignatio, vt nullam omnino ciuitatē aut caſtellum ab illius furore vlla potuerit tutari munitio. Per ea fere tempora Aëtius Romanus Patritius vir bellicoſiß. & Attilæ quondam terror, ſuorū inuidia accuſatus, Valentiniani iuſſu interficitur: & rurſum à ſuis Romæ Valentinianus, cuius cædem anteuertit planè ſanguinolenta ſanguinei Attilæ mors.

Attila ſæuiſs. hoſtis flagellū Dei.

Nam post miserabilem Venetiarũ cladem cũ Leoni Pontifici minaretur, & Italiam denuo se velle inuadere iactaret, sanguine implacabiliter è naribus fluente postremum exhalauit spiritũ. Nec multo an-
Nichasius & Eutropia. *tè Nichasius Remensis archiepiscopus cum Eutropia sorore ab ipsis Hũnis martyrio affecti, in Christo obdormierant. Galli Britanniã hostiliter ingreßi, igni & ferro omnia vastãtes subegerunt.*

Anno 541, ipso die resurrectionis Domini Co-
2 *metes insignis conspectus est: quem diuersa aëris signa praecesserunt in varijs Galliarum locis. Nã praeterquam quòd cælũ ardere visum est, etiã verus sanguis in hominum vestes defluxit. Sequente anno pestis omnium pestilentißima Constantinopolim pro animi sui sentẽtia atrocißimè exercuit: & Clotarius*
Clotarius & Childebertus. *cum Childeberto fratre Cæsaraugustam in Hispanijs obsedit, illicque multa sibi et suis acquisiuit: nec multo post Gotthi Florentiam oppugnarunt.*

3 *Anno 676, Cometa tres menses à galli cantu vsque ad Solis exortũ in orientali tractu apparuit, post quem summa & prodigiosa pestis deseuijt. Per ea tẽpora Sarraceni Siciliã ingreßi, in Alexandriã præda onusti redierunt & Grimoaldus Longobardorũ Rex Beneuenti moritur ob venenatũ medicamentũ*
Grimoaldus moritur. *quod Cheirurgi ad cõprimẽdam brachij αἱμοῤῥαγίαν adhibuerãt, nono die post phlebotomen dũ tẽso arcu*

colum-

columbam sagitta traijcere niteretur.

Anno 838, Cometes in signo Libræ apparuit: et iterũ sequente anno alter in Ariete, vnà cũ frequentissimis traiectionibus. In signo Aquarij triẽnio pòst tertius emersit: nec multo ante Northmani Gallias infestarãt. Ludo. Pius Imperator diẽ obijt: tres filios relinquens, Lothariũ, Carolũ & Ludouicũ, qui ob imperij paterniq; regni diuisionẽ inter se belligerantes, varijs prælijs multa hominũ milia perdiderũt: ob quã causam diminutis eorũ viribus, tandẽ conuenerũt vt diuiso imperio regnoq; paterno Lotharius Italiã & imperiũ obtineret: adhæc Prouinciã & eã Galliæ partẽ quæ nũc Lotharingia à suo rege dicta est, olim Austrasiæ et Mediomatricũ regnũ. Carolus Caluus Rex esset Frãciæ, quæ Britãnicũ oceanũ et Mosam terminos haberet. Ludouicus Germaniæ & Hũniæ imperaret. Gregorius quartus Romanorum pontifex 103 *moritur, cui successit Sergius secũdus. Per hæc tẽpora Carolus Caluꝰ, primus Frãcici sãguinis, regnũ quod verè Frãciæ dicitur separatim obtinet. Nã Carolus magnus & alij qui ætate præcesserãt, Germanicum quiddam referebant.*

4

5

6

Tres fratres ꝓ imperio belligerantes.

Rex primus veræ Franciæ.

Anno 868, Cometes manifestè apparuit: qui vt tradũt, Nicolaũ Romanũ pontificẽ de medio viuentiũ auferendum prænũtiauit: sequẽte anno apud Brixiam ciuitatem aër sanguine stillauit: & locustæ per 7

Locustę per vniuersā Galliā. *vniuersam ferè Galliam segetes & plantas depopulatæ sunt: ex quo miseram famem aduexerunt. Michael imperator à Basilio cubiculario, quem è Tugu riolo in suam aulam euexerat, Imperatorem maluit interficere quàm ab eo interfici, post quem annis 17, regnauit. Nec omittendum quod per ea tempora, vel haud ita procul Lotharius Rex ad Adrianum Papā se contulit. A quo, vt est in Chronico Sigeberti, dum pro innocentiæ suæ probatione (nam ab eo accusatus fuerat) ad mensam corporis & sanguinis Domini* Pōtificis in Regē sceleratiss. scelus. *vocaretur, vnaque cum optimatibus regni sui eò supplex accederet, & ipse & omnes qui corpus Domini sumpserunt intra annum perierunt.*

8 *Anno 876, Cometes solito rutilantior apparuit, post quem subita & nimia aquarum inundatio facta est in Iunio: adeò vt in Saxonia villa quædam* Ingēs aquarū inundatio. *longè à torrentibus & fluminibus remota in momento cum hominibus, bestijs, arboribus, & ædificijs cū Ecclesia penitus absorpta sit, adeò vt nullum habitationis vestigium remanserit. Per ea tempora Britones Solomone eorum Rege mortuo, intestino bello regnandi cupiditate inter se colliduntur. Carolus Caluus Francorum Rex 25 Mantuæ morbo correptus moritur, accepto veneno à Sedechia medico: & biennio pòst Ludouicus Balbus.*

Anno

Anno 944, Cometes miræ magnitudinis in Ita*lia appruit, quem præcessit & prænuntiauit Solis eclipsis horribilis, cuius imago veluti sanguine tingebatur: quo die in Hispania Abdaram Rex Sarracenorum, à Radamiro Gallitiæ rege in bello superatus est.* Fames in Gallia tanta *fuit, vt populus vel inhumano quoque cibo ægrè sustentaretur. Stephanus Pontifex moritur, Berēgarius grauiter Italiā premit. Rex Otho Burgundiam sibi subiugat: & Regi Francorum Ludouico 32, Hugo Parisiensis Comes aduersatur.* Fames in Gallia vehemens.

Anno 1005. C*ometes formidabili specie huc & illuc oberrās, in Australi parte visus est. Sequenti anno fames & pestis tam grauiter per totum penè orbē inualuit, vt sepelientium tædio, viui adhuc spiritū trahentes vnà cum mortuis obruerentur: moritur* Ioānes *18, Pontifex Rom.* 10 Pestis sæuiss. per totum ferè orbem.

Anno 1017, C*ometes solito horribilior in modū trabis maximę, quatuor menses apparuit: per cuius tempora Benedictus* 8 *Pontifex Max. moritur, & Hugo filius Roberti Gallorum regis 36, quem anteà pater* C*ompendij coronandum curauerat.* 11

Anno 1066, Cometes in tota Paschali hebdomade apparuit. Post quē anno proximo vel circiter, tres Soles simul visi sunt in Occidente Nonis Septembr. 12 Soles tres & Lunę totidē.

ex

ex quibus vna atque altera ab hinc hora, deficientibus duobus, qui medius fuerat solus occidit. Simili modo annis proximis tres Lunæ apparuerãt: sed hæc physicas habent causas. Per Cometæ huius labentia decreta, Roma à Friderico obsidetur, cuius exercitus pestilentia totus penè absumitur: & Gulielmus nothus Northmanorum Comes cum Francis in Angliam traijcit, vbi dicto Anglis prælio Araldum cum multis milibus perimit, & in Anglia annis sex & viginti regnat. Alexander 2. Rom. Pont. moritur.

Anglia à Frãcis capitur & occupatur.

13 *Anno 1106, Cometes toto penè Februario exarsit: quem multa in cęlo ostenta præcurrerunt. Nam duo orbes forma ex lumine quotidiano Soli persimiles apparuerunt, omnium colorum specie radiantes, quales in arcu cęlesti visuntur. Insuper pridie Idus Februarij in Italia visæ sunt stellæ per diẽ nunc quasi inter se concurrentes, nunc quasi in terram cadentes. Per ea tempora Henricus, Henrici 4. filius cum Imperium assumpsisset, Henricum patrem nefando scelere, vsque ad mortem carceribus macerauit, cõtra ius omne, & naturæ leges: quod quàm indignè, declarat ipsius patris epistola ad Philippum Francorum regem propria manu scripta. Colonia obsessa oppugnatur, sed non expugnatur. Philippus à Faramundo Francorum rege primo 38. per ea tẽpora moritur*

Ostẽta multa in aere.

Filius patrem Imperatorem carceribus macerat.

ritur Melcduni, anno sui regni 49.

Anno 1110 *Cometes mēse Iulio apparuit radios crinitos dirigens ad Austrum. Henricus V. Imperator Romam proficiscitur ad sedādam discordiam quę erat inter regnum & sacerdotium, non sine magno scandalo totius orbis. Pascalis Romanus pontifex cū vniuersis Ecclesiæ proceribus ab Henrico intercipitur: qui eorum bona omnia in suorum militum prædam conuertit. Multæ villæ, ædes & Ecclesiæ incendijs pereunt & sacro igni accenduntur plurimi, membris carbonum modo nigricantibus & ambustis.* 14

Romæ discordia inter sacerdotium & regnum.

Sacer ignis.

Anno 1472, *Cometes magnus per mensem Ianuarium visus est, quem Mathias Palmerius Pisanus in suo Chronico Perticam vocatū fuisse, vel Asconam tradit. Hic tametsi à D. Ebero paulo antè et à nobis descriptus est, quia euētus insignes omißi fuerunt illos hic adscribere non pigebit. Imprimis sequēs annus glacie & niuibus infestißimus fuit, & vinearum partem maiorem pruina absumpsit. In Asia contra Persas magnum mouetur prœliū. Hazoncassam in Armeniæ finibus ingenti bello cum Mahumeto Turcarum Imperatore confligit: in quo triginta Turcarum milia cæsa dicūntur. Iacobus Rex Cipri moritur: cuius filio extincto Veneti regnum occupant* 15

Glacies, niues & pruina infestissima.

Veneti Ciprū occupant.

Anno à Cometa tertio insolita aquarũ siccitas perẽnes quosq; fontes exhaurit, & Turcæ transnato per superiorem Pannoniam Danubio prouinciam deprædantur. Henricus Rex Angliæ filio Eduardo principe occiso, interemptus est.

16 *Anno 1491, ex obseruationibus Ioãnis Regiomõtani Cometa circa principiũ Arietis apparuit. Sequente anno Põtifex max. Innocentius moritur. Atrebatum à Maximiliani copijs noctu ex insidijs capitur. Expelluntur tota Hispania Iudaicarum familiarum centum & viginti quatuor millia. Alphonsus Portugalliæ Rex florente ætate equo delapsus sine liberis moritur, & Lapis ingens triangularis figura è cælo prope Ensisheim cadit.*

Iudæi ex Hispania pelluntur.

17 *Anno 1504, quemadmodum adnotauit obseruauitque Ioachimus Heller, Cometa visus est, qui ingentem famem cũ sæua pestilentia comitem habuit. Bellum contra Genuenses & Venetos suscipitur. Intestino bello post obitum ducis Georgij, Comites Palatini Rheni, ac duces Bauariæ de hereditate acerrimè degladiantur. Paulò ante Papa Pius 3, mortem obijt 27 die à suo pontificatu: cui successit* Iulius 2. *Ligur.*

Papæ dies breuissimi.

18 *Anno 1527 horribilis Cometa apud Westriã, Mediomatrices & Treuiros visus est. Turcarum Impera-*

Imperator Vngariam igne & ferro vastat, Budam diripit, & Viēnam obsidet, Roma à Duce Borbonio Carolo à monte Pensierio et Cæsarianis capitur, vexatur, diripitur. Borbonius inter primos murum scandens occiditur, & Clemens Pontifex 40000 aureorum milibus captiuus ab hostibus redimitur. Quæstores & rei nummariæ præfecti pro meritis supplicijs egregiè in Gallia tractantur. Obsidetur Neapolis, vbi grassante peste dux exercitus Lautrecus & multi vitam cum morte permutant. Per totā ferme superiorem Germaniam ingens grando arboribus, vineis & frumento damnum dedit maximū. Fame plurimi mortales apud Insubres & in Venetorum agro perierunt Philippus Hessorum princeps expeditionem in Episcopos Mogūtinum, Herbipolensem, Bambergensem & reliquos factiosos parat. Anno secūdo post Cometæ apparitionem æstas pluuiosissima terræ nascentia omnia multis in locis miserè pessundedit, & pestilentem auram quam vulgus sudorem Anglicū vocauit, toti Germaniæ prius incognitū peperit, & alia quæ longum esset recensere.

Roma à duce Borbonio capta.

Grando & fames ingētissima.

Sudor Anglicus in Germaniā migrat.

19 *Anno 1530, vt adnotauit Hellerus, Cometes apparuit. Buda à regis Ferdinandi exercitu capitur: mox tamen à rege Ioanne Waynōda dicto recuperatur*

ratur: atque ita vtrimq; duo illi pro regno Vngariæ in annum vsque sequentem & eo amplius diuerso Marte digladiantur. Florentia Hetruriæ florentiß. Cæsarianis auxilijs mensibus plus minus vndecim à Pontifice obsessa & armis ac fame oppugnata, illi tandem deditionem facit, non leui certè ciuium libertatisque iactura. Illic princeps Aurisiacus bellico tormento interijt. Die 8. Octobris, hora noctis vndec. fluuius Tybris subito excrescens non modico damno Romam submersit: & maxima aquarum inundatio Antuerpiæ & in Flãdria ac vicinis oppidis accidit. Margarita Austria Flandrorum gubernatrix & Caroli Cæsaris amita moritur: in cuius locum Imperator Mariam viduam sororem suã substituit. Clemens Pontifex inclementer & inhumaniter in ciueis Florentinos sæuit.

Florentia à Põtifice expugnatur.

Romę & in Flandria maxima aquarum inundatio.

20 *Anno 1531, toto Augusto et vltra in occidente sub signis Cancri, Leonis, virginis & Libræ Cometes apparuit. Regis Frãcisci mater viuere desinit. Terrę motu apud Portugallenses tota fermè Lisibona paucis ædibus illęsis concutitur. Turcę Sicilię regnũ nauali pręlio prędabundi adoriuntur. Sophi Persarum in Armenia vrbes aliquot Turcarum capit. Ioãnitæ Melitẽses pętorijs nauibus sex mercaturã simulantes, Methonem in Peloponneso deprędantur ac diri-*

Terræ motus ingens in Portugallia.

diripiunt.

Anno 1532,*mense Septembri & Octobri manè sub Virgine, Libra, ac Scorpione intra tropicos circulos Cometa apparuit. Turcarũ Imperator Solymanus innumerabili exercitu per Vngariam secundò in fines Germaniæ ingressus, incendijs ac cædibus grassari cœpit: cui occurrens Carolus Cæsar cum omnibus imperij ordinibus, Turcas obsidionem soluere & retrofugere cogit.* 2400 *excursorum ad internecionẽ cæsis. Sub hoc tempus Andreas de Auria Genuensis ex mandato Caroli V. expulsis Turcis Coronem ciuitatem Peloponẽsi classe fortißima & instructißima expugnauit. Mense Nouembri Frisij, Hollãdi, Zeelandi ac Flandrenses improuiso & veluti Deucalionio diluuio iterum periclitantur.* 21

Turcę à Carol. Cæs. & Germanis fugãtur.

Anno 1533 *à fine Iunij per totum Iulium et Augustum ferè sub parte Septentrionali Galaxiæ, Geminos, Taurum & Arietem retro ascendendo Cometa apparuit. Terræ motus insolitus, ac vastißimus ventus Curiam, Bludentum, Velcurionem, Sangallum & vicinas Rheno regiones circa medium noctis terribiliter exagitat. Infelix annonæ caritas Germanos premit. Pontifex Clemens, & Franciscus Gallorum Rex, Maßiliæ in Prouincia conueniunt. Anno sequente, Sophi Persarum Rex* 22

Terræ motus & annonę caritas.

potentissimus, Turcis acerrimo prælio ad Euphratē congreditur & vincit: quam cladem Turca dum infesto cruentissimoque agmine vindicare satagit, à Sophianis interclusus vix viuus effugere potuit. In vniuerso Poloniæ regno tantæ inundationes æstate fuerūt vt Cracouiæ & Casimyriæ lapideos pontes & mœnia cum multis ædificijs rapidissimæ aquarum illuuiones euerterint. Clemens septimus pōtifex moritur, in cuius locum Paulus tertius adhuc superstes substituitur. Apud Bredanium Brabantiæ oppidū nonningēta & sexaginta domus fortuito igne mense Iulio exuruntur. Reliqua omitto.

Aquarum illuuiones periculosissimæ.

Ignis fortuitus.

23 *Anno 1538, vt adnotauit Heller, Cometa in Piscibus apparuit. Imperatoris vxor vita defungitur. Gandauenses aduersus Mariam Vngariæ reginam Imperatoris sororem, & Belgicæ Cæsarianæ rectricem insurgunt, & suos magistratus capite puniunt. Alia plurima omitto propterea quòd à nostra memoria & recenti adhuc recordatione non longè absunt.*

Gandauensiū rebellio.

24 *Anno 1539, eodem Hellero authore, Cometa sub Tauro visus est, de cuius portentis, & euentis quæ secuta sunt, ideo pauca scribam propter iamiam cōmemoratas causas. Carolus Cæsar, Francisci Regis fide accepta ex Hispania in Flandriam per Gallias transit, nullo imperatorio ornatu et comitatu: sequēte*

Carolus Cæsar per Gallias trāsit.

anno

anno cũ iusto peditũ et equitũ exercitu Gandauũ ingreditur, vbi præcipua capita morte plectit: maximũ aliorum numerum laqueo ad colla inserto suis pedibus aduolui, & suam misericordiam clementißimè implorare imperat. Ioannes Waynõda Vngarię Rex moritur. Ferdinãdus Budam obsidet: à qua Turcico exercitu numerosißimo superueniente funditur & fugatur cæsis ferè suis omnibus in transitu Danubij.

Vngariæ Rex à Turcis funditur & fugatur.

Marcus Manilius ad Augustum Imperatorem.

Ne mirere graueis rerumq; hominumq; ruinas:
Sæpe domi culpa est, nescimus credere cælo:
Nunquam futilibus excanduit ignibus aër.

FINIS.

Ignitorum aliquot

aëris φαινομένων, & euentuum quos insignes habuerunt Catalogus, per Antonium Mizaldum Monslucianum.

1 Ignis in cælo excurrens.

Nno post natum Iesum Mariæ filium 165. Lucio Cæsari Athenis sacrificanti ignis in cęlo ab Oriēte in Occidētē ferri visus est. Per quæ tempora Vologesus rex Parthorū vicinas sibi Romanas prouincias depopulatus est: & Seleucia Syriæ vrbs cum trecentis milibus hominum à Romanis capta.

2 Cælū ardēs & terræ motus.

Anno 398 Arcadio 4, & Honorio Coss. cælum terribiliter ardere visum est, & post ingentem terræ motum per dies plurimos, ignis super nubem fulgere. Rufinus magister militiæ orientalis rebellans, à Stilicone magistro militiæ occidentalis perimitur. Gundo Comes Africę consueta stipendia Romanis negat, quem non multo pòst Stilico interficit, & Africam ad ius pristinum redigit. Gotthi Italiam ducibus Hilarico & Rhadagaiso cum ingentibus co-

Gotthi in Italiā irrūpunt.

pijs

pijs ingrediuntur, Coß. Stilicone & Aureliano.

Anno 453, signa in cælo varia apparuerunt. Nã præter aßiduos terræ motus, post insignem Lunæ eclipsim, vespere ab Aquilone cælum igneum efficitur intermißtis lineis multis in hastarum speciem conformatis. Eo tempore Attila Hũnorum Rex post longã obsidionem capta Aquileia, Vicentiam, Veronam, Mediolanum, atque Ticinum pari terrore peruadit, & multa oppidanorum cæde tandem diripit. Postea in medias Gallias vi magna & numeroso milite irrumpit: cum quo manus inserit in Catalaunicis campis post liberatam Aurelianorum obsidionem, Aëtius Romanorum Patritius, & Imperatoris præfectus in Gallijs, Cui Meroueus Francorum Rex et eius filius Childericus, Theodoricus itẽ Visigotthorum Rex, & eius filius Thorismundus suppetias ferunt. In eo prælio ex vtraque parte interiere ad 180. millia hominum fortißimorum, inter quos Theodoricus Rex. Sed Attila in Pãnonias conuertens, secessu quàm successu felicior, salutẽ sibi fuga redemit.

3 Hastæ igneæ. Lunæ eclipsis & terræ motus.

Attila à Galliis fugatur.

Anno 541, in diuersis Galliarum locis, signa diuersa apparuerũt. Imprimis visum est cælum magna parte ardere, & verus sanguis ex nube in vestimenta hominum stillare ac defluere. Ibidem Regum inter se oriuntur suspiciones & tumultus. Nam Childe-

4 Cælũ ardẽs, & sãguis ab aere defluens.

Ii bertus

bertus Francorum rex à Pharamundo sextus cũ fratris filio Theodeberto Mediomatricũ rege, aduersus Fratres armatos conciliat mater. *Clotarium Suessonum regem hostiliter armatur: sed matre Clotilde apud Deum sollicitè satagente, ne tã infestum bellum perageretur, & fratrum concordia dirimeretur, ecce subita in ipso conflictus initio oborta tempestas, acies in agri Aurelianẽsis vico, cui nomen est Combrium dispescit: et animos inter discordes compescit ac fraternæ paci restituit. Theodebertus cum 18. hominum milibus in Italiam transit & in citeriori Gallia Gotthorum ac Belisarij copias ex improuiso dißipat. Alia, quæ multa sunt, referre lõgum esset.*

5 *Anno 555. Lanceæ ardentis species in cælo apparuit à Septentrione in occidentem discurrens. Clotarius cui magnum erat aduersus Saxones & Turingos negotium summa immanitate omnia ferro & igni vastat. Clotildis Regina in Turonibus obit. Narses Sophiæ Imperatricis Eunuchus à Iustiniano cum exercitu in Italiam mittitur, vbi Totillã primũ, deinde Thesiam Gotthorũ reges superat atque interimit, & omnes Gotthos Italia pellit.*

Lãcea ardẽs & in cælo excurrens.

6 *Anno 567, hastæ igneæ in cælo visæ sunt. Per ea tempora Sigibertus Mediomatricum Rex, Hunnos profligat: qui per Turingiã signis infestis contra se venerant*

Hasta ignea.

nerant: quod dum facit Chilpericus frater, Suessonũ rex illius terminos incursat, & Rhemorum vrbem occupat, adeò pessimè inter fratres conueniebat. Paulò pòst Sigibertus desertas Saxonum terras dum Italiam peterent, inuadit, & Sueuis habitandas tradit.

Anno 570, Igneæ acies in cælo per Italiam visæ sunt sanguinem stillare. Italia à Longobardis nullo resistente peruaditur, atteritur, & fame ac pestilentia consumitur. 7

Igneæ acies sanguinem stillantes.

Anno 580, Ignis per cælũ discurrere est visus. Gothi bifariam diuisi multa cæde vastantur, & Longobardi Alpes transgressi in Galliam ruunt, ac magna exacta præda cum ingenti captiuorũ numero in Italiam reuertuntur. 8

Ignis per cælũ discurrens.

Anno 632, post ingentem terræ motum per dies 30. factum, apparuit in cælo signum in modum ardẽtis gladij. Crudelis & cruenta fuit Clotarij victoria contra Saxones, Dagoberto in capite saucio. Sarraceni Persas sub quorum dominio fuerant, vincunt, et suæ ditionis faciunt. Paulò pòst Muhammad Sarracenorum Ammiras moritur: & inter Rhomanos ac Sarracenos bellum implacabile oboritur. 9

Gladius ardẽs in cælo.

10 *Anno* 654, *ignis de cælo palàm cadere visus est: vnde timor magnus vbique succreuit. Hunc pestilentia grauißima æstiuis mẽsibus tribus excepit. Sarraceni Rhodu.[illegible] capiũt vnà cum Aegyptiorum Soldano, &* Col[illegible] *inter mundi miracula opus insigne diripiunt: ex cuius ære nongentos* Camelos *onerarunt, & in sua comportarũt: duodecim annis perfectum fuerat opus, trecẽtorum talentorum precio, seu* 180000 *coronat. ab hoc Colosso Rhodij Collossenses appellati sunt.*

Ignis de cælo cadere visus.

Colossus Rhodiensis.

11 *Anno* 979, *igneæ acies visæ sunt in cælo per totã noctem, quinto* Cal. *Nouemb. Otho contra Apulos &* Calabros *bellum mouet: eò quòd Constantinopolitano Imperatori parere non desisterent. Paulo pòst Græci infensi, quòd Imperator Otho Græcorum prouincias inuaderet, cõducto Sarracenorum auxilio illi congrediuntur in* Calabria, *vbi Romanorum copiæ ferè ad internecionem deletæ sunt, &* Imperator *dũ natando euadere conaretur à nautis capitur.*

Igneæ acies per totã noctẽ

Imperator natando capitur.

12 Anno 1000 *post horribilem terræ motum Facula ardens cum longo tractu aperto cælo fulguris instar terris illabitur: tanto splendore vt non modò qui in agris erat, sed etiam in ædibus lumine irrumpente ferirentur: qua cæli fissura sensim vanescente, interim visa est figura quasi serpentis, capite supra cæruleos pedes*

Facula ardens terris illapsa cũ magno splẽdore, & Serpẽte.

pedes excrescente. Anno sequente Otho Imperator Rhomæ Crescẽtem Patritium bello aggreditur: quẽ in fuga captum & victum vili iumento auersè imponit, circumducit & paulatim membris truncat, ac postremò ante vrbem suspendit. Reliqua huius igniti spectri portenta (quia longa) omitto.

Anno 1093 post insignem Solis eclipsim Iaculũ ignitum à meridie ad Aquilonem per cęlum ferri visum est, Cal. Aug. In Gallia et Germania grauis hominum lues contigit. De expeditione in terram sanctã aduersus Sarracenos deliberatur. Philippus Frãcorum Rex Brundusio mouẽs, in Syriam exercitum traducit, & cum Richardo Anglorum Rege castra iungens contra Saladinum prosperè bellũ gerit. Paulò pòst fames grauißimè inualescit, fitq; annus calamitosus & periculosus, pauperibus per furta & incendia ditiores nimium vexantibus. 13 Iaculũ ignitũ discurrens. Pauperes ditiores vexant.

Anno 1098, multis in locis, 5 Cal. Octob. nocturno tempore cælum quasi ardere visum est: quãrem grauißima animalium lues sequuta est, ac segetes imbre nimio & rubigine corruptæ sunt. Christiani in Turcas acriter dimicant. Hierosolyma 390 die obsidionis, duce Gotthofredo capitur; & Christianis recuperatur: quèm dum coronare niterentur obstinatè renuit, dicẽs se aureã coronam ferre nolle in ea vrbe, 14 Cælum ardere visum. Hæc audiant Christiani prĩcipes.

Ii iij in

in qua Christus pro nostra omnium salute spineam tulisset: dignum me Hercule ἀπόφθεγμα *Christiano principe, quod vtinam illis tā esset in pectore quā frequens est in ore.*

Igneę acies excurrētes & sāguinea Lunæ eclipsis.

15 *Anno* 1118, *Ianuarij* 13 *Cal. igneæ acies à Septentr. Orientem versus in cælo excurrentes apparuerunt, quod vnum spectaculum proximo Decembri præcesserat mirabilis Lunæ eclipsis, cuius corpus sanguineo colore totum suffusum erat, vt aëris portenta alia innumera reticeam. Hoc anno initium fuit primi belli Anglici, quod sexcentis fœderibus compositū semper renouatur. Balduinus secundus Rex Hierosolymitanus obit: cui successit Balduinus alter, qui Gaium Persarum regem bello victum interemit, & Damascenorum Ascalonitarumque reges fudit. Vētus vehementissimus tota hyeme insigniter triūphauit de prostratis ædibus multis, & arboribus.*

Ventus vehementissimus.

Ignis immensus in Oriente.

16 *Anno* 1121, *Ignis immensus in Orientali plaga circa auroram per sex horas flāmas emisit, donec turbo ab Occidente irrūpēs, copioso imbre illū extinxit: sequutus est terrę motus, aliàs clementior aliàs inclementior. Henricus Cæsar ab Anglo socero impulsus, mense Augusto Galliam inuadit, Rhemis multū infensus ob iniuriam ibi acceptam, sed regis potentia, cognita, re infecta domum celer regreditur. Tyrum floren-*

florentißimã Phœnicũ vrbẽ Christiani capiunt: subsequuntur implacabilem hyemem fames & pestis. Fames & pestis.

Anno 1158. *Columna igne cæruleo sub turbine in sublime ascendere visa est: in qua sagittæ & lanceæ defixæ conspiciebantur. Grassata est ingens pestis per totam Northmaniam. Alexander Pontifex à Friderico, nimio bello lacessitus, ad Francos refugit: propter quam causam idẽ Fridericus falsos quatuor Pontifices contra ipsum creauit. Per hac tempora Philippus regis Ludouici iunioris frater, Parisiensis episcopatus electionem Petro Lombardo cessit, Theologo doctiss. cuius & Episcopi suasu nec non authoritate actum est & impetratum vt barbæ raderentur.* 17 Colũna ignẽ cæruleo cũ lãceis & sagittis defixis. Barbarum rasio.

Anno 1309. *flammeum iaculum in cælo conspectum est. Turcis expulsis Hospitalarij D. Ioannis Rhodum capiunt, qui ob id Equites Rhodij postea dicti sunt, sed nobilẽ eã possessionẽ, anno* 1523, *Solymanus Turcarum Imperator post longam obsidionẽ illis eripuit. Paulò pòst, bellum in Robertum Flãdriæ Comitem paratur. Tumultus in populo Parisiensi oboritur propter argentum improbè signatum à Stephano Barbatulo cudẽdæ pecuniæ magistro: in cuius ædes violẽta fit eruptio, periclitãte etiãnũ rege Philip. D. Ludou. filio, ex Flandria Lutetiam reuerso.* 18 iaculum flammeum. Parisiensiũ tumultus ob argentũ improbè signatum.

Anno 1352 *cælestis trabs priore parte ardente* 19

per

Trabs ardens & flãma excrescens.

per cęlum excurrere est visa, & sequente anno flamma ingens post Solis occasum inter Zephyrum atque Austrum latissimè excrescere, terribileque incendiũ ostentare, ac tãdem magno murmure per cælum ruere. Rursum altero ab hinc anno flamma altera longũ post se trahens extinctum limitem, à Septentrione in Austrum repente mota est. Infinitus locustarum numerus in Africa Cyproque apparuit: quæ herbarũ simul & arborum teneras depascentes frondes, magnam frugum sterilitatem fecerunt: ex qua pestis sæuissima prodijt, & multorum animalium lues inenarrabilis. Reliqua omitto.

Locustæ in Africa & Cypro.

20

Trabs ignita, iris prodigiosa & cruces ĩ Sole ac Luna.

Anno 1520, trabs ignita simul & Iris prodigiosa apud Viennam Pãnoniæ supra turrim S. Stephani vnà cum aliquot miri coloris crucibus in Sole & Luna, portentum admirabile & expauescẽdum hominibus attulerunt. Per quæ tẽpora Solymanus Turcarum Imperator Mysiam superiorem populabundus ingreditur, & in limitibus Vngariæ miserã hominum stragem ædit. Belgradum Vngariæ ciuitas Christianorum propugnaculum expugnatur. Bellũ inter Carolum Cæsarem & Gallos designatur. Rem Gallicam in Italia affligũt Cæsariani & coniuratione cum Sfortia & Pontifice facta, Mediolanum recipiunt. Duce Borbonio, Hisdinum in agro Morinensi

rinensi à Gallis expugnatur, Fons Rabiæ in cõfinijs Hispaniæ ab ijsdem capitur, & Leo Pontifex moritur.

His perappositè poteris attexere cap.5. lib.1. nostrę Cometograph. in quo ostẽdimus ignita aëris spectra antiquis aliquid præsagiisse, & certos euentus habuisse: si modò vera est historiarum fides.

HAec sunt, optime Lector, quæ ex varijs historijs hic tibi colligere visum fuit. In quibus dum versaris, sapientißimi & immortalis Dei summam (quæso) bonitatem suspice: qui ministros suos (vt Hebræis scripsit Apostolus) flammam ignis facit: et de ostentis in sublime appensis, nimirum vt ab omnibus videri poßint, neminem paratißimæ suæ iræ non admonet: quã nisi precibus, planctu & morum emẽdatione placauerimus, certa mala dato signo ceruicibus nostris imminere tã certò credamus, quã quę hic scripta sunt, certißimè cõtigisse certũ est. Itaq; *nunc demum tibi (opinor) persuadebis ignita aëris ostenta neutiquam vana esse. Quæ si de tristißimo prospectu & flebili euẽtu à patribus nostris olim excepta sunt: si Dei indignati arcum triplici Belli, famis, & pe-*

Kk *stis*

stis sagitta in miseros mortales prætensum ex alto canunt: si ad resipiscentiam nos inuitant, ne obsecro, posthac paruifaciamus: nam nec cælum fallit nec Dominus impunè irridetur. Instant sanè tempora, imo verò fores nostras pulsant, in quibus nisi veterem hominem exuerimus, certissima iræ Dei signa in aëre manifestè contuebimur. Sed agè antequam adsint, pijs animis ad propitiatorem nostrum Iesum Christum toto corde conuertamur, cui honor & gloria.

Anni

Anni à nato Iesu Christo seriatim collecti, in quibus Cometæ & ignita aëris φαινόμενα alia his Libris descripta hactenus apparuerunt: ex varijs Chronographorum & Mathematicorum adnotationibus & calculo.

165	839	1110	1457
324	840	1118	1472
398	842	1121	1475
420	868	1158	1491
453	876	1168	1500
541	930	1240	1504
555	944	1264	1506
567	979	1301	1515
570	1000	1309	1520
580	1005	1314	1522
614	1006	1337	1527
632	1017	1340	1530
654	1066	1352	1531
673	1093	1380	1532
676	1097	1403	1533
677	1098	1418	1538
729	1106	1445	1539
838	1109	1456	

MIZALDVS LECTORI.

Si quid habes, Lector, melius vel rectius, εἶα
Candidus imperti: sin minùs, ista feras.
Hoc lex, hoc pietas, hoc vult Deus, omnia non dans
Vni: sed iustum quod videt atque bonum.
Quæ mihi commisit Dominus non celo talenta:
Vt fructum faciant tu quoque prome tua.

ΕἸΣ ΤῸΝ ἈΝΤΏΝΙΟΝ ΜΊΖΑΛΔΟΝ
Ἀκρολευκιάνου Νικολάου πείθωνος λοθαρίγγου
ἐπίγραμμα πρὸς ἀναγνώστην.

Ἀφικανὸς Ῥωμαῖος ἄκρου ἐκπτήσας ὀλύμπου
ἐν κοίτῃ λέγεται τῷ Σκιπίωνι φανεῖν·
τῷ τε διεξελθεῖν πολλοῖς ἔπεσ' ἐννέα σφαίρας
κόσμου, καὶ ζώνας πέντε, τὰ ἔργα θεοῦ·
ἢ μᾶλλον δεῖξαι φανερῶς λευκοῦ δὲ κύκλον,
ὃς καὶ τοὔνομα καὶ χρῶμα γάλακτος ἔχει.
κεῖνα δὴ οἶδ' οὕτω Σκιπίων· μετέωρα δ' ὁμοίως
γνῶναι Μίζαλδος φαίνεται ἀγχίνοος.
καὶ γὰρ πέμψ', οἶμαι, φοιτῶντα διάκτορον αὐτῷ
παντοκράτωρ (ὥσπερ πατράσιν ἡμετέροις)
ἐξ οὗ τῶν πάντων μετεώρων αἴτι' ἔνεικε,
ὥς τ' ἄλλους μέροπας ταῦτα διδασκέμεναι.
Δεῦτ', ἤδη αἰ τῷδε λόγῳ σοὶ κεῖνος ὀπάζει
τοιάδε· προσθήσων τὴν χάριν, αὐτὰ λάβε.

GVLIELMVS MVSTELA
Bellouacensis gymnasij Lutetię Archididascalus,
Antonio Mizaldo amico optimo
S. P. D.

MIrum Antoni οὐρανόσοφε, quantum me recreet ac reficiat frequens aßiduaq; tuarum lucubrationum meditatio. Phęnomena dico, Meteorologiam, Cometographiam, Astrophaniam, Macrocosmi, Microcosmi Harmoniam. Lunæ & Oceani concordiam, Aesculapij & Vraniæ coniugium, Eclipsium Aphorismos. Seleniatricon & alia, de quibus pro tua singulari amicitia mecum sæpenumero agere soles. In his re vera mihi videre videor expressam à te diuini illius cęlestisque numinis omnium bonorum authoris imaginem, quam sanè quisquis hic vel δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι (vt verbo D. Pauli vtar) intuetur, ego eum pium iuxta ac beatum esse iudico. Quid enim præclarius, quid homine, qua est superni illius luminis rationisque particeps, dignius, quàm animum verè cælestem corporis carceribus, vinculisque constrictum, atque adeò terrenis fęcibus obductum, ad admirabilem rerum supernarum contemplationem erigere? In qua sæpe versari vel potius consenescere, posthabitis 1. Cor. 13.

sensuum voluptatumque illecebris iucundissimū est. Quod dum facis Mizalde chariss. nobis veluti in tenebris iacentibus faces admoues quibus prælucentibus nos ad cælestia gradatim, per omnes aëris regiones, commodè deducas. Macte ista virtute, perge vt cœpisti: humi perpetuò cum talpis defossos nostros animos & veluti à torpedine ictos, ad altiorum consyderationem excita & erige. Futurum spero vt omnes te ducem veluti manu libenter quo voles sequamur: qui hanc Cometographiam inter reliquas tuas vigilias (quæ quidē adhuc extant) vnicè probamus, commendamus atque amplectimur: in qua tam perspicua breuitate ignes aërios et cælestes veri Dei summos ministros, iuxta illud propheticū, Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem: nobis tam facilè demōstras, vt melius antehac nemo. Sanè nullus nostrum ignorat inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt visibilia conspici: nec est quisquam tā impius, tamque à sacris literis auersus (in quibus legendis & meditandis Christianos prorsus totos esse oportet) qui non æquo animo ferat se à te & tui similibus admoneri immensæ benignitatis Dei, & summæ erga genus humanum illis clementiæ. Qui dum cupit homini ad imaginem suam & similitudinem facto, bene consultum, per signa cęlitùs immissa, quasi

Psal. 103.

per

per certißimos internuncios illum admonet vt resipiscat, mutetque vitam turpiter anteactam in melius: Agnoscat admireturque sui creatoris bonitatem & vires: memor suæ sortis sibi in futurum prospiciat, nihil temerè, nihil incogitanter admittat, quando sacra scriptura diuinitùs inspirata, & omnium nostrum salutem respiciens, pluribus exemplis, satis superque docet, nullo alio frequentius quàm igne furorem Domini nostris sceleribus prouocati, vniuerso orbi, aut singulis nunc regnis, nunc hominibus declaratũ fuisse expectandumque vt totus mundus ignibus aliquando conflagret. Quæ vt exemplis confirmem ostendãque ignes cęlestes & aërios (de quibus hic agis) nouos non esse nec seculis hisce fortuitò natos, tempestiuum est. Dominus Deus dimissurus Mosem prudẽtiß. Hebræorum Legislatorem in Aegyptum, qui liberaret Israelitas à sæuißima Pharaonis seruitute, visus est in flamma ignis de medio rubi, dicens: Sciens dolorem populi mei & videns afflictionem eius, descendi vt liberem eum. Deinde verò haud ita multò pòst, Moses iuxta Dei consilium extendit virgam in cęlum, tumque Dominus dedit tonitrua, grandinem, ac discurrentia fulgura: sicque ignis & grando dũ mixta ferebantur, homines, iumentaque omnia Aegypti obuia interfecerunt. Dominus similiter apparuit

Exod. 3.

Exod. 9.

Exod. 19.

ruit Mosi in caligine nubis super montem Synai totum fumis & magno strepitu oppletum, eò quòd descendisset Dominus super eum in igne: & tum ascēdebat fumus ex eo quasi de fornace, eratque mōs omnis terribilis: quo tempore tabulas, in quibus digito Dei conscripta erāt decalogi præcepta, Mosi in manum dedit, vt ea Hebręis interpretaretur ac exponeret.
Genesis. 19. Igne & sulphure cælitus demisso conflagrarunt Sodoma, Gomorrha, & vicinæ ciuitates. Iratus
Num. 16. Dominus Hebræis Mosi contradicentibus, igne quinquaginta viros offerentes incensum in templo
Num. 11. consumpsit. Idem, Israelitis indignatus, seruitute Aegyptiaca liberatis, dum pro labore murmurans accenso igne postremam castrorum partem perdidit,
Leuit. 10. Nadab & Abia filios Aaron, quòd contra præceptum Domini alienum ignem suis thuribulis imposuissent, quo tempore incensum erat offerendum, egressus ignis à Domino deuorauit. Propè innumera sunt alia quæ prudens omitto, ne σπερμολόγος multis videar: hoc vnum tantùm adijciam. Olim priusquā Deus immortalis, humani generis misertus esset, Dominus erat vltionum, Dominus exercituum, pręsentibus sceleribus, præsentissima addicens supplicia, nunc cataclysmo, nunc incendijs, nunc ferro, nunc lapidibus aut aliter. Modò verò

subor

ſuborta luce, & Euãgelio longè lateque coruſcante, ſublato omni ſummo iure, & reconciliatione per Ieſum Chriſtum crucifixum nobis impetrata, miſericordiarum Dominus & totius cõſolationis pater ſua pietate vbique habetur. Vnde quęcunque ſuo pondere, aut viribus è cęlo miſſa obeſſe poſſent, in medio librata, & veluti diuina manu ſuppoſita nũc nihil nocent. Neque tamen hoc ipſo nobis plus æquo applaudere debemus, ac nimiam ſecuritatem polliceri, quinimò toto corde ad Dominum confugere, & ſuppliciter obſecrare ne intret in iudicium cum ſeruis ſuis, nec intẽtatas per aërios ignes ceu per certiſsima ſigna iræ ſuæ comminationes in nos exerceat. Quòd ſanè fiet, ſi ſepoſitis mundi huius ſceleratiſsimis deſyderijs, Euangelio conſtantiſsimè crediderimus. Hæc ſunt mi Antoni, quę hic, veluti appendice quadam, tuæ Cometographię aſſuere viſum fuit: non vt cõmonefaciam, quin verius vt teſtimonium aliquod tuæ in me beneuolentiæ apud omnes, ad quos præſens lucubratio perueniet, candidè exhibeam. Bene vale, & quę premis ac paratiſsima habes, magno rerum cæli ac naturæ candidatorum commodo, fac (amabò te) lucẽ aliquando videant. Ex noſtro Bellouacenſium gymnaſio, Lutetiæ, Idibus Aprilis. 1549.

EIUSDEM AD EUNDEM
Carmen.

MIZALDE laus gentis tuæ:
Largitor ille omnis boni
Te aspexit inter gratias
Interque mille munera,
Secum volitare protinus,
Te in alta iussit sydera:
Unde ἔνθεον nescio quid
Quod scripta spirant hic tua
Hausti, reperto transitu,
Linguis perennem posteris
Famam potentis ingeni.
Sic perge: erit cęlum tibi
Merces, beatorum locus:
MIZALDE laus gentis tuæ.

Errata insigniora sic corrigito.

Libro primo,Pagina,12.Linea,11.Legendū,interpretem. 13.1. humanæ. 15.22.plumæ, 16.14.frigidum. 17.10.pruna. 20. 8. sitit. 25.4.agente. 28.15.plumæ. 35.12. comitantur. ead.24. prænuncia. 41.1.dele,hi. 42.15.ab ortu per meridiem in occasum &c. 53.3.præ se ferentes.59.20.hirta. 65.21.παρήλια. 78.12. motus. 80.6.Seu. 82.21.quæ. 85.23.illæ ut hæ. 89. 16. Ludou. duodec. 96.23.poterat. Libro Secundo,Pag.116.lin.ult.exoneretur. 129. 11.ἀπόγεια, 133.20.post braccata dele, Longobardiam hodie uocant. 140.8.Aethiopiam. 143.22.dele, ad.144. 9.qua. 150.ult.motu. 154.17.uel cum ex &c. ead. 20.processerit. ead.21.proiecerit. 156.30.promissa. 162.8.supra quadrag. quintum. 165.7.supra nonages.quartum. 168.12. cum Crescente. 172.19.hic. 173.14.anno,1380. 175.24.miraculis. 176.10. erit stella,uel &c. 177.12.Seleniatrico. ead.10. uitam. ead.11. ursis. ead.16.penes se habere si intell. 179.2 præstabuntur. 183. per.ult.Carolum quintum Imperat. 192. 12. dele,uiam. ead.15.emicuisse. 196.13.post recuperauerit,adde,Vel,ut mihi uidetur,postremas, in quibus Venereorum sedes. ead.17.pro trino,lege opposito. 205.9.pro Hosce, Esse. 231.12. numerorum maiusculæ suos &c. 240.13.forma &. 242.13.triangulari. 243.20.uocat. 252.23. erant.253.22.39. 254.3.pro,illis,lege omnibus. 261.9. Macrocosmi & Micro.262.23.illius.264.13.murmurarent.

FINIS.

